

Kovarstvo i ljubezen.

Žaloigra iz meščanskega življenja v petih dejanjih.

Po

Schillerjevi tragediji „Cabale und Liebe“

poslovenil

Anton Levec,

stud. jur. na Dunaji.

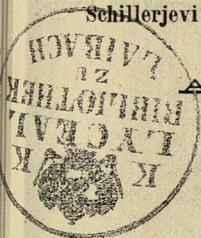
Izdalo in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

∞ LJUBLJANI.

Tisk „Národne tiskarne.“

1874.

O s o b e.

Predsednik pl. Walter, na dvoru nemškega kneza.

Ferdinand, njegov sin, major.

Dvorni maršal pl. Kalb.

Lady Milford, knezova ljubica.

Wurm, predsednikov tajnik.

Miller, godec.

Njegova žena.

Luiza, njegova hči.

Zofija, ladyna hišina.

Knezov strežaj.

Več drugih oseb.

Godi se v glavnem mestu necega nemškega kneza.

PRVO DEJANJE.

Prvi prizor.

Soba pri godčevih.

Miller (vstane ravno sè stola, ter odloži svoj violončel.
Pri mizi **Millerica**, še v ponočni opravi, pije kavo).

Miller (hodi urno sem in tija). Enkrat za vselej! Reč se dela resno. Hči mi bodo razvpili z baronom; hiša bode ob čast. — Predsednik lahko kaj zasledi, iz kratka, gospodič naj odlazi!

Žena. Saj ga nijsi vabil v hišo, in dekleta mu tudi nijsi ponujal.

Miller. Nijsem ga vabil v hišo, nijsem mu ponujal dekleta; kedo se briga za to? — Jaz sem bil gospodar v hiši; na hčer naj sem bil ostreje pazil. Majorju naj sem jo bil dobro zasolil ali pa vse takoj na ušesa prinesel njihovi ekscelenciji, gospodu očetu. Mladi baron jo bode

uže kako odtegnil, to vem, a prava toča se bo vsula na godca.

Žena (izpije). E pojdi, ta je prazna! Kedo ti kaj more? Ti hodiš po svojih opravkih ter služiš svoj kruh, gder ga dobiš.

Miller. A povedi mi, kakošen kruh se speče iz te moke? — Vzeti dekleta ne more, — da bi jo vzel, o tem še govoriti nij, in da bi jo — o bog se usmili! — Dobro jutro! — Kaj ne, če si je tak plemeniti gospodič uže tu pa tam pomagal, in staknil uže, zlodij ga vedi, kaj vse nazadnje se le oveseli, ko zadene na kaj zdravega in ljubeznjivega. Pazi se, pazi! Ko bi imela toliko očij, ko cvetoče drevje na vrtu in ko bi stala noč i dan poleg nje, pregovoril ti jo bode, poleg tebe jo užil, po tem pak odmaknil pete in deklina je osramočena za vse žive dni, nobeden ne vpraša po njej, ali pa če jej tako življenje dopada, ga ne popusti. (Udari se s pestjo po čeli.) Jezu Krist!

Žena. Bog nas varuj in njegova milost!

Miller. Da, varovati se je treba! — Ali ima tak vetrnjak kako drugo misel? — Dekle je ljubeznjiva — vitka — ima lepe noge kakor srna. Pod streho pa naj je, kakor hoče. — To se pri vaš ženskah pregleda, da se je bog le par terre obnesel. — A naj ta gospodič še to rudeče

jabelko pokusi — hej! zabliskalo se mu bo, kakor meni, kadar mi tolar pade v gosli in napel bo jadra in brodaril, da bode veselje! I ne jemljem mu tega za zlo! Človek je človek. To moram vedeti.

Žena. Da si tiste prelepe biljéte bral, katere milostivi gospod tvoje hčeri piše! Moj bog, tu se tako jasno vidi, kako mu je samo njene lepe duše mari.

Miller. To je še le pravo! Kedor hoče človeškemu mesu pozdrave poslati, izbral bode srce za poročnika. Kaj nijsem tudi jaz tako delal? Naj človek le tako daleč pride, da srci pravite: Naj bo! — Uže velja! odgovorite takoj telesi, pa bodi še za naji! Kar gospodarja počneta, tega se posli ne branijo, in srebrni mesec je pri tem poslu ljubčku samo pot kazal.

Žena. Pa še tiste lepe knjige pogledi, katere je gospod major nanosil v našo hišo. Tvoja hči vedno moli iz njih.

Miller (zazvižga). Hui! Moli! Ti pa umeješ to stvar, ti! — Za razvajeni želodec milostnega gospoda je ta krepka juha, ki jo je pripravila natura, še pretežka. Mora jo preje še enkrat prekuhati v prokleti kuhinji beletrističnih pisunov! V ogenj, tega zlodija! Deklè se napije iz njih bog ve kakošnih nebeskih bedarij, in to preide

v kri, kakor španjska muha, in naposled se otrese še tiste pesti krščanstva, katero jej je vsilil oča le še komaj. — V ogenj, sem dejal. Dekle si bo natlačila glavo peklenskimi neumnostimi; na zadnje še dóma ne bode hotela poznati, pozabila, sramovala se bode očeta, godca Millerja, in še naposled mi bo zavrгла poštenega zeta, ki bi mi bil lahko v mojem poslu pomočnik in naslednik. — Ne, bog me zadeni! — (Vzkoči, iskreno.) Takoj mora vsa bedarija v ogenj, in majorju — — da, da, majorju bom pokazal, kod se hodi iz hiše.

Žena. Bodi uljuden. Marsikak lep grošek so nam samo prezenti —

Miller. Krvavi denar za mojo hčer! — Hudič te vzemi, nesramna mešetarica! Rajši beračim svojimi goslimi in koncertujem za kaj gorkega, — rajši razbijem gosli na prvem kamenu, nego uživam denar, za katerega prodaja moj otrok dušo in izveličanje. Popusti prokletu kavo in duhan, in ne bode ti treba dekletovega obraza goniti na somenj. Vselej sem se še najedel in imel celo srajco na plečih, tudi predno je bila moja hiša odprta takemu bog — nas — varuj!

Žena. Le tako ne ropotaj! Kaj pa se tako jeziš! Saj sem le dejala, da nij treba gošpoda barona jeziti, ker je predsednikov sin.

Miller. Baš tu je rak v luknji! Zato baš se mora še danes vse razplesti. Predsednik mi bode hvalo vedel, če je pošten oča! Pripravi mi mojo dolgo suknjo, oglasiti se hočem pri njegovi ekscelenciji. Vaš sin rad vidi mojo hčer; moja hči je preslaba za ženo vašemu gospodu sinu, a za njegovo priležnico — mi je predraga in s tem dovolje! — Zovem se godec Miller.

Drugi prizor.

Tajnik Wurm. Prejšnja.

Žena. Ah, dobro jutro, gospod tajnik. Vendar imamo zopet čast, da nas obiščete.

Wurm. Meni, meni je čast, tetka. Gder se oglašá kavalirska milost, ondi moja meščanska čast malo šteje.

Žena. Kaj pravite, gospod tajnik! Gospod major nas zdaj pa zdaj milostivo počesti; a zaradi tega ne zaničujemo nikogar.

Miller (nevoljen). Gospodu stol, žena! Odložite, gospod!

Wurm (odloži palico in klobuk). No, no, in kako se godi moji prihodnji — ali bivši. — Ne bi hotel misliti — ali je ne morem videti — go-spice Luize?

Žena. Hvala za vprašanje, gospod tajnik!
— A moja hči vendar kar nič nij ošabna.

Miller (jezen, sune jo s komolcem). Stara!

Žena. Prav žal nama je, da nema časti z gospodom tajnikom govoriti. — Šla je ravno kar k maši.

Wurm. To me veseli, veseli. — Imel bom enkrat v njej pobožno kerščansko ženo.

Žena (se smije neumno-gosposko). Da, bi uže bilo — a, gospod tajnik —

Miller (vidno v zadregi jo vščipne v uho). Stara!

Žena. Če vam more naša hiša kako drugače služiti — z veseljem gospod tajnik —

Wurm. Kako drugače! Lepa hvala, hvala, hm! hm! — hm!

Žena. A — kakor gospod tajnik sami izpoznate —

Miller (jezen, sune ženo v hrbet). Žena!

Žena. Dobro je, dobro, a boljše je boljše, in edinemu otroku pa tudi vsak njegovo srečo privošči. (Kmetsko-bedasto.) Morda uže umejete, gospod tajnik?

Wurm (se nemirno premika na stolu, se praska za ušesi ter si popravlja manšete pa suknjo). Če umejem? Ne — da, kako pa mislite?

Žena. Nu — nu — jaz bi le dejala — pravim — (kašlja) če uže kar na vsak način

ljubi bog hoče, da bi bila moja hči milostiva gospa —

Wurm (skoči sè stola). Kaj pravite? Kaj?

Miller. Le sédite, le sédite — gospod! Baba je neumna gos! Odkod li milostiva gospa? Kake oslovska ušesa mole iz tega blebetanja.

Žena. Kregaj se, dokler hočeš. — Kar vem, to vem — in kar je rekel gospod major, to je rekel!

Miller (razsrjen, skoči po gosli). Ali bodeš molčala, ali ne? Hočeš li, da ti razbijem gosli na tvojej črepinji? — Kaj pač ti veš? — Kaj je neki rekel? Ne zmenite se za to blebetanje, gospod kum! — Idi v kuhinjo! — Saj pač ne boste mislili, da sem z vsemi norci v rodu in da bi se rad spel z dekletom v tako visočino? Tega pač ne mislite o meni, gospod tajnik?

Wurm. Gotovo ne, gospod godec! Vselej ste se kazali mož beseda, in moja pravico do vaše hčere ste uže skoro kar podpisali. — Jaz opravljam službo, ki me dobro redi; predsednik mi je dober; priporočil se mi tudi ne manjka, če bi hotel više vzplezati. Torej vidite, da imam resne namene z vašo Luizo, in če jo je morda uže kak plemenit vetrnjak premotil —

Žena. Gospod tajnik, prosim več respekta.

Miller. Jezik za zobmi, ti pravim. — Ne jemljite jej za zlo, gospod strijček — ostane pri starem. Kar sem vam dejal preteklo jesen, to vam zdaj ponovim. — Ne silim je ne, svoje hčere. — Ste jej vseč — dobro, naj pazi, da bode z vami srečna — če pa odkima — še bolje — v božjem imenu sem hotel reči — potrpite in izpijte z očetom eno butilijo. — Dekle bo z vami živela — ne jaz. — Zakaj bi jej trmoglaven silil moža, ki jej ne dopade. Da bi na stare dni ne imel nikoli miru in pokoja, da bi v vsaki kupici vina pil — in pri vsaki jedi slišal: ti si malopridnik, ki si pogubil svojo hčer.

Žena. In iz kratka — jaz nikakor ne dovolim; moja hči je za kaj večega odločena; če mi moža pregovorite, letim k vsem sodnijam.

Miller. Kaj na vsak način hočeš, da ti kosti polomim, vražji klepetec!

Wurm (Millerju). Očetov svèt pri hčeri dokaj pomore in kakor mislim, gospod Miller, me poznate.

Miller. Da bi te strela! Dekle vas mora poznati. Kolikor vas jaz sodim, mladim, izbirčnim dekletom ne boste posebno po godu. Jaz vam na prvi pogled povem, če ste mož za orkester, a žensko srce je tudi za kapelnika preumetna stvar — In da kar naravnost govorim — jaz

sem robat a odkritosrčen možak — za moj svèt bi se vi slabo zahvalili. Hčeri ne svetujem nikogar — vas pak bi jej še odsvetoval, gospod tajnik! Čakajte, da povem! Snubaču, ki potrebuje očetove pomoči — oprostite — nič ne zaupam. Če je kaj vreden, se bo sramoval po tej starodavni šegi svojo ljubezen ljubici odkriti. Ako pa nema poguma, — je strahopetnik, in za take Luize ne cvetó. — Tu! za očetovim hrbtom mora svoj posel opraviti. Narediti mora, da bo dekle vošila rajša očeta in mater v krtovo deželo, nego pa njega popustila, da bode dekle sama pâla pred očeta na kolena in ga prosila dovoljenja. Tak snubač je korenjak! Taka je ljubezen! — Kedor pri dekletih tega ne doseže, ta jaši — — kurje pero!

Wurm (vzame klobuk in palico pa odide). Priporočam se! Hvala, gospod Miller!

Miller (lagano ide za njim). Za kaj? Za kaj? Saj niste nič povžili, gospod tajnik! (Se vrne.) Ne sliši nič, kar leti. — Vse gori po meni, kadar ugledam tega starega pisarja. Zopern, pust in nadležen mi je njegov prepovedan obraz kakor da ga je kak tihotavec privlekel na božji svet. — Male, potuhnene mišje oči — rudeče lase — napete čeljusti, kot bi bila natura v jezi zaradi te spake, prijela kos ila in ga treščila v kaki

kot. — Ne! predno dam svojo hčer takemu lumpu, bodi raji — bog mi grehe odpusti! —

Žena (pljune jezno). Pes! — Pa te bodo uže učili molčati!

Miller. Pa ti tudi s tistim tvojim preklicanim gospodičem! — — Kako si me popreje ujezila! Nikoli nijsi tako bedasta, kakor takrat, kadar je treba pametno govoriti. Kaj neki pomeni tvoje blebetanje o milostivi gospé in tvoji hčeri? Jutri bodo uže po vsem mestu govorili. Ravno to je pravi gospod, kateremu moraš povedati, kar hočeš v enej uri po vsem mestu razbobnati. Povsod vtika nos, zabavlja in opravlja; a naj manjšo besedo, ki komu uide, — takoj jo nese knezu, mêtresi in predsedniku na ušesa; pa imaš živega zlodija v hiši!

Tretji prizor.

Luiza Millerjeva s knjigo v roci. Prejšnja.

Luiza (odloži knjigo, gre k Millerju ter mu poda roko). Dobro jutro, ljubi oča.

Miller (vroče). Prav, draga Luiza. — Veseli me, da se spominjaš tako pridno svojega stvarnika. Le taka vedno ostani, njegova roka te bo varovala.

Luiza. O, jaz sem velika grešnica, oča!
— Ali je bil tu, — mati?

Žena. Kedo, ljubi otrok?

Luiza. Ah! pozabila sem, da so razen
njega tudi še ljudje na svetu. — Tako me boli
glava. — Ali nij bilo Walterja tukaj?

Miller (žalostno in resno). Menil sem, Luiza,
da si pustila to ime v cerkvi?

Luiza (ga pogleda, potem pravi). Umejem vas,
oča — čutim nož, ki mi ga porivate v mojo vest,
a prekasno je. — Ne morem biti več pobožna,
oča! — Nebesa in Ferdinand se borita za mojo
krvavečo dušo, in bojim se, bojim — (pomolči)
Ne, dragi oča! Ako, ogledujoči podobo, pozabimo
slikarja, je to zanj največa hvala. — Ali ne bo
tudi bog vesel, oča, ako se spominjam samo
njegove lepe stvari?

Miller (nemiren na stolu). Tu jo imaš! To je
sad tistega brezbožnega branja!

Luiza (stopi vznemirjena k oknu). Gde je li
zdaj? — Imenitne gospice, ktere ga vidijo, —
ga slišijo — jaz sem priprosta, pozabljena deklica.
(Prestraši se te besede ter hiti k očetu.) Ne! ne! Od-
pusti mi! Jaz ne obžalujem svoje osode. Le
malo misliti hočem nanj, — saj to ničesa ne
stane. Ta kratki čas življenja, — ko bi ga
smela izdihniti, kot hladno prijetno sapico, da

bi hladila njegovo lice! — Ta cvetka mladosti — — da bi bila vijolica, da bi on stopil na njo in da bi ponižno smela umreti pod njegovo nogo! To bi mi bilo dosta, oča! Ako se greje mušica v solnčnih žarkih, jo bo li za to kaznovalo veličastno solnce?

Miller (se nasloni ginen na stol in zakrije obraz).
Slušaj, Luiza — še ta moja leta bi rad dal, da bi le ti nikoli ne bila videla majorja.

Luiza (prestrašena). Kaj pravite? Kaj? — Ne, ljubi oča, to menite drugače. Kaj ne veste, da je Ferdinand moj, za me ustvarjen, meni v veselje od očeta ljubečih. (Premišljujoča obstane.) Ko sem ga prvič videla, (urneje) kri mi je oblila lica, veseleje so bile vse žile, vsaka sapica mi je pravila: on je! moje srce je spoznalo njega, kogar sem iskala, in zaklicalo mi: on je! Kako lepo je ta klic odmeval in ves svet se je veselil z manoj. Takrat — o takrat se je prvič zdanilo v mojem duhu. Tisočerni novi čuti so se oglašili v mojem srcu, kakor cvetke spomladi iz zemlje. Nijsem več videla sveta, in vendar se spominjam, da nikdar nij bil tako lep. Boga sem pozabila, a nikdar ga nijsem bolj iskreno ljubila, kot takrat.

Miller (hiti k njej, ter jo pritisne na svoje prsi).
Luiza — drago — ljubo dete, — vzemi mojo

staro, trudno glavo, — vzemi vse, — vse, a majorja — bog mi je priča — ti ne morem dati! (Odide.)

Luiza. Saj ga za zdaj tudi nečem, dragi oča! Ta mala kapljica časa, — uže sanje o Ferdinandu jo slastno popijó. Odpovem se mu za to življenje. Potem, mati, potem kadar zgi-nejo meje in razločki —, kadar otresemo zoperne lupine stanu — kadar bo človek samo človek — tedaj ne bom imela družega, nego svojo nedolžnost; a uže so dejali oča, da, kadar pride vsegamogočni, bodo lepotičja in visoka imena po ceni, a nedolžna srca bodo dobila pravo vrednost. Takrat bom bogata. Tam so solze triumfi in lepe misli slavni pradedi! Takrat bom imenitna, mati — kaj bo potem on imel več?

Žena (urno vstane). Luiza, major! Ravno je skočil črez ograje! Kam se hočem skriti?

Luiza (se jame tresti). Ostanite, mati!

Žena. Moj bog! Kakšna sem; sramovati se moram. Milostivi gospod me ne sme take videti. (Odide.)

Četrty prizor.

Ferdinand pl. Walter. Luiza.

(On hiti k njej — a ker ona obledela pade na stol — obstoji pred njo — nekoliko trenutkov se tiho gledata. — Premor.)

Ferdinand. Ti si bleda, Luiza?

Luiza (vstane ter ga gorko objame). Nič nij! nič! Saj si ti tukaj. Minulo je!

Ferdinand (jej prime roko, katero poljubi). Ali me še ljubiš, draga Luiza? Moje srce je še tako, kakor včeraj, je tvoje tudi še? Priletel sem samo zato semkaj, da bi videl, če si vesela in zopet hočem iti in tudi vesel biti. — A ti nisi vesela.

Luiza. Sem, sem, moj ljubi.

Ferdinand. Govori resnico! Ti nisi vesela. Skozi tvoje srce gledam kakor skozi čisto vodo tega briljanta. (Pokaže svoj prstan.) Tu se ne napravi mehurček, da bi ga ne zapazil, — nij je misli, izražene na tem obrazu, da bi meni ušla. Kaj ti je? Urno! Da bo le zopet to zrkalo čisto, — črez ves svet ne poleti več nobena meglica. Kaj te skrbi?

Luiza (ga nemo in pomenljivo gleda, potem žalostno). Ferdinand! Ferdinand! Da bi ti vedel,

kako lepo se prilega ta govor priprostej meščanskej deklici.

Ferdinand. Kaj je to? (Se čudi.) Deklè! Čuj! Od kod imaš take misli? Ti si moja Luiza! Kedo ti pravi, da moraš biti še kaj drugega? Vidiš, hudobnica, pri kakej mrzlej misli te moram zaslediti! Ko bi ti ljubila edino vedno le mene, kedaj bi bila imela čas za take primere? Kadar sem pri tebi, se raztopi vse moje bitje v pogled — v sanje o tebi, kadar odidem, in ti imaš poleg ljubezni še mrzel razum? Sramuj se! Vsak trenutek, katerega izgubiš s temi mislimi, izgubljen je za tvojega mladeniča.

Luiza (ga prime za roko, ter maje z glavo). Ti me hočeš premotiti, Ferdinand! — Hočeš odvrniti moj pogled od strašnega brezdna, v katero se moram pogrezniti. Jaz gledam v prihodnjost — slave klic — tvoji načrti — tvoj oče — moje ničestvo. (Se prestraši in spusti njegovo roko.) Ferdinand! Meč visi nad manoj in tobaj! Ločili naju bodo!

Ferdinand. Ločili? (Divje kvišku skoči.) Odkod imaš to misel, Luiza? Ločili naju bodo? Kedo more raztrgati zvezo dveh src, ali pa ločiti glasove enega akorda? Jaz sem plemenitaž — Videli bomo, je li moje plemenitaštvo močnejše nego moja ljubezen — je li za Luizo moj grb veljav-

neji, nego pismo nebesko v Luizinih očeh: Ta deklica je za tega mladeniča! Predsednikov sin sem. Baš za to. Kedo nego ljubezen mi more sladiti prokletstvo, katero mi bo zapustilo oderuško gospodovanje mojega očeta?

Luiza. O kako zelo se ga bojim — tega očeta!

Ferdinand. Jaz se ne bojim ničesar — ničesar družega — nego konca tvoje ljubezni! Naj stavijo mej naju zapreke visoke kakor gore, meni bodo le stopnice, da idem po njih v naročaj svoje Luize! Sovražne osode viharji naj mi razburjajo čute, nevarnosti mi delajo Louizo še ljubšo. Nič se tedaj ne boj, ljubica moja! Jaz sam — jaz te hočem čuvati, ko zmaj podzemeljski zaklad! Nij ti potreba angelja, jaz se bom vstopil mej tebe in osodo — prestreči hočem vsako rano zate — vloviti za te vsako kapljico veselja in ti jo prnesti v kupici ljubezni. (Jo nežno objame.) S to roko bom peljal Luizo skozi življenje; lepšo te morajo dobiti nebesa, nego so te poslala na zemljo; priznati bodo morala, da stoprv ljubezen stori človeka popolnega.

Luiza (ga potisne od sebe, jako vznemirjena). Ne dalje! Prosim te, molči! — Ko bi ti vedel — pusti me — ti ne veš, da tvoje upanje enako furijam napada moje srce! (Hoče oditi.)

Ferdinand (jo pridrži). Luiza? Kaj? Kako! Kako si se spremenila!

Luiza. Pozabila sem te sanje, in bila sem srečna. Zdaj! zdaj! Od danes — je mir mojega življenja pri kraji — divje želje — jaz vem — bodo rojile po mojih prsih. — Pojdi! — Bog ti odpusti! — Ti si zanetil v mojem mladem, mirnem srci goreč plamen, ki nikdar več ne bo ugasnil. (Plane ven, Ferdinand hiti molčé za njo.)

Peti prizor.

(Dvorana pri predsedniku.)

Predsednik (z viteškim križem na vrvici okrog vratu in sè zvezdo na prsih vstopi s tajnikom **Wurmom** v sobo.)

Predsednik. Resen dogovor? Moj sin? Kaj še, Wurm, tega vam ne morem nikdar verjeti!

Wurm. Zapovedite mi, ekscelencija, pa vam dokažem!

Predsednik. Da se tej priprosti vlačugi dobrika — jej pripoveduje zaljubljene neumnosti — tudi o svojih čutih ne molči — vse to so reči, ki se mi zde mogoče — katere mu tudi odpušcam — in še godčeva hči je, pravite?

Wurm. Da, godca Millerja hči.

Predsednik. Lepa? Pa se ve da, to se uže tako umeje.

Wurm (živahno). Najlepši eksemplar krasne blondine — katera bi se, verjemite mi, lahko ponášala poleg prvih lepot na dvoru.

Predsednik (se smije). Menda jo vi tudi ne gledate baš neradi, to vsaj posnemam iz vaših besedij. A glejte, ljubi Wurm, — ker moj sin to deklè ljubi, mi daje nadejo, ka ga dame ne bodo sovražile. S tem mora na dvoru kaj doseči. Da je lepa, to mi kaže, ka ima Ferdinand dober okus; da se hlina, kakor bi imel z dekletom resne namene — še bolje! — tu zopet vidim, da umeje obračati vodo na svoj mlin. Še predsednik lahko postane — ako se mu to posreči — izvrstno! — uže vidim, da mu je sreča prijateljica! Če se konča vsa ta burka sè zdravim vnukom — prekrasno! Po tem izpijem na zdravje i srečo mojega pomnoženega rodu eno butiljo malage več, vlačugi pa vržem par tolarjev za otroka.

Wurm. Jaz samo to želim, ekscelencija, da ne bi morali piti butilje za to, da bi si jezo ohladili.

Predsednik (resno). Wurm, pomislite, da jaz, kar enkrat verjamem, svojeglavno verujem; da divjam, kadar se ujezim. Odpustim vam šalo,

da ste me hoteli našuntati. Da bi svojega soljubovnika radi s pota spravili, vam kaj rad verjamem. Ker se vam preteško zdi, pri dekletu mojega sina izpodriniti, hočete, da bi vam njegov oča rabil za muhalnik — in da imate toliko dovtipa, to mi je kaj vseč. — Samo — umejete? predrzno ne motite kroga mojih načel!

Wurm. Oprostite milostivo, ekscelencija! Ko bi tudi — kakor vi sumite — ljubosumnost tu bila pravi motiv, bila bi samo v očeh, a ne na jeziku.

Predsednik. Jaz mislim, da bi jo opustili popolno. Bedak! Kaj pa je na tem ležeče, ako dobivate cekine naravnost iz kovnice ali od bankirja. Tolažite se s tem, da se pri nas na dvoru mej plemenitniki malo kedaj sklene kaka ženitev, gder bi vsaj polovica svatov ali strežajev ne bila uže natanko premerila ženinovega raja.

Wurm (se pokloni). Tu sem pa rad priprosti meščan, milostivi gospod!

Predsednik. Vrhi tega boste morda kmalu doživeli veselje, da boste na najlepši način svojemu soljubovniku sramoto vrnili! Ravno zdaj se sklepa v kabinetu, da se mora lady Milfort, ob prihodu nove kneginje, na videz odstraniti in da bode goljufija popolnoma izpeljana, se poročiti. Da se moj upliv naslanja na lady, to veste,

Wurm — svoje želje umejem po njej podtikati knezu. Zdaj išče knez soproga za lady Milford. Lahko se kedo oglasi, naredi kupčijo in z lady vred dobode tudi zaupanje knezovo. — Da pa ostane knez še vedno v mojih mrežah, mora moj Ferdinand poročiti se z lady Milford. Ali se vam še nič ne sveti?

Wurm. Da me kar oči sklé. Tu vsaj je pokazal predsednik, da oča je le začetnik proti njemu. Ko bi se vam utegnil major pokazati tako pokornega sina, kot se vi njemu kažete skrbnega očeta, po tem vam vaše zahtevanje, da naj se poroči z lady, najbrže s protestom vrne.

Predsednik. K sreči me še nikoli nij skrbelo izvršiti načrta, gder sem mogel dostaviti: to mora biti! — A vidite, Wurm, zopet sva na starem mestu. Še danes sinu naznanim njegovo zaroko. Način, kako bo sprejel to novico, bo vaše misli ali potrdil ali popolnoma ovrgel.

Wurm. Milostivi gospod, oprostite! Dvoje je mogoče. — Ako vam pokaže temán obraz, kar je gotovo, velja lahko obema nevestama, ali tej, ki mu jo ponujate, ali onej, ki mu jo jemljete. Prosil bi vas natančneje poskušnje. Izvolite sinu naj lepšo partijo v deželi, ako je bo vesel, obsodite tajnika Wurma, da tri leta kamenje na cesti tolče.

Predsednik (si grize ustni). Hudič!

Wurm. Nij drugače! Mati — ta vam je stoprv neumna — mi je v svojej priprostosti preveč povedala.

Predsednik (jezno koraka po sobi). Dobro! Še to jutro!

Wurm. Ne pozabite, ekscelencija, da je major sin mojega gospoda!

Predsednik. Nič žalega mu ne storim, Wurm!

Wurm. In da odkritosrčna želja, osvoboditi vas neprijetne sinahe —

Predsednik. Je vredna plačila, vam tudi pomagati do neveste? Tudi to, Wurm!

Wurm (vesel). Vedno vaš udani sluga, milostivi gospod! (Hoče oditi.)

Predsednik. Kar sem vam preje pravil, Wurm! (Žugaje.) Da ne raznesete po mestu —

Wurm (se smije). Po tem smete pokazati vi moja ponarejena pisma. (Odide.)

Predsednik. Ti si mi gotov! Za tvojo lastno lumparijo te lahko poprimem in te tudi zvestega ohranim!

Sluga (vstopi). Dvorni maršal pl. Kalb —

Predsednik. Pride ko nalašč! — Dobro došel!

Sluga (odide).

Šesti prizor.

Dvorni maršal **pl. Kalb** v bogatej a brezokusnej dvornej obleki s ključi kamorskega svétnika, z dvema urama in mečem, s chapeau-bas, friziran à la Herison. Urno in ropotaje prileti k predsedniku in razširi moškati duh po vsem parterji. **Predsednik.**

Kalb (ga objame). Dobro jutro, moj dragi! Kako ste kaj spali? Oprostite, da tako pozno — nujna opravila — jedilni list — visitni biljeti — arrangement veselic pri denšnjem drsanji — ah — in potem še pri lever sem moral biti poleg, ter njihovej svitlosti vreme naznaniti.

Predsednik. Da, maršal, se ve, da ste pa morali biti tam.

Kalb. Vrhi tega pa me je še potepinski krojač opeharil.

Predsednik. Pa ste vendar gotovi?

Kalb. To še nij vse! Ena nesreča podi danes drugo? Čujte!

Predsednik (razmišljen). Je li to mogoče?

Kalb. Čujte! Komaj stopim z voza, se splaše konji, jamejo tleči po tleh, da me je vsega — oprostite — cestno blato onesnažilo. Kaj mi je začeti? Le mislite si, gospod baron, moj položaj. Stal sem sredi pota. Pozno je bilo. In tak moram

pred njih svitlost — za boga! kaj si izmislil? Naredeil sem se omedlelega. Preneso me urno v voz! Jaz naglo domov, se preoblečem ter vrnem — kaj pravite? — še prvi sem bil v antichambri. — Kaj mislite?

Predsednik. Izvrsten impromptu človeške bistrumnosti! A vse to na stran, Kalb — vi ste uže govorili s knezom?

Kalb (važno). Dvajset minut in pol.

Predsednik. Verjamem! — Veste mi tedaj gotovo povedati kako novico?

Kalb (resno, a preje malo omolkne). Njih svitlost so oblekli danes kožuh iz dragocene bobrove kože.

Predsednik. Glejte si no! — Ne, maršal — tedaj imam jaz gotovo boljše novice za vas — Lady Milford se bode omožila z majorjem pl. Walterjem, to vam je gotovo kaj novega?

Kalb. Kaj pravite! In to je uže vse urejeno?

Predsednik. Podpisano, maršal — in veliko ljubav mi storite, ako vi nemudoma greste k lady, jo pripravite na pohod mojega sina, in sklep Ferdinandov razglasite po vsej rezidenci.

Kalb (jako vesel). O z največim veseljem! Katera naloga bi mogla biti častnejša? Kar poletim — (Ga objame.) — Dobro se imejte — v tri četrtih ure ve uže vse mesto. (Skakljaje oddide.)

Predsednik (se smije za maršalom). Pa še pravijo, da so take stvari na svetu za nič. — — Da, moj Ferdinand mora hoteti, ali pa vse mesto laže. (Pozvoni — Wurm pride.) Moj sin naj pride! (Wurm odide — Predsednik zamišljen koraka po dvorani.)

Sedmi prizor.

Ferdinand. Predsednik. Wurm (kateri takoj odide).

Ferdinand. Ukazali ste mi, milostni gospod oča!

Predsednik. Žalibože, moram, ako hočem kedaj videti svojega sina! Pustite naju sama, Wurm. — Ferdinand! Opazujem te uže dalj časa, in vidim, da tvoja mladost nij več tako živa in nagla, kakor mi je preje delala veselje. Čudna skrb razjeda tvoja lica. Ti begaš pred mano — begaš iz tvojih krogov — Pitebodi! Tvojim letom odpustim raje vse razuzdanosti, nego eno muho v glavi! To prepuščaj meni, ljubi sin! Pusti, da jaz kujem tvoje prihodnjosti srečo, ne misli nič družega, nego meni ustreči. Pojdi, objemi me, Ferdinand!

Ferdinand. Danes ste kaj milostivi, dragi moj oča!

Predsednik. Danes, porednež — in ta danes izrekaš s tako čmernim obrazom? (Resno.) Ferdinand! — Komu na ljubo sem se podal na nevarno pot do knezovega srca? Komu na ljubo sem se za veke sprl sè svojo vestjo in svojim nebom? Čuj, Ferdinand — jaz govorim sè svojim sinom. — Komu sem naredil prostor s tem, da sem s pota spravil svojega prednika, to je dogodba, katera tem hujše reže moje krvaveče srce, čem skrbneje svetu nož prikrivam! Čuj! Povedi mi, Ferdinand! Za koga sem vse to storil?

Ferdinand (strahom stopi nekoliko stopinj od njega). Za mene vsaj ne, oča? Mene ne bo zadela krvava osveta te hudobije! Pri bogu vsega-mogočnem! Bolje je, ne biti rojenemu, nego da zdaj táko hudobijo name izgovarjate! .

Predsednik. Kaj je bilo to? Kaj? A razburjeni glavi to odpustim! — Ferdinand — nečem se jeziti! — Predrzni fant, kaj tako mi vračaš noči, katere sem za te prečul? Tako moje vedne skrbi? Tako moje vesti večnega škorpijona? Jaz se moram sam izgovarjati, na meni leži vsa teža prokletstva sodnikovega. — Tvojo srečo prejmeš ti iz mojih rok — zločinstvo se več ne drži dedščine.

Ferdinand (vzdigne desno roko proti nebu). Slovesno se tu odpovem dedščini, ki me spominja samo ostudnega očeta!

Predsednik. Čuj, mladi človek! Ne srdi me! — Ko bi si moral ti sam pomagati, vse svoje življenje bi po prahu lazil!

Ferdinand. O, še vedno bolje, oča, nego da bi lazil okrog prestola.

Predsednik (jedva duši svojo jezo). Hum! Siliti te moram, da izpoznaš svojo srečo! Kamor družih deset po nobenej ceni ne more kvišku prilesti, se boš ti povzdignil igraje, kakor v spanji. V dvanajstem letu si častnik, v dvajsetem major! Jaz sem to učinil pri knezu. Slekel boš uniformo in stopil v ministerstvo! Knez je govoril o skrivnem svetovalcu — o poslanstvih — ob izrednih milostih! Izvrsten up imaš! Prva ravna pot do prestola, na prestol celo, ako je oblast toliko vredna, kakor njena znamenja. — Ali te to ne navduši?

Ferdinand. Ker moji pojmi o velikosti in sreči niso tisti kakor vaši. Vi niste drugerkrti srečni, nego kadar — pogubljate. Zavist, strah, prokletstvo je žalostno zrkalo, v katerem se ogleduje visokost vladarjeva — solze, preklinjanje, obup nesrečnih, strašni obed, pri katerem imajo ti srečni svoje razkošje, od katerega omočeni vstajajo in hodijo v večnost pred božji prestol — moj ideal o sreči iščem — zadovoljen v svojih prsih. V mojem srci so zakopane vse moje želje!

Predsednik. Izvrstno! — Nepoboljšljivo! — Krasno! Črez 30 let zopet prvi kolegium! — Škoda le, da je moja petdesetletna glava pretrda za učenje. Ali — da ta redki talent popolnoma ne zarjevi — ti hočem koga preskrbeti, da se boš mogel pri njem vaditi v raznih neumnostih. Odločil se boš — še danes se boš odločil — da se oženiš!

Ferdinand (prestrašen stopi nazaj). Dragi oča!

Predsednik. Brez vseh priklonov! — Poslal sem lady Milford v tvojem imenu karto. Nemudoma pojdeš k njej, ter jej poveš, da si njen ženin!

Ferdinand. Ženin Milfordin, oča?

Predsednik. Kaj je ne poznaš?

Ferdinand (razsrjen). Kateri nesramnik v vojvodini bi nje ne poznal? — A nespametno delam, oča, da imam vaše burke za resne stvari. Bi-li hoteli vi biti oča tistemu malopridnemu sinu, kateri bi hotel vzeti privilegirano priležnico?

Predsednik. Še več! Sam bi jo snubil, ko bi hotela petdesetletnega moža. — Bi-li ti hotel biti sin tako malopridnemu očetu? —

Ferdinand. Ne! Kakor gotovo je bog v nebesih!

Predsednik. To predrznost, pri moji veri, ti odpuščam samo zategadelj, ker je tako redka!

Ferdinand. Prosim vas, oča! Ne puščajte me dalje v mnenji, v katerem bi me bilo sram, da sem vaš sin.

Predsednik. Sin, kaj praviš? Kateri pametni človek ne bi hrepenel po veliki sreči, da bi se mogel na nekem kraji vrstiti s knezom?

Ferdinand. Popolnoma ste mi neumljivi, oča! Srečo zovete to — veliko srečo, tam vrstiti se s knezom, gder se tudi on pod človeka poniža?

Predsednik (se divje smije).

Ferdinand. Smijajte se, oča; nečem se brigati za to! Oča! Kako bi mogel pogledati v oči najnižemu rokodelcu, kateri je sè ženo vsaj celo telo za doto dobil? Kako bi moral prebiti pred svetom? Kako pred knezom? Kako pred vlačugo samo, katera bi madeže svoje časti prala v mojej sramoti?

Predsednik. Gde za boga, otročáj, si se navadil tako jezik brusiti?

Ferdinand. Rotim vas pri živem bogi in vseh njegovih stvareh, oča! S tem onečeščenjem svojega sina se vi menda vendar ne morete tako osrečiti, kakor bi njega nesrečnega storili. Rad vam dam svoje življenje, ako se morete po njem više vspeti. Moje življenje je vaš dar in vsak trenotek ga rad darujem vašej velikosti. — Mojo

čast, oča! — ako mi to hočete vzeti, ondi je bila samo lahkomišljena bedarija, da ste mi življenje dali in jaz bi moral preklinjati očeta in zvodnika (kuppler)!

Predsednik (prijazno mu potrka na ramo). Dobro, ljubi sin! Zdaj izpoznam, da si junak, torej najboljše žene vreden v vsej kneževini. — Imel jo boš — še danes se boš zaročil z grofico Ostheimovo.

Ferdinand (vnovič osupnen). Je-li odločena ta ura, da me popolnoma uniči?

Predsednik (ga zvito pogleda). Vsaj tu nema tvoja čast nič ugovarjati?

Ferdinand. Ne, oča! Friderika pl. Ostheimova bi mogla osrečiti vsacega drugzega! (Sam soboj v največej razmišljenosti.) Kar mi je njegova hudobija pustila srca še celega, to mi ga trga zdaj njegova dobrotta.

Predsednik (ga še vedno srpo gleda). Čakam tvoje hvaležnosti, Ferdinand!

Ferdinand (hiti k njemu ter mu vroče poljubi roko). Oča! Vaša dobrotljivost mi ogreva dušo — oča! Presrčna hvala za vaše dobre namene! — Volili ste izvrstno — ali — jaz ne morem — jaz ne smem — obžalujte me — ne morem ljubiti grofice!

Predsednik (stopi korak nazaj). Hola! Zdaj imam mladega gospodiča! V to past sem ujel

zvitega hinavca. — Nij bila tedaj čast, ki ti je branila vzeti lady Milford? Nijsi sovražil osebe, ampak ženitev.

Ferdinand (stoji kot okamenel, potem plane kvišku ter hoče oditi).

Predsednik. Stoj! Kam greš? Je-li to spoštovanje, katero si meni dolžan? (Major se vrne.) Oglašen si pri lady. Knezu sem obljubil. Mesto in dvor vesta. Ako me postaviš na laž, sin, pred knezom — pred lady — pred mestom, dvorom, mene postaviš na laž! Čuj sin, ali če pridem nekim historijam na sled! Stoj! Hola! Zakaj tako naglo blede tvoje lice?

Ferdinand (bled, se trese). Kako? Kaj? Gotovo nij nič, oča!

Predsednik (ga strašno pogleda). In če je kaj? — Če najdem sled, odkod ta nepokorščina izvira? — Ha, mladenič! Uže sum samo me dela besnega! Takoj pojdi! — Parada se začinja! — Kadar prejmeš parolo — bodeš pri lady! Kadar jaz na noge stopim, se trese vsa kneževina. Videti hočem, ali me bode svojeglavni sin ugnal! (Odide in se zopet vrne.) Sin, povem ti, pojdi tja, ali beži pred mojim srdom! (Odide.)

Ferdinand (se zave iz omotice). Je-li odšel? Je bil to očetov glas? Da! Šel bom k njej — šel — ter jej povedal reči, jej pokazal ogledalo,

malopridnici! In ako tudi potem še zahtevaš
mojo roko — pred zbranim plemstvom, vojaštvom
in ljudstvom — opaši si ves ponos angleški —
jaz te zavržem — pošten mladenič! (Urno odide.)

DRUGO DEJANJE.

Prvi prizor.

Dvorana v palači lady Milford; na desnej zofa, na levej
glasovir.

Lady (v prostem, a mičnem negligée, las še nema počesanih, sedi pri glasoviru in svira). **Sofija** (pride od okna).

Sofija. Oficirji uže gredo od parade — a
Walterja nij ugledati.

Lady (jako nemirna, vstane ter gre po dvorani).
Sama ne vem, kako mi je danes. Sofija — nikdar
še nijsem bila taka. — Kaj ga res nijsi
videla? — Da, res — ne mudi se mu. — Kakor
zločinstvo mi nekaj teži srce. — Idi, Sofija,
pripeljó naj mi najdivjejšega arabca, kar jih
je v marstalu — jahati moram na prosto —
da vidim ljudi in višnjevo nebo, da si olajšam srce.

Sofija. Ako ste bolehní, lady, skličíte tu sem assemblée! Naj vojvoda tu obeduje, ali pa ukažite prínesti mize za igro tu k zofi! Da je knez tako v mojih rokah, kakor je v vaših, on in ves njegov dvor bi moral plesati pred mánoj.

Lady (se vsede na zofo). Prosim te, molči o njih! Demant ti dam za vsako uro, katero jih nij okrog mene! Naj li lepotičim svoje dvorane s tem ljudstvom? — To so malopridni, zaničevanja vredni ljudje, kateri se prestrašijo, ako mi uide kaka lepa beseda iz srca — ostrmé, kakor bi videli duha, sužnji so, katere lože vodim, nego svoj fileť! — Kaj naj počnem z ljudmi, katerih srca enako bijo kakor ure? Me li more veseliti, vprašati jih kaj, ako vem, kaj mi bodo odgovorili? Ali ž njimi se razgovarjati, ako nemajo poguma drugače misliti nego jaz? — Proč ž njimi! Nij prijetno jahati vranca, ki nema nobenega ognja v sebi. (Stopi k oknu.)

Sofija. Ali tudi kneza ne izjemate, lady? Najlepšega moža — pregorečega ljubimca — najbistrejšo glavico v vsej njegovi deželi!

Lady (se vrne). Ker je dežela njegova, in vojvodina samo opravičuje vsaj nekoliko moj okus. — Ti praviš, da me zavidajo! Mene, ubogo stvar! Da bi me rajši obžalovali! Mej

vsemi ljudmi, kateri žive o knježevi svitlosti, je ljubica njegova na najslabšem mestu, ker samo ona gleda vélikega in bogatega moža — ob be-raški palici. Res je — sè svojo velikostjo in mogočnostjo mi lahko izpolni vsako željo naglo kakor blisk! Dveh Indij pridelke stavi na svojo mizo, v raje spreminja puščave — ponosno kipé mu studenci njegove dežele proti nebu, in srčno kri svojih podložnikov za kratek čas požiga v krasnih razsvetljavah. — Ali pa more ukazovati tudi svojemu srcu, da bi gorko in iskreno bilo za drugo blago, plemenito srce? Ali more v svojej glavi poroditi misel, vredno le enega lepega čutila? Moje srce pri vsej obilnosti praznega veselja vendar strada. Kaj mi pomagajo vsi blagi čuti ondi, gder moram samo poželenje gasiti? —

Sofija (jo začujeno pogleda). Koliko časa pa uže služim pri vas, milady?

Lady. Ker si me stoprv danes izpoznala? Res je, ljuba Sofija — prodala sem knezu svojo čast; a svoje srce sem ohranila svobodno, — srce, draga, še vredno moža — srce, okoli ka-terega je strupeni dvorni zrak sicer vél, a se ga ne prijel! — Veruj mi, ljuba moja, da sem bila uže zdavna dala knezu slovo, ko bi mi bila do-pustila moja častilakomnost, odstopiti drugi dami moje mesto na dvoru!

Sofija. In to srce je tako rado slušalo glas častilakomnosti?

Lady (živahno). Kakor bi se že ne bilo maščevalo? — Ne, še zdaj se maščuje! — Sofija (pomenljivo, položi roko Sofiji na rame) ženske moremo samo dvoje izbirati, ali služimo, ali pa zapovedujemo, a najslajša zavest moči in oblasti je le slabotno nadomestilo, ako nam je odrečeno večje razkošje, biti sužnje moža, kogar ljubimo!

Sofija. Resnica, milady, katero sem hotela od vsakega preje nego od vas slišati!

Lady. In zakaj, Sofija? Se li ne vidi na našem otročjem vladanji, da smo sposobne samo za to, da nas drugi vodijo? Kaj nijsi zapazila na mojem divje razkošnem življenji, da sem z vsem tem šumotnem dejanjem in nehanjem hotela samo še strastnejše želje svojega srca utopiti?

Sofija (se jako začudi). Lady!

Lady (živahneje). Utolaži te želje! Daj mi moža, na katerega zdaj mislim — katerega čestim — molim — katerega moram imeti, Sofija, ali pa umreti. (Ljubeznjivo.) On sam mi povedi, da solze ljubezni se lepše blišče v naših očeh, nego briljanti v naših laseh, (ognjeno) in pred noge vržem knezu njegovo srce in njegovo kneževino, — pobegnem s tem možem — pobegnem v najoddaljenejo puščavo sveta! —

Sofija (jo prestrašeno gleda). Sveta nebesa! Kaj delate? Kaj vam je, lady?

Lady (osupnena). Ti si obledela? — Sem mar preveč povedala? — Molči o tem, ker ti toliko zaupam. Slušaj še dalje — čuj vse —

Sofija (plašno gleda okrog sebe). Bojim se — milady — bojim — nij mi treba dalje slišati!

Lady. Zaroka z majorjem — ti in ves svet mislite, da je le dvorno kovarstvo — Sofija — ne orúdi! Ne sramuj se mene — ta zaroka je delo — moje ljubezni!

Sofija. Za boga! Kaj sem slutila!

Lady. Pregovorila sem je, Sofija. — Slabotni knez — zviti Walter — brezumni maršal — vsak bo mislil, da ta zaroka je le pravi pripomoček, ohraniti me knezu, me ž njim še močnejše združiti! — Da! — na veke me ločiti! Na veke raztrgati ostudne vezi! — Prevarjeni lažnjiki! Slabotna ženska vas je prekanila! — Sami mi boste zdaj pripeljali ljubega v moj naročaj! — To ravno sem hotela — ko imam njega — potem z bogom na veke negnjusno veličastvo!

Drugi prizor.

Star knezov sluga (prinese skrinjico z dragotinami).
Prejšnji.

Sluga. Njegova svitlost knez se priporoča, milady, in vam pošlje te briljante za poroko. Došli so ravno kar iz Benetk.

Lady (odpre skrinjico, pogleda, ter se prestraši).
Mož! Koliko je plačal knez za te kamene?

Sluga (temnim obrazom). Niti vinarja ne!

Lady. Kaj? Si li besen? Niti vinarja ne?
— (Stopi od njega za korak nazaj). Zakaj me tako srpo gledaš — niti vinarja nij dal za te dragocene kamene?

Sluga. Včeraj je odšlo 7000 naših deželanov v Ameriko — ti vse plačajo.

Lady (odloži takoj dragocenosti, gre urno po dvorani, potem slugi). Mož! Kaj ti je? Menim, da se jokaš?

Sluga (si otrne solze, strahovitimi besedami, ves se tresoč). — Dragi kameni, kakor ti tukaj — tudi jaz imam dva sina mej njimi.

Lady (se tresoč od njega obrne, ter ga prime za roko). Pač ne nobenega prisiljenega?

Sluga (se divje smije). O bog! — ne — sami prostovoljci! Stopili so nekateri drzni mla-

deniči pred vrsto in vprašali majorja, po čim knez prodaja jarem ljudij? — A naš premilostni gospod knez je vsem polkom ukazal iti na paradni prostor in postreljati predrzneže. Slišali smo puške pokati, videli, kako so možjani kropili tla, in vsa armada je zaupila: Juhe! v Ameriko! —

Lady (pade strahu na zofo). Bog! bog — in jaz nijsem nič slišala? Nič zapazila?

Sluga. Da, milostiva gospa! — Zakaj ste ravno takrat jahali z našim gospodom na medvedji lov, ko so trobili k odhodu? — To krasoto bi bili vendar morali videti, kako so nam grmeči bobni naznanjali, da je čas, kako so tuleče sirote plakale za živim očetom, razdivjane matere hitele nabadati svoje dojenče na bodala, kako so ločili ženina in nevesto z meči, in mi stari sivčki smo metali za čvrstimi mladeniči še naše berglje tija v daljni, novi svet. — Mej tem pak grmeče bobnanje, da bi Večni ne mogel slišati naših molitev.

Lady (vstane, ginena). Proč s temi kameni — peklenški plamen mi netijo v srci. (Mileje slugi.) Ne žaluj preveč, ubogi, stari mož! Saj bodo zopet prišli; zopet bodo videli svojo domovino.

Sluga (krepko). To bog ve! Bodo! — Še pri mestnih vratih so se ozirali in vpili: Z bogom,

žene in otroci! — Živel naš knez — sodnji dan se zopet vidimo!

Lady (trdo koraka po dvorani). Strašno, strašno! Meni so zatrjevali, da sem posušila solze vsej deželi — strašno! — Strašno se mi je začelo daniti. — Idi! — Povej svojemu gospodu — osobno se mu bom zahvalila! (Slugi odhajajočemu vrže mošnjico zlatov v klobuk.) Vzemi to, ker si mi povedal resnico!

Sluga (jo zaničljivo vrže nazaj na mizo). Položite jo k drugim!

Lady (začujena za njim gleda). Sofija, hiti za njim, prašaj ga za ime? Zopet mora dobiti svoja sinova! (Sofija odide. Lady premišljujoče koraka gori in doli; zopet prišli Sofiji.) Niso zadnjič pravili, da je tam na meji negde pogorelo mesto in prišlo blizo štiri sto družin na beraško palico? (Pozvoni.)

Sofija. Kaj zopet mislite? Res je to; največ pogorelcev je sužnjih svojim upnikom, mnogi tudi zdihujejo v knezovih rudokopih.

Strežaj (pride). Kaj ukažete, milady?

Lady (mu da dragocenosti). Da se to brzo razdeli! — Še to uro se mora prodati in denar razdeliti med uboge pogorelce!

Sofija. Milady, pomislite, da s tem pridete v največo nemilost.

Lady (veličastno). Morem li nositi prokletstvo cele dežele v laseh? (Migne strežaju, kateri odide.) Hočeš li, da se pod težo teh solz zgrudim? — Pojdi, Sofija — bolje je nositi ponarejene drage kamene v laseh — a dobro vest v prsih!

Sofija. Ali take dragocene kamene! Kaj niste mogli dati slabših? Ne, milady, tega vam nikakor ne odpustim!

Lady. Dekle! Za to bode v enem trenutku palo za me več briljantov i biserjev, nego jih premore deset kraljev v svojih kronah.

Strežaj (se vrne). Major Walter —

Sofija (skoči k lady). O bog! Vi bledite —

Lady. Prvi mož, katerega se bojim —

Sofija — jaz sem bolna, Edvard! — Stoj! — Je-li vesel? Se smije? Kaj pravi? O Sofija, kaj ne, da se grdo vidim?

Sofija. Prosim vas, lady —

Strežaj. Ali ukažete, da mu odpovem?

Lady (jecljaje). Dobro došel! (Strežaj odide.)

Govori, Sofija! Kaj mu hočem reči! Kako ga sprejeti? Molčala bom! Posmehoval se bode mojej slabotnosti — bode mi — o kaj slutim — Time zapuščaš, Sofija? — Ostani! — Ne! — Pojdi! Le ostani! (Major pride po prvi sobi.)

Sofija. Okrepite se! Je uže tu!

Tretji prizor.

Ferdinand Walter. Prejšnji.

Ferdinand (se prikloni). Ako vas v kakej reči motim, milostiva gospa —

Lady. Ne, gospod major, v nobenej važnišej reči ne.

Ferdinand. Prišel sem na povelje svojega očeta —

Lady. Jaz sem njegova dolžnica.

Ferdinand. In vam moram naznaniti, da se bodeva poročila. To mi je zapovedal oče.

Lady (obledela). Ne vaše lastno srcé?

Ferdinand. Minister in zvodnik nikdar za srce ne vprašata!

Lady (strahom, skoro ne more govoriti). In vi sami bi ne imeli ničesar pristaviti?

Ferdinand (jo pogleda). Prav veliko, milady!

Lady (migne Sofiji, katera odide). No?

Ferdinand. Jaz sem mož, kateremu čast kaj velja.

Lady. In katerega umejem čestiti.

Ferdinand. Kavalir.

Lady. Nij ga boljšega v kneževini.

Ferdinand. In častnik.

Lady (ljubeznjivo). Tu omenjate lastnosti, katere imajo tudi drugi! Zakaj molčite o tistih večih, katere so edino vam lastne?

Ferdinand (mrzlo). Tu jih ne potrebujem.

Lady (vedno rastočim strahom). Kaj naj mi ta predgovor pomeni?

Ferdinand (počasi, a z poudarkom). To je ugovor moje časti, ko bi hoteli sè silo dobiti mojo roko.

Lady (kvišku plane). Kaj je to, gospod major?

Ferdinand (mirno). To je govor mojega srcá — mojega grba — in tega meča!

Lady. Ta meč vam je dal knez.

Ferdinand. Meč mi je dala država po knezu, srce bog, moj grb pet stoletij.

Lady. Ime knezovo —

Ferdinand (iskreno). More-li knez postave človeškega rodu predrugačiti, ali dela kovati, kakor svoj denar? Sam sicer časti nema; a z zlatom jej lahko zapre njena ustna. Svoje nepoštenje lahko s harmelinom pokrije. A o tem vas prosim ne dalje govoriti, milady. — Ne govoriva več o zgubljenem upanji, ali o naših prednikih, nič več o tem portepeji pri mojem meči, ali o tem, kaj svet poreče. Vse to z nogami poteptam takoj, ko me prepričate, da cena tega dejanja nij slabša, nego žrtva sama.

Lady (bolestno se od njega obrnivši). Gospod major, tega nijsem zaslužila.

Ferdinand (jo prime za roko). Oprostite! Tu govoriva sama, brez prič. Povod, ki je mene in vas — danes in nikoli več — tukaj združil, me sili, da vam odkrijem svoj najskrivnejši čut. Ne morem umeti, milady, da ženska tako lepa in tako duhovita, same lastnosti, katere bi čislal vsak pravi mož — da ta ženska se vrže v naročaj knezu, kateri na njej ne čisla nič družega nego spol, če te dame nij sram možu svoje srce odkriti!

Lady (ga debelo gleda). Povedite vse!

Ferdinand. Sami se zovete Britanko! Oprostite — jaz ne morem nikakor verjeti, da bi bili vi Britanka! Svobodna hči najsvobodnejšega naroda pod solncem — hči tistega naroda ki se niti tujim krepostim ne uklanja — se ne more nikoli sprijazniti s tujo spačenostjo. Nij mogoče, da bi bili vi Britanka; ali pa je duša te Britanke toliko manjša, kolikor krepkeje in svobodneje bije Britanije srce.

Lady. Ste uže končali?

Ferdinand. Lahko bi bilo odgovoriti, to je ženska nečimernost — strast — temperament nagnenje do razveseljevanja. Uže mnogokrat je krepost preživela čast. Uže marsikatera ženska

je prestopila meje poštenega življenja, a sprijaznila se je potem sè svetom po lepih činih ter je oblačila ostudno rokodelstvo z lepim vedenjem. — Ali odkod izvira zdaj to neizmerno tlačenje in zatiranje dežele, kakoršnega še nikdar preje nij bilo? To sem govoril v imenu vojvodine! Končal sem.

Lady (mirno in ponosno). V prvič si je kedo drznil tako govoriti z manoj; in vi ste prvi, ki vam odgovorim! Da nečete moje roke, vas čislam! Da zasmehujete moje srce, vam odpuščam! Da pa to resno mislite, vam ne verjamem. Kedor se predrzne tako razžaliti damo, katera potrebuje le eno noč, da ga popolnem uniči, ta jej mora pripoznati velikodušnost, ali — pa je besen. Da valite propast dežele na moje prsi, to vam odpusti vsemogočni bog, kateri bo sodil vas, mene in kneza. — A v meni ste pozvali Britanko, natan poziv mora odgovoriti moja domovina.

Ferdinand (na meči sloneč). Radoveden sem.

Lady. Slušajte tedaj, kar še nikomur nijsem zaupala in nobenemu človeku več zaupala ne bom! Jaz nijsem lahkoživka, Walter, kakoršno me mislite vi. Lahko bi bila ponosna in lahko bi dejala: jaz sem knežjega rodu — potomka nesrečnega Tomaža Norfolkskega, kot žrtva pallega za škotsko Marijo. — Moj oče, prvi kraljev

komornik, je bil obdolžen velikoizdajnega občevanja s Francosko, v parlamentu obsojen in ob glavo dejan. — Vsa naša posestva si je krona osvojila! Nas so zapodili iz dežele! Mati mi je umrla še tisti dan, ko so očeta ob glavo dejali. — Jaz — štirinajstletna deklica — sem bežala na Nemško sè svojo strežajko — sè skrinjico dragih kamenov — in s tem križcem, katerega mi je mati, blagoslovljaje me na smrtni postelji, v nedrije vteknila.

Ferdinand (se zamisli ter z večim interesom lady gleda).

Lady (z vedno večo ginljivostjo). Bolna — brez imena — brez varstva in premoženja sem prišla v Hamburg. Učila se nijsem ničesar, razen malo francoščine — piščalke in klavirja — a tem bolje sem umela obedovati sè zlatom in srebrom, spati pod svilnatimi odejami, z enim pogledom poklicati deset slug in poslušati prilizovanja dvornikov. — Šest let sem uže prejokala. — Prodala sem zadnjo zlato iglo — strežajka je umrla — in tedaj je pripeljala osoda vašega kneza v Hamburg. Sprehajala sem se ob Labi, — jela sem premišljevati, je li ta voda globejša, ali moje trpenje? Knez me vidi, gre za manoj na moj dom, pade pred me na kolena in priseza — da me ljubi. (Ginena preneha, potem jokajočim glasom.) Vse podobe mojih srečnih otročjih let so oživele

v zapeljivem lesku — črno sem videla pred soboj brezobupno prihodnjost, — srce moje je hrepenelo po srci — bila sem njegova! (Plane od njega.) Zdaj me proklinjajte!

Ferdinand (jako ginen hiti za njo ter jo ustavi). Lady! O bog! Kaj slišim? Kaj sem storil? — Strašno se mi je razkril moj zločin. Vi mi ne morete nič več odpustiti!

Lady (se vrne ter se skuša osrčiti). Slišite še dalje! Knezu se je sicer udala moja neizkušena mladost — a kri Norfolkov se je razsrdila v meni. Ti, rojena kneginja, Emilija, se je oglašalo moje srce — in zdaj knezova priležnica? Ponos in osoda sta se borila v mojih prsah, ko me je knez tu sem pripeljal in ko sem ogledala najstrašnejše prizore! — Razkošje velikašev tega sveta je nenasitljiva hijena, ki si vedno gladna išče žrtev. Strašno je uže divjala po tej deželi — ločila je ženina in nevesto — trgala je celo vezi zakona — tukaj je upropastila družinsko srečo, tam mlado neizkušeno srce odprla vse gonobečej kugi — in umirajoče zapeljane reve so v zadnjih zdihljajih na smrtnej postelji proklinjale imena svojega učenika. Jaz sem stopila mej ovco pa mej risa, ga primorala v strastnej uri h knežjej prisegi — in prenehale so te strašne žrtve.

Ferdinand (dirja jako vznemirjen po dvorani).
Nič več, milady, nič več!

Lady. Ta žalostni čas se je umaknil še žalostnejemu. Dvor in serail sta gomazela vlaških izvržkov. Lahkomiselne Parižanke so se šalile z žezlom, ljudstvo pa je krvavelo njim na ljubo. — Vsim je odklenkalo. Videla sem jih padati zraven sebe, ker jaz sem bila večja koka, kot vse druge. Jaz sem odvzela vlado knezu, ki je v mojih objemih samovladarstva pozabil, in tvoja domovina, Walter, je v prvič čutila vladati človeško roko ter se je zaupljivo oddahnila na mojih prsih. (Molk — mej katerim ga milo pogleduje.) O, da me tisti mož, kateremu edinemu bi ne hotela biti nepoznana, sedaj sili, hvaliti samo sebe, ter svojo skrivno krepost kazati svetu v občudovanje! — Walter, ječe sem odpirala, — smrtne obsodbe trgala in mnogo večnosti na galejah prikrajšala. V nezaceljive rane sem vlivala hladeči balzam — mogočne zločince sem zatirala in zatirano nedolžnost, dostakrat uže izgubljeno, z lastnimi solzami reševala. Ha — mladenič, kako dobro mi je to délo! Kako ponosno je moglo moje srce zavračati vse obtožbe mojega knežjega rodu! — In zdaj pride mož, kateri edini bi mi mogel vse to povrniti — mož, katerega mi je morda osoda odločila, da me odškoduje za vse

prejšnje bolečine — mož, katerega sem v gorečem hrepenenju v sanjah uže objemala —

Ferdinand (jo ves ginen ustavi). Preveč, preveč! To je več, lady, nego sva se pogodila. Vi ste se morali oprostiti zatožb, a ste mene spremenili v hudodelnika! Prizanesite — rotim vas — prizanesite mojemu srcu, katero osramočeno i skesano krvavi! —

Lady (ga trdo prime za roko). Zdaj ali nikdar! Dolgo se je premagovala junakinja. — Težo teh solzâ moraš še čutiti. (Milim glasom.) Poslušaj, Walter, — ako se nesrečnica — neskončno, neizmerno po tebi hrepeneča — tebe oklene z gorečo, brezkraino ljubeznijo v prsih — Walter, in ti še vedno hladnokrvno o časti govoriš — ako ta nesrečnica — potrta po lastnej sramoti — pregreh naveličana — kreposti glas zopet junaško vzdigne — ter se tako v tvoj naróčaj vrže — se tebe oklene, tebe prosi in roti, da jo ti zopet za nebesa pridobiš, ali pa (se obrne z obrazom od njega — votlim, tresočim se glasom), da bi ubežala tvojej podobi, slušajoča glas obupa — se še globokeje v hudobije utaplja —

Ferdinand (se jej izvije iz rok — v najhujšej zadregi). Ne, pri večnem bogu! Tega ne morem prebiti. Lady, moram vam — nebo in zemlja ležita na mojih prsih — moram vam nekaj povedati, lady!

Lady (beži od njega). Sedaj ne! Sedaj ne! Rotim vas pri vsem, kar vam je drago in sveto — v tem strašnem trenutku ne — ko se tisoč mečev zabada v moje ubogo srce! — Bodi smrt ali življenje — jaz ne smem, — jaz nečem nič slišati!

Ferdinand. A vendar, lady! Vi morate! Kar vam zdaj povem, to me stori manj kazni vrednega — in vas prosi odpuščenja za preteklo. Jaz sam sem se zmotil nad vami, milady. — Menil — želel sem — najti vas vredno mojega zaničevanja. S trdnim sklepom, da vas moram razžaliti, ter si vaše sovraštvo na glavo nakopati, sem prišel sèm. — Blagor nama obema, ko bi se mi bile izpolnile moje želje! (Malo pomolči, po tem bolj tiho in boječe nadaljuje.) Jaz ljubim, milady — ljubim priprosto meščansko deklico — Luizo Millerjevo, godčevo hčer. (Lady se obrne od njega, on živahneje nadaljuje.) Vem, v kako brezdno me to pahne. Ako pa modrost sili strast molčati, govori tem glasneje dolžnost. — Jaz sem kriv. Jaz prvi sem skalil njene nedolžnosti zlati mir — jaz sem zibal njeno srce v drznih nadejah ter je izdal divjim strastim. — Spomnili me boste stanu, — rodu — načel mojega očeta — a jaz ljubim. — Up mi tem bolj raste, kolikor več mi nasprotujejo

razmere. Moj sklep in presodki! — Videli bomo, bode li navada zmagala ali človeštvo. (Lady se je v tem vstopila v zadnji konec dvorane ter si obraz pokrije z rokami. On gre za njo.) Nekaj ste mi hoteli povedati, milady?

Lady (vidno mnogo trpeča). Nič, gospod Walter, nič! Samo da boste mene, sebe in še tretjo uničili.

Ferdinand. Še tretjo?

Lady. Midva ne moreva biti srečna skupaj; oba morava biti žrtva prenenaglenosti vašega očeta. Nikdar ne bode meni podaril srca mož, ki mi je prisiljen podal roko.

Ferdinand. Prisiljen, lady? Prisiljen vam podal roko? Torej vendar se zaročil z vami? Ali morete vi sè silo pridobiti roko brez srca? Vi morete ločiti moža od deklice, katera je ves svet temu možu? Vi, milady — pred enim trenutkom še občudovanja vredna Britanka? — Vi morete to?

Lady. Ker moram. (Resno in krepko.) Moja čast ne more več odjenjati — o najini poroki govori vsa dežela. Vse gleda in zaničuje le mene. Sramota, če me je zavrgel knezov podložnik, se ne da več izbrisati! Dogovorite se z očetom! Branite se, kolikor se morete! — Jaz bom vse strune napela. (Ona naglo odide. Major

nem kakor okamenel obstoji. — Molk. — Potem plane skozi vrata.)

Četrty prizor.

(Soba pri godčevih.)

Miller. Millerica. Luiza (nastopijo).

Miller (stopi urno v sobo). Saj sem prej pravil!

Luiza (ga plašno pogleda). Kaj, oče, kaj?

Miller (kakor besen leta po sobi). Mojo suknjo sem — urno moram ga prehiteti, — belo srajco z manšetami! — Kedaj sem to uže vedel!

Luiza. Za božjo voljo! Kaj?

Žena. Kaj pa je, kaj?

Miller (vrže baroko po sobi). Le urno k frizerju ž njo! Kaj da je? (Skoči pred zrkalo.) Brada mi je uže zopet prst dolga. — Kaj da je? — Vprašaj raji, kaj da bo, ti vranji zarod! — Hudič je! Tebe pa takoj strela ubij!

Žena. Tu ga pogledi! Kako pa! Nad mene mora vse priti!

Miller. Nad tebe? Da, ti stara klepetulja! Nad koga pak? Denes zjutraj s tistim tvojim peklenkim gospodičem. — Ali nijsem precej rekel? Wurm je vse raznesel!

Žena. A kaj bo to! Kako ti moreš to vedeti?

Miller. Kako morem jaz to vedeti? — Kako? — Mej vrati uže straši ministrov sluga in praša po godci.

Luiza. Jaz sem izgubljena!

Miller. Ti, pa tudi s tvojimi nebeškodomdrimi očmi! (Se hudobno smije.) Pač res! Komur je hotel hudič življenje ogreniti, temu je dal lepo hčer! Zdaj pa imam!

Žena. Od kod veš, da se to tiče Luize? Morda so te vojvodi priporočili. Lahko te zahteva v orkester!

Miller (skoči po svojo palico). Da bi te strela! — Orkester! — Da, gder boš ti, zvodnica, diskant tulila, in bo moj višnjevi hrbet contrebas predstavljaj! (Se vsede na stol.) Sveta nebesa!

Luiza (se vsede bleda kakor zid). Mati! Oče! Zakaj mi je tako težko pri srci?

Miller (skoči sè stola). Naj mi le enkrat pride tisti tintasti pisar pred oči! — Ali bode tekel! — Bodi na tem ali na onem svetu. — Ako ga ne zmanem z dušo in telesom v prah, ako mu vseh deset zapovedij božjih, očenaša in vsih Mojzesovih bukev in vsih prerokov ne spišem na kožo, da se bodo višnjevi ostanki poznali še sodnji dan —

Žena. Da, le preklinjaj in ropotaj! To ti bo zdaj hudiča odvrnilo! Pomozi, ljubi bog! Kaj

nam je storiti? Kako si pomagati? Oče Miller, govori! (Tuleča leta po sobi.)

Miller. Pri tej priči grem k ministru! Prvi hočem jaz usta odpreti — jaz sam hočem vse povedati! Ti si prej vedela nego jaz! Zakaj mi nijsi zaupala? Dekletu bi se bilo dalo še dopovedati. Še bi bil čas — pa ne! — Tu je bilo kaj mešetariti in loviti! Kaj ne? Zato si ti še pomagala! — Zdaj le skrbi za tvojo zvodniško kožo! Leži, kakor si si postljala. Jaz vzamem hčer ter pobegnem z njo čez mejo!

Peti prizor.

Ferdinand pl. Walter (plašen plane v sobo). Prejšnji.

Ferdinand. Je bil moj oče tukaj?

Luiza (strahom kvišku plane). Njegov oče! O večni bog!

Žena (vije roke). Prezident! Po nas je!

Miller (se hudobno smije). Hvala bogu, hvala bogu! Zdaj imamo pa lepo darilo!

Ferdinand (hiti k Luizi in jo objame). Moja si, ko bi ločila naju tudi nebo in zemlja!

(Vsi na enkrat.)

Luiza. Moja smrt je gotova! — Govori dalje! — Strašno ime si izgovoril — tvoj oče?

Ferdinand. Nič, nič! Vse sem prebil! Saj sem zopet pri tebi. Saj si ti zopet pri meni. Pusti, da se zopet oddahnem na tvojih prsih! To je bil strašan trenotek!

Luiza. Kateri trenotek? Ti me usmretiš!

Ferdinand (stopi nazaj ter jo pomenljivo pogleda). Trenotek, Luiza, v katerem se je silila mej moje in tvoje srce tuja podoba, — ko je moja ljubezen ginila pred mojo vestjo — ko je moja Luiza jenjala svojemu Ferdinandu biti vse — — —

Luiza (zakrije obraz ter se zgrudi na stol).

Ferdinand (stopi naglo k njej, jo molčé in strmo gleda — potem jo globoko ginen popusti). Ne! Nikdar! Nij mogoče, lady! Preveč si zahtevala! To nedolžnost ti ne morem žrtvovati — ne, pri večnem bogu! Ne morem prelomiti svoje prisege, opominjajoče me, kakor nebeški grom iz tega umirajočega očesa. — Lady, poglej tu sem — tu sem, ti brezsrčni oča! — Jaz naj bi zadavil tega angelja? Peklenski ogenj zanetil v teh nebeških prsih? (Trdnim sklepom hiteč k njej.) Pejljati jo hočem pred sodnika vesoljnega sveta, in vsemogočni bog mi povedi, je li moja ljubezen pregreha. (Prime jo za roko ter jo vzdigne sè stola.)

Pogum, draga Luiza! — Ti si premagala! Zmagovalec se vračam iz najnevarnejšega boja!

Luiza. Ne, ne! — Nič mi ne prikrivaj! Povej strašno obsodbo. Tvojega očeta si imenoval? Imenoval si lady? — Smrtni pot me uže obliva — pravijo, da se bode poročila.

Ferdinand (pade Luizi pred noge). Z menoj, nesrečnica!

Luiza (čez nekoliko časa, tresočim se glasom in strahovito mirna). No — kaj se pa strašim? — Oni stari mož mi je to uže večkrat pravil — a jaz mu nijsem hotela verjeti. (Premor — po tem pade glasno jokaje Millerju v naročaj.) Oča, tu imaš svojo hčer! Odpusti, oča! Tvoje dete nij krivo, da so bile te sanje tako lepe in — da je vzburjenje tako strašno!

Miller. Luiza, Luiza! — O bog, ob pamet je! Ljuba hči, ubogo moje dete! — Proklet bodi zapeljivec! — Prokleta žena zvodnica!

Žena (glasno jokaje se nasloni na Luizo). Ali res zaslužim to prokletstvo, draga hči! Odpusti vam bog, baron! Kaj vam je storilo to jagnje, da je zdaj morite?

Ferdinand (skoči kvišku z odločnostjo). A razmotati hočem njegove spletke — raztrgati hočem železno verigo predsodkov. — Prosto, kakor pravi mož hočem si sam izvoliti nevesto, da bodo

ti malovredneži vrtoglavi zijali orjaški čin moje ljubezni! (Hoče oditi.)

Luiza (se tresoča vzdigne sè stola ter stopi za njim). Ostani, ostani! Kam hočeš iti! — Oča — mati — v tej strašnej uri nas zapušča!

Žena (hiti za njim ter ga prime). Predsednik bo prišel tu sem — hudoval se bo nad našim otrokom — hudoval se nad nami — in vi, gospod Walter, nas zapuščate?

Miller (se besen smije). Zapušča nas! Se ve da! Zakaj pa ne? — Saj mu je vse dala! (Prime z eno roko majorja, z drugo Luizo.) Potrpite, gospod, pot iz moje hiše vam gre samo čez to-le tukaj — počakaj prej svojega očeta, ako nijsi šleva. Povej mu, kako si se jej vkradel v srce, goljuf, ali pri bogu, — (mu sune hčer, divje in silno) prej mi pohodiš tega ubozega črviča, katerega je ljubezen do tebe uničila!

Ferdinand (se vrne ter v misli vtopljen koraka po sobi). Sicer je prezidentova moč velika — očetovo pravo daleč sega — hudobija celo se more z njim pokriti, — v moje zlo je more rabiti. A najdalje sega ljubezen. — Tu, Luiza, podaj mi svojo roko! (Jo strastno prime.) Kakor gotovo je bog v nebesih! — Trenotek, kateri loči te roki, raztrga tudi vez med manoj in stvarjenjem!

Luiza. Jaz se bojim! Obrni se proč! Ustna se ti tresó! Oči se ti čudno svetijo —

Ferdinand. Ne, Luiza, ne tresi se! Ne govori besnost iz mene. Dragoceni dar nebeški je, odlóčen sklep v pravem trenutku, ko se mora potrta duša z novo močjo ohrabriti. — Jaz te ljubim, Luiza! — Moja moraš biti, Luiza. — Zdaj pa k mojemu očetu! (Urno odide, ter zadene — v prezidenta.)

Šesti prizor.

Predsednik (sè spremstvom). Prejšnji.

Predsednik (med vrati). Je uže tukaj!

Vsi (osupneni).

Ferdinand (stopi nekoliko korakov nazaj).
V hiši nedolžnosti.

Predsednik. Gder se uči sin pokorščine proti očetu!

Ferdinand. Pustite nas vendar —

Predsednik (ga vstavi — Millerju). Ali ste vi oča!

Miller. Mestni godec Miller.

Predsednik (ženi). Vi mati?

Žena. Ah da, mati!

Ferdinand (Millerju). Odpeljite hčer — omedlela bode.

Predsednik. Nepotrebna skrb! Hočem jo uže jaz predramiti. (Luizi.) Koliko časa pa uže poznaš predsednikovega sina?

Luiza. Po tem nikoli nijsem vprašala; Ferdinand pl. Walter me obiskuje od novembra.

Ferdinand. Jo spoštuje in ljubi.

Predsednik. Ali ti je kaj obljuboval?

Ferdinand. Pred nekoliko trenutki naj-slovesnejšo prisego v imenu božjem.

Predsednik. Da se spoveš ti svojih neumnostij, ti bomo uže čas določili. (Luizi.) Odgovori!

Luiza. Prisegal mi je ljubezen.

Ferdinand. To prisego bo tudi izpolnil.

Predsednik. Kaj ti moram res ukazati, da molčiš? — In ti si sprejela prisego.

Luiza (ljubeznjivo). Sprejela, pa sem jo tudi vrnila.

Ferdinand (krepkim glasom). Zveza je sklenjena!

Predsednik. Bom-li moral ukazati, da jek iz hiše izpodé? (Hudobno Luizi.) Pa te je vendar vselej gotovo plačal?

Luiza (pazljivo). Tega vprašanja ne umejem popolnem.

Predsednik (smehom). Ne? No — jaz le mislim — vsako rokodelstvo, pravijo, redi svo-

jega gospodarja — menim, da tudi ti nisi svojo ljubezen zastonj darovala — ali je bilo morda dosta samo, da se je vselej s toboj skupaj zaklenil? Kaj?

Ferdinand (besen plane). Grom in peklo, kaj je bilo to?

Luiza (majorju ponosno in nejevoljna). Gospod pl. Walter, zdaj ste vi prosti.

Ferdinand. Oča! Spoštovanje se skazuje čednosti tudi v beraškeje obleki.

Predsednik (se glasno smije). Čudna misel! Oča naj spoštuje kurbo svojega sina.

Luiza (se zgrudi). O večni bog!

Ferdinand (ob enem z Luizo, potegne meč proti očetu, a urno ga izpusti). Oča! Zahtevati ste imeli življenje od mene. — Plačano je. (Meč vtakne.) Dolžno pismo otročje dolžnosti je tukaj raztrgano!

Miller (ki je dosle boječ stal na strani, urno stopi naprej — zobmi škripaje jeze in srda). Ekscelencija! Dete je očetov trud — oprostite! — Kedor zmirja hčer z vlačugo, bije očeta preko obraza; klofuta za klofuto, — to je pri nas navada — oprostite!

Žena. Pomagaj gospod in izveličar! — Zdaj je začel še stari grmeti — vse peklo bode nad nas privrelo!

Predsednik (nij slišal vsega). Kaj se tudi zvodnik oglašá? Bodeva takoj govorila, zvodnik!

Miller. Oprostite, milost! Jaz se zovem Miller — če hočete čuti kak adagio — z vlačugami pak ne postrezam. Dokler teh na dvoru še ne zmanjka, ne bo še nam priprostim meščanom treba pomagati. Oprostite, milost!

Žena. Za božjo voljo, mož! Umoril boš ženo in hčer!

Miller (stopi bliže, pogumneje). Povem vam po domače, da razumejete. Oprostite, milost! Vaša ekscelencija vlada deželo, kakor se jej ljubi. To pa je moja soba. Moj najponižnejši poklon vam, kadar vam prinesem kako promemorijo, neotesane goste pa pomečem doma skozi vrata. — Oprostite, milost!

Predsednik (jeze bled). Kaj? — Kaj je to? (Stopi bliže k njemu.)

Miller (se mu umika). To je bila tako-le moja misel — gospod! Oprostite, milost!

Predsednik (srdit). Ha, malopridnik! Ječó ti bode odprl tvoj strupeni jezik! — Proč! Pokličite biriče! (Nekateri izmej spremstva odidó. Predsednik besen leta po sobi.) Starega v ječo — na sramotni oder mater in vlačugo hčer! — Pravica pomagaj mojej jezi! Za to zasmehovanje se moram strašno maščevati! — Taka druhal bi mi moje

naklepe zaprečevala in brez kazni ščuvala sina zoper očeta? — Ha, prokleti! Ohladiti si hočem svojo jezo z vašo pogubo; ves zarod, očeta, mater, hčer hočem žrtvovati svojej jezi!

Ferdinand (mirno a odločno stopi k njemu). Ali pa tudi ne! Ne bojite se! Jaz sem tukaj. (Predsedniku ponižno.) Ne prenaqlite se, oča! Če sami sebi ne želite hudega, ne storite nič silnega! V mojem srcu je kraj, gder še nij bilo slišati besede oča. — Ne silite notri do tija.

Predsednik. Malopridni sin, molči! Ne jezi me še hujše!

Miller (se zopet zave). Varuj ti otroka, žena! Jaz hitim k vojvodi. — Krojač njegov se je pri meni godbe učil! (Hoče oditi.) Krojač — ta mi gotovo pomaga. (Hoče oditi.)

Predsednik. Pri vojvodi praviš? — Ali si pozabil, da sem jaz prag, črez katerega moraš skočiti ali si ulomiti vrat? — Pri vojvodi, bedak! — Poskusi! — Kadar živomrtev pod stolpom počivaš v ječi, gder noč objema pekel in kamor jek in luč ne segata, takrat ropoči z verigami in stokaj: Preveč so mi storili!

Šesti prizor.

Biriči. Prejšnji.

Ferdinand (hiti k Luizi, katera mu na pol mrtva pade v naročaj). Luiza! Pomagajte, pomagajte! Strahu mrè!

Miller (zgrabi svojo palico, dene klobuk na glavo in se pripravi, da bi se branil).

Žena (pade na kolena pred predsednika).

Predsednik (biričem odkrije svoje rede). V imenu vojvode, zgrabite je! — Proč od vlačuge, fantalin! — omedlela ali ne — ko bode imela železne okove na rokah, se uže probudi.

Žena. Usmilite se nas, ekscelencija! Milost! Usmilite se nas!

Miller (potegne ženo kvišku). Kleči pred bogom, stara zvodnica, a ne pred — sleparji, ker uže moram v ječo!

Predsednik (jezno grize ustna). Lehko se še motiš, starec! Vešala še prazna stoje! (Biričem.) Moram li še enkrat zapovedati?

Biriči (hitijo k Luizi).

Ferdinand (skoči kvišku, srdit). Kedo kaj hoče? (Potegne meč in nožnico ter se z obojim brani.) Le drzni se kedo je dotakniti, kedor nema pri sodnji posebe zavarovane črepinje. (Predsedniku.) Prizanesite samemu sebi! Ne silite me dalje, oča!

Predsednik (preti biričem). Če so vam vaše službe drage —

Biriči (primejo zopet Luizo).

Ferdinand. Tristo hudičev! Nazaj! Še enkrat! Usmilite se samega sebe, oča!

Predsednik (srdit biričem). Je-li to vaš službeni pogum, lopovi!

Biriči (bolje poprimejo).

Ferdinand. Če uže mora biti, (potegne meč in rani nekatere) odpusti mi, pravica!

Predsednik (jezno). Hočem videti, če bom tudi jaz čutil ta meč? (Prime Luizo, jo kvišku potegne ter izroči biriču).

Ferdinand (se smije). Oča, oča! Zdaj ste boga osramotili, ker tako slabo pozna svoje ljudi, da je napravil iz dobrih krvnikov — slabe ministre.

Predsednik. Proč ž njo!

Ferdinand. Oča, ako stoji ona pri stebru, stal bo tudi major, predsednikov sin. — Ali še zahtevate, da se ona osramoti?

Predsednik. Tim lepša bo igra! Proč ž njo!

Ferdinand. Oča, svoj častniški meč vržem na deklico — še silite?

Predsednik. Port d'epée na tvoje strani je sramotnega stebra uže navajen. Proč — proč! Saj poznate mojo voljo!

Ferdinand (odrine biriča, prime Luizo za roko, in potegne meč nad njo). Oča! Predno mi osramotite mojo ženo, jo rajši prederem. — Ali ste še vedno iste misli?

Predsednik. Le, bomo videli če je tvoj meč tudi oster!

Ferdinand (spusti Luizo in strašno pogleda proti nebu). Ti vsegamogočni bog! Ti si priča! Vsa človeška sredstva sem poskusil brez uspeha — zdaj moram hudičeva rabiti. Peljite jo vi k stebru, (predsedniku) jaz pa pojdem mej tem ter povem vsej rezidenci, kako ljudje dosegajo predsedniško dostojanstvo! (Odide.)

Predsednik (kakor bi ga bila strela zadela). Kaj je to? — Ferdinand! — Spustite jo! (Hitiza majorjem.)

TRETJE DEJANJE.

Prvi prizor.

Dvorana pri predsedniku.

Predsednik pa tajnik Wurm (prideta).

Predsednik. To je bil proklet posel!

Wurm. Kakor sem se jaz bal, da bo, milostivi gospod. Sila vselej razdraži sanjače, a nikoli jih ne preobrne.

Predsednik. Na ta udarec sem stavil vse svoje nadeje. Mislil sem: Če dekleta osramotim, jo mora Ferdinand, ker je oficir, zapustiti!

Wurm. Izborno! A samo osramotiti ste jo morali!

Predsednik. In vendar — če vse prav hladnokrvno premislim — nij bilo prav, da sem odjenjal! — Samo grozil mi je, a žuganja bi nikoli ne bil res izvršil!

Wurm. Le tega nikar ne mislite! Razdraženej strasti nobena bedarija nij preneumna. Pravite, ka je gospod major vedno z glavo majal, ter molcé grajal vaše vladanje! To rad verjamem! Načela, katera je z visocih šol semkaj prinesel, se mi takoj nijso zdela po mojej volji! Kaj hočete doseči s fantastičnimi sanjarijami o dušni velikosti in ob osobnem plemstvu na dvoru, gder je najmodrejši tisti človek, ki zna ob pravem času, na pripraven način velik i majhen biti! Premlad je še in preognjen, da bi mu dopal kovarstva počasni zaviti pot in nobena reč ne bode vzbudila njegove častiželjnosti, ki nij velika in izredno posebna.

Predsednik. Ta opomemba je dober kup, a kaj pomaga našemu početju?

Wurm. Pokazati hoče vašej ekscelenciji rano i morda tudi obvezo! Takemu značaju — oprostite — ali niste smeli nikoli zaupati, ali pa se niste smeli nikoli ž njim spreti! Kajti gnjusé se mu sredstva, katera so vam do visokosti pomagala! Morda je bil do sedaj samo sin, ki je ustavljal jezik izdajalcu! Dajte mu priložnost pozabiti, da je vaš sin! Po gostem vznemirjaje njegovo strast ga prepričajte, da niste tisti ljubeznjivi oča, po tem premagajo pri njem dolžnosti vročega patrijota! Da, uže samo čudna domišljija, da bi pravici prinesel tako čudovito žrtev, bi utegnila njega dovolj mikati, da bi ugonobil svojega očeta!

Predsednik. Wurm! — Wurm! — Pripe-
ljali ste me pred strašen prepad!

Wurm. Iz katerega vas hočem rešiti, mi-
lostivi gospod! Ali smem odkritosrčno govoriti?

Predsednik (se usede). Kakor obsojen sè
soobsojencem!

Wurm. Tedaj oprostite! — Vi morate,
mislim, gladkej dvorskej umetelnosti za vsega
vašega predsednika hvaležni biti, zakaj jej
niste zaupali tudi očeta? Spominjam se, kako
odkritosrčni ste takrat sè svojim prednikom piquet

igrali, ter ž njim poleg sladkega burgundca pol noči prepili, in to je bila vendar prav tista noč, v katerej je velika bomba počila, ki je dobrega moža raznesla! — Zakaj ste svojemu sinu pokazali sovražnika? Nikoli nij bil smel izvedeti, da vem jaz za njegovo ljubezen. Vi ste bili morali pri dekletu začeti, ter njeno ljubezen izpodkopati, srce sinovo pa si ohraniti! Vi ste morali delati enako zvitemu generalu, ki ne napade jedra sovražnikovih čet, nego vseje razdor i nezlogo mej njegovo armado.

Predsednik. Kako sem bil moral to učiniti?

Wurm. Prav lahko — in igra še sedaj nij izgubljena! Pozabite nekoliko časa, da ste njegov oče! Nikar se ne skušajte sè strastjo, katero vsak upor samo poveča. Prepustite meni, da na njenem lastnem ognjišči vzredim črva, ki jo ujé.

Predsednik. Prav radoveden sem.

Wurm. Prav slabo se razumejem na človeške duše barometer, če gospod major v ljubosumnosti nij tako strašan, kakor v ljubezni! Naredite mu deklè sumljivo. — Verjetno ali ne! Košček strupa zadostuje, da vsa strast vzkipi ter se ujé.

Predsednik. Ali odkod vzamemo ta košček strupa?

Wurm. To je ravno vprašanje! — Pred vsim, milostivi gospod, mi povejte, koliko izgubite pri vsej tej igri, ako se major še dalje brani — koliko vam je ležeče na tem, da se konča roman z meščanskim dekletom in da se izvrši zveza z lady Milford?

Predsednik. To še vprašate, Wurm? Če se poroka z lady razbije, je v nevarnosti ves moj upliv, in če silim majorja — moj vrat!

Wurm. Tedaj prosim vas, milostivo me poslušajte! Gospoda majorja zvito prekanimo. Proti deklici nam bo pomagala vaša močna oblast. Diktirali bomo dekletu billet-doux na tretjo osobo, ter ga podteknili majorju, da pride njemu v roke.

Predsednik. Bedarija! Kako bi mogli tako hitro dekleta pripraviti, da bi sama sebi podpisala smrtno sodbo?

Wurm. Mora, če mi le prepustite prosto roko. Poznam to dobro stvarico skoz i skoz. Njena vest ima dve strani, na katerih jo lahko smrtno ranimo — očeta pa majorja. Majorja izpustimo popolnem iz igre, zato pa muzikantu lahko okroglejšo zagodemo.

Predsednik. Na primer?

Wurm. Po tem, kar ste mi povedali, da se je v njegovej hiši zgodilo, nam bode kaj lahko,

nakopati očetu nevarno pravdo na glavo. Osoba prvega ministra je tako rekoč senca knježeve svitlosti. Kedor razžali prvega, ta se pregreši tudi zoper družega. Vsaj upam se s tem strašilom našega hudodelnika pognati skozi šivankino uho.

Predsednik. Vendar, — prerեսna bi ta stvar ne smela biti.

Wurm. Nikakor ne! Samo toliko, kolikor je treba, da famijlo v zadrego pripravimo. — Godca kar na tihem primemo. In da bode sila še hujša, lahko tudi mater ž njim vred zgrabimo — po tem začnemo žugati s krvavo sodbo, z vešali, z večnim zaporom, ter stvar tako zasučemo, da samo hčerino pismo more očeta in mater rešiti.

Predsednik. Dobro, dobro! Umejem!

Wurm. Dekle strastno ljubi svojega očeta. Videla ga bode v nevarnosti, izgubiti življenje ali vsaj prostost — pekla jo bode vest, da je ona to zakrivila, izpoznala bode, da jej nij mogoče dobiti majorja in na posled zmešala se jej bode glava — to jaz prevzamem. — Ne more nam izpodleteti. Mora nam iti v past!

Predsednik. Kaj pa moj sin? Kaj nam ne bode takoj prišel na sled? Kaj ne bode po tem še huje divjal?

Wurm. Za to bodem jaz skrbel, milostljivi gospod! — Očeta in matere ne bomo preje oprostili, da bode vsa familija prisegla sveto prisego, ka bode za vselej molčala ob vsej tej zadevi, ter odobrila našo goljufijo.

Predsednik. Prisego? Kaj nam pomaga prisega, bedak?

Wurm. Pri nas, se ve da, prisega nij nič, milostivi gospod! A pri te bire ljudeh — vse! Sedaj pa pomislite, kako lepo na ta način oba doseževa svojo namero. Dekle izgubi majorjevo ljubezen, pa dobro ime! Oča pa mati malo odjenjata, in ko jih osoda prav dobro otepe, bosta na posled izpoznala še za veliko milost, če se dekleta jaz usmilim, ter jej sè svojo roko spet do dobrega imena pomorem.

Predsednik (se smije ter z glavo maje). Da! Premagan sem, zviti lisjak! Kako satansko fino si splêl to mrežo! Učenec je prekosil svojega mojstra! — Zdaj se samo to še vpraša, komu bode dekle billet pisala! S kom jo moramo osumničiti?

Wurm. Jasno je, da samo s takim človekom, kateremu bi sklep vašega sina ali vse uničil, ali vse pridobil.

Predsednik (nekoliko pomišlja). Jaz vem samo za dvornega maršala.

Wurm (migne z rameni). Baš moj okus bi ne bil, ko bi se jaz Luiza Millerjeva imenoval!

Predsednik. I zakaj neki ne? Čudno! Bliščeča garderoba — atmosfêra same Eau de mille-fleurs in družih dragih vonjav — na vsako bedasto besedo polna pest dukatov — kaj bi res ne moglo vse to delikateso meščanskega dekleta na vse zadnje podkupiti! O, dragi prijatelj! — Ljubosumnost nij tako skrupulozna! Pošljem po maršala! (Pozvoni.)

Wurm. Mej tem, ko bodem jaz potrebni billet-doux sestavil, preskrbite vi, milostivi gospod, da godca zapro.

Predsednik (gre k pisalnej mizi). A ko boste s pismom gotovi, prinesite je meni, da je prečitam. (Wurm odide. Predsednik se usede, da bi pisal; strežaj pride; predsednik vstane ter mu dá list papirja.) Ta zaporni ukaz nesi brez odloga k sodnji — eden izmej vas pokličí dvornega maršala k meni.

Strežaj. Milostivi gospod se je baš semkaje pripeljal!

Predsednik. Še bolje! A zapor naj se previdno izvrši, da ne bode hrupa.

Strežaj. Kakor želi vaša ekscelencija!

Predsednik. Ali si razumel? Tiho in brez vsega hrupa.

Strežaj. Dobro, vaša ekscelencija! (Odide.)

Drugi prizor.

Predsednik pa dvorni maršal.

Dvorni maršal (kakor bi se mu mudilo). Samo en passant, moj ljubi! — Kaj počnete? Kako se imate? Nocoj je velika opera Dido. Prekrasni umetalni ognji — eno celo mesto bode zgorelo. Superbe! Vi boste pač tudi šli gledat goreče mesto? Kaj?

Predsednik. Jaz imam v svojej lastnej hiši dovolje ognja, ki žuga vse moje veličanstvo uničiti. — Dobro došli, ljubi maršal! Svetovati, pomagati mi morate v nekej zadevi, ki naju oba ali visoko vzdigne ali naju pa uniči! Usedite se!

Dvorni maršal. Ne plašite me, dragi.

Predsednik. Kakor sem dejal — katera naju lahko visoko vzdigne ali v globočino pahne. Vam so znane moje nakane z majorjem in z lady. Umejete tudi, da je bilo treba našo srečo utrditi. Mogoče, da se vse podere, Kalb. Moj Ferdinand neče!

Dvorni maršal. Neče — neče! Po vsem mestu sem uže raznesel! O tej mariaži uže vse govori!

Predsednik. Vsemu mestu ste tedaj lahko lažnik in širokoustnik. On ljubi drugo.

Dvorni maršal. Vi se šalite! Je-li to zapreka?

Predsednik. Pri svojeglavniku največa.

Dvorni maršal. On, pravite, bi bil tako bedast, in bi svojo srečo od sebe odbijal? Kaj?

Predsednik. Prašajte ga sami in čujte, kaj vam bode odgovoril.

Dvorni maršal. A, mon Dieu! Kaj bi mogel odgovoriti?

Predsednik. Da hoče vsemu svetu razkriti hudobijo, katera je naju povzdignila — da bode ovadil naju zarad ponarejenih pisem in pobotnic, da naju oba izroči krvniku — to more odgovoriti.

Dvorni maršal. Ste-li ob um prišli?

Predsednik. To je odgovoril! To je hotel tudi uže izvršiti! — Z največim svojim ponižanjem sem ga komaj preprosil. Kaj zdaj vi pravite?

Dvorni maršal (bedastim obrazom stoječ). Moja pamet je pri kraji!

Predsednik. To bi se še prebilo! A baš zdaj-le so mi povedali moji ogleduhi, da namerava dvorni točaj pl. Bock lady — snubiti.

Dvorni maršal. Za boga, vi me spravite ob pamet! Kedo pravite? Pl. Bock, pravite? — Veste li, da sva si midva največa sovražnika? Ali veste tudi zakaj?

Predsednik. To zdaj v prvič slišim!

Dvorni maršal. Dragi! Jeze se morate ujesti, ako to slišite. — Ali se spominjate še plesa na dvoru — zdaj teče uže 21. leto — vsaj veste ko smo polko francaise plesali in je grofu Meer-schaumu kanil vroč vosek sè svečnika na domino — za božjo voljo, tega se morate še spominjati!

Predsednik. Kedo bi to mogel pozabiti?

Dvorni maršal. Glejte! Princezinja Amalija je pri plesu zgubila podvezo od nogovice. — To se umeje, da kaj tacega je napravilo mnogo vriša. Jaz in Bock — bila sva še komorska mladiča — sva lezla po vsej dvorani in iskala podveze — naposled jo zapazim — Bock to vidi — Bock skoči, mi jo iztrga iz rok — jo da princezinji ter me pripravi ob prelep poklon. — Kaj vi mislite?

Predsednik. Impertinentno!

Dvorni maršal. Pripravi me ob prelep poklon! — Malo, da nijsem pal v omotico. Take malice še nijsem doživel. Naposled se le ojačim, se približam princezinji ter pravim: Blagorodna gospica! Pl. Bock je bil tako srečen, da je Vašej

Visokosti podal podvezo, a tisti, ki je podvezo prvi zagledal, je zadovoljen s tiho pohvalo.

Predsednik. Dobro, maršal! Izvrstno!

Dvorni maršal. Je zadovoljen s tiho pohvalo. — Tega tudi ne pozabim Bocku do sodnjega dne — nesramni prilizovalec! — A to še nij bila vsa nesreča; ko sva se bila oba zavalila na podvezo, mi je na eni strani odrl vso frizuro, in jaz sem bil ruiniran za ves večer.

— Predsednik. Ravno ta mož bode vzel Milford in postal prvi dvornik.

Dvorni maršal. Nikar me ne umorite! Bode? Bode? — Zakaj bode? Kedo ga sili?

— Predsednik. Ferdinand je neče, družega pa nij.

Dvorni maršal. Ali nimate nobenega pripomočka, da bi prisilili majorja k poroki? — Naj bi bilo še táko! — Nij reči na svetu tako malovredne, da bi ne hotel ž njo ponižati pl. Bocka.

Predsednik. Le en pripomoček vem, in ta je v vaših rokah!

Dvorni maršal. V mojih? In ta je?

Predsednik. Da majorja sprêmo z njegovo ljubico.

Dvorni maršal. Sprêmo? Kako to mislite? Kako naj bi to naredili?

Predsednik. Vse je dobljeno, da mu le deklico očrnimo.

Dvorni maršal. Da deklè krade?

Predsednik. O ne! Kako bi to verjel? Da ima zvezo še z drugim.

Dvorni maršal. In ta drugi?

Predsednik. Morate vi biti, baron!

Dvorni maršal. Jaz? — Jaz moram biti? Je-li plemenita?

Predsednik. Čemu? Kaj vam na misel ne pride! Godčeva hči!

Dvorni maršal. Meščansko dekle tedaj? To ne gre! Kaj?

Predsednik. Zakaj ne bi šlo? Bedarija! Kedo bi bil tako neumen na svetu da bi gledal, kake rodovine je dvoje lepih lic?

Dvorni maršal. Le pomislite! Oženjen! Pa moje dobro ime na dvoru!

Predsednik. To je kaj družega! Oprostite! Tega še nijsem vedel, da vam mož dobrega imena več velja, nego mož, ki ima mnogo upliva! Dovolj!

Dvorni maršal. Ne, ne, gospod baron! Tega nijsem tako mislil.

Predsednik (mlačno). Ne — ne! Imáte popolnem prav. Jaz imam tudi uže dosta. Vse bom pustil. Bocku bom srečo vošil! Svet je velik. Jaz zahtevam demisijo od kneza.

Dvorni maršal. In jaz? — Vi lahko tako govorite — vi! Vi ste študiran! A jaz — mon Dieu! Kaj bo potem z manoj, ako me knez odpusti?

Predsednik. VčerANJI bonmot! Lanska moda!

Dvorni maršal. Rotim vas, dragi, blagi prijatelj! Opustite to misel! Vse hočem storiti.

Predsednik. Ali hočete svoje ime posoditi za rendez-vous, h kateremu vas bode Millerjeva pismeno povabila?

Dvorni maršal. V božjem imenu! Hočem!

Predsednik. Pismo pa vržete kje iz žepa, da ga dobi major v roke.

Dvorni maršal. Na priliko pri paradi ga z ruto vržem na tla.

Predsednik. In se obnašate proti njemu kakor njen ljubček?

Dvorni maršal. Mort de ma vie! Uže pokažem mlečnjaku, kaj se to pravi, za mojo ljubico postopati.

Predsednik. Vse gre po volji. Pismo mora biti še denes spisano! Zvečer pridete sem ponje, pri tej priložnosti se še kaj več zmeniva!

Dvorni maršal. Pridem takoj, ko bom šestnajst vizit opravil, katere so največje važnosti. Oprostite tedaj, da odidem. (Odide.)

Predsednik (pozvoni). Zanašam se na vašo prebrisanost, maršal.

Dvorni maršal (vpije nazaj). Ah mon dieu, saj me poznate!

Tretji prizor.

Predsednik in Wurm.

Wurm. Godec in žena sta srečno brez šuma zaprta. Blagovolite, milostivi gospod, prečitati list?

Predsednik (prebravši). Izvrstno, izvrstno, tajnik! Maršal se je tudi ujel! — Tacega še nij bilo. Le urno s tem predlogom k očetu, in potem urno k hčeri. (Odideta na različne strani.)

Četrty prizor.

(Soba v Millerjevem stanovanji.)

Luiza in Ferdinand.

Luiza. Prosim te, ne govori dalje! Jaz ne upam več srečnih dnij. Vse moje upanje je splavalo po vodi.

Ferdinand. Je pa moje toliko boljše utrjeno. Moj oče je razsrjen; vse pušice bo izpuščul na mé. Silil me bo, da postanem nečlovešk

sin. Pozabil bodem svojo otročjo dolžnost. Srd in obup me bosta prisilila pojasniti skrivnost njegove moritve. Sin bo izdal očeta krvniku — Strašna je nevarnost, — in strašna mora nevarnost tudi biti, ako mora moja ljubezen predrzniti se, napraviti ta velikanski skok. — Slušaj, Luiza, — misel — orjaška in drzna, kakor moja strast, mi tiči v mojem srcu. — Ti, Luiza, pa jaz in ljubezen! — ne obsega ta krog vseh nebes? Ali zahtevaš še kaj drugega?

Luiza. Jenjaj! Nič več! Bojim se tega, kar hočeš povedati..

Ferdinand. Ako nemava nič več od sveta zahtevati, zakaj bi se trudila dopasti mu? Zakaj bi skušala ondi, gder ne moreva nič dobiti, a vse izgubiti? Se li ne bo to oko ravno tako lesketalo, ako se odseva iz Rena ali iz Labe, ali iz baltiškega morja? Moja domovina je ondi, gder me ljubi Luiza! Stopinje tvoje v dalnji puščavi me bolj mikajo, nego lepe cerkve v domačiji. — Ali bodeva pogrešala mestno krasoto? Gder koli bodeva, povsod bo solnce vzhajalo in zahajalo, i pred tem igrokazom otemni vsa umetelnost! Ako ne bova več boga molila v cerkvi, bode naju tiha noč objela, blede luna nama bode oznanovala pokoro, in pobožne svitle zvezdice bodo z nama molile! — Bo li nama manjkalo besed za ljubezen?

En smehljaj moje Luize mi bode tvarine dovolj za stoletja, predno pa to solzo premislim, bi minole živjenja sanje.

Luiza. In druge dolžnosti nemaš, kot ljubezen?

Ferdinand (jo objame). Tvoj mir mi je najsvetejša dolžnost!

Luiza (resno). Torej molči ter me zapusti. — Jaz imam očeta, kateri nema družega, nego to hčer — in ta oče bode jutri 60 let star — pa mu preti predsednikov srd!

Ferdinand (urno). Oča naju bode spremil. Zato ne brani se več, ljuba! Jaz idem, da premenim svoje imenje v denar in vzamem novcev na očetovo ime. Tolovaja oropati nij prepovedano; nij li njegovo bogastvo krvni denar domovine? Ob enej po polnoči bo prišel voz. — Vi se vsedete nanj — pa bežimo!

Luiza. In prokletstvo tvojega očeta za nami? — Prokletstvo, nepremišljeni, katerega tudi morilci nikoli ne izrekajo, da bi ga bog ne uslišal, katero tudi tatu nebo izpolnuje, in katero bi nas kakor blede strah proganjalo od morja do morja? — Ne, moj ljubi! — Ako te samo greh more meni obvarovati, imam jaz poguma dovolj, tebe izgubiti!

Ferdinand (tiho obstane in mrmra). Res?

Luiza. Izgubiti! — O, strahovita je misel — dovolj strašna, da bi umorila i neumrjočega duha ter obledila rudeča lica — Ferdinand — tebe izgubiti! — Pa saj izgubiti moremo le to, kar smo imeli, in tvoje srce je tvojega stanu lastnina — moja ljubezen do tebe je bil cerkveni rop, in trepetaje ga moram opustiti.

Ferdinand (si grize ustna). Ti ga opustiš?

Luiza. Ne! Poglej me, ljubi Walter! Le ne škriplji sè zobmi! Pusti, da oživim sè svojim vzgledom tvoj umirajoč pogum! Pusti me, da bom jaz junakinja — povrnila ubeglega sina očetu — odpovedala se zvezi, katera trga vezi meščanstva in večni red. Jaz sem zločinka — z drznimi in nespametnimi željami sem si polnila svoje srce — moja nesreča mi je kazen za to, pusti mi torej prijetno prevaro za te ljubeznjive sanje, da je bila moja žrtev — mi ne privoščiš tega razkošja?

Ferdinand (je razmišljen besen popadel violino in skušal igrati — zdaj raztrga strune, razbije gosli ter se glasno krohota).

Luiza. Walter! Za božjo voljo! Kaj je to? — Ojači se! Pogum zahteva ta trenotek — ločitve! Tvoje srce, Walter, poznam. — Vroča je tvoja ljubezen in neomejena, kakor večnost; podari jo plemenitej gospici in vrednejšej, vse

jo bo zavidalo — — (Solze prikrivajoča.) Mene ne boš več videl — ogoljufana deklica, bom objovala svojo tugo v samotnem zidovji; nihče se ne bo zmenil za moje solzé — moja prihodnost je strašna — a spominjala se bom vendar le še prijetnih ur preteklosti. (Obrne se od njega ter mu poda tresočo roko.) Z bogom, gospod Walter!

Ferdinand (se ojači in kvišku plane). Jaz pobegnem, Luiza! Kaj res ti ne greš z manoj?

Luiza (se je vsedla zadaj v sobi in si pokrije obraz z rokama). Moja dolžnost je ostati in trpeti!

Ferdinand. Zvita kača! Lažeš! Vse kaj družega te sili tukaj ostati!

Luiza (notranjo bolestjo). Le mislite to, morda vam taka misel polajša zlo!

Ferdinand. Mlačna dolžnost za vročo ljubezen! — In to naj mene preslepi! Drug ljubček ti brani od tod! A gorje njemu in tebi, ako se moj sum potrdi! (Urno odide.)

Peti prizor.

Luiza (sama).

(Mirno ostane nema na stolu; potem vstane, stopi spredaj in se plašna ozira.) Gde so moji stariši? — Oča so mi obljubili takoj vrniti se, a uže pet

dolzih ur jih nij; če se jim je kaka nesreča — kako mi je — zakaj mi zastaja sapa?

(Wurm stopi v sobo in pri vratih zadaj obstane, Luiza ga ne zapazi.)

Pa saj nič nij — vse je samo slepilo vroče krvi — ako se je naš duh groze napil, vidi v vsacem kotu strahove.

Šesti prizor.

Luiza in Wurm.

Wurm (se jej približa). Dober večer, gospica.

Luiza. Bog! Kedo tu govori? (Se obrne, zapazi tajnika, ter se prestrašena nazaj omika.) Strašno, strašno! Moje grozne slutnje se uže izpolnujejo! (Tajniku zaničevaje.) Iščete morda prezidenta? Nij ga več tukaj!

Wurm. Gospica, jaz vas išem!

Luiza. Čuditi se moram, da niste šli na trg!

Wurm. Zakaj ravno tija?

Luiza. Da bi našli svojo nevesto na sramotni steber privezano!

Wurm. Gospica Millerjeva, vi ne sumite prav —

Luiza (neče pravo odgovoriti). S čem vam morem postreči?

Wurm. Poslal me je vaš oča.

Luiza (osupnena). Moj oča? Gde je moj oča?

Wurm. Ondi, gder nij rad!

Luiza. Za božjo voljo! Urno! Slabo mi prihaja! — Gde je moj oča?

Wurm. V stolpu, če uže ravno hočete vedeti.

Luiza (k nebu pogleda). Še to! To tudi! — V stolpu? In zakaj v stolpu?

Wurm. Na knezov ukaz.

Luiza. Na knezov ukaz?

Wurm. Kateri je žaljenje svoje visokosti v osobi njegovega namestnika —

Luiza. Kaj? Kaj? O večni bog!

Wurm. Posebno kaznovati zapovedal.

Luiza. Še tega je manjkalo! Še tega! — Da, da, moje srce je imelo poleg majorja še nekaj drazega — to se nij smelo prezreti. — Žaljenje kneževe visokosti — sveta nebesa, rešite, o rešite mojo ginečo vero! — In Ferdinand?

Wurm. Si izvoli lady Milford, ali prokletstvo in izgubo svoje dedšine.

Luiza. Strašna svoboda! In vendar — vendar je srečnejši od mene! Očeta ne more

izgubiti. Sicer ne imeti ga je uže zla dosta! — Moj oča se je pregrešil zoper vladarja — moj Ferdinand Milfordino roko ali prokletstvo in izgubo dedšine! — Res, občudovanja vredno! Popolna gerdobija je tudi popolnost. — Popolnost? Ne! Do tega še nekaj manjka. — Gde je moja mati?

Wurm. V predilnici.

Luiza (boleznim smehom). Zdaj je vse, — vse! In jaz bi bila prosta — oslobojena vseh dolžnostij — in solzá — in veselja — Previdnost me je kar oluščila! Saj je več ne potrebujem — (Strašno molčanje.) Imate morda še kako novico? Le povejte jo! Zdaj lahko vse slišim.

Wurm. Kaj se je zgodilo, to veste.

Luiza. Torej ne, kaj se še le bode? (Molk — mej katerim ogleduje tajnika od nog do glave.) Bore človek! Žalostno je tvoje rokodelstvo; ne bode te izveličalo. Nesrečne delati je uže dosta strašno; a še groznejše je nesrečnim to naznanjati, — nesrečnim peti nadgrobnico, pričati biti, ko srce krvavi prebodeno sè sulico neogibnosti, in ko kristjanje dvomijo o božjem bitji. — Bog me varuj! Ko bi mi bilo za vsako solzo, katero vidiš ti jokati, odmirjenega kup zlata, — ne hotela bi biti na tvojem mestu. — — Kaj se li še more zgoditi?

Wurm. Ne vem.

Luiza. Vi nečete vedeti? — Ta mračna novost se boji šuma besedij, a grobni mir vaših lic mi kaže pošast — kaj je še? — Dejali ste, da hoče vojvoda očeta posebno kaznovati? Kaj vam je posebno?

Wurm. Ne vprašajte dalje!

Luiza. Čuj človek! Sam krvnik te je učil! Kako bi sicer znal tako počasno sekuro dvigati nad tresočimi se udi, a vendar pustil trepetajoče srce čakati zadnjega morilnega udarca? Kaj čaka še mojega očeta? Smrt je v tem, kar si mi smijaje se povedal, kaj še le more to biti, kar se mi bojiš zaupati? Govori! Spusti vse puščice ob enem v me. Kaj čaka mojega očeta?

Wurm. Kriminalna pravda!

Luiza. Kaj je to? — V teh rečeh sem nevedna in nedolžna stvar; jako malo razumem vaših strašnih latinskih besedij. Kaj je to: kriminalna pravda?

Wurm. Sodba na smrt i življenje!

Luiza (stanovitna). Lepa hvala vam! (Hiti v stransko sobo.)

Wurm (osupnen). Kaj bo iz tega? — Pa ne, da bi norica? — — Hudič! Pa vsaj ne, da bi — hitim za njo — porok moram biti za njeno življenje! (Hoče za njo.)

Luiza (se vrne, s plaščem ogrnena). Oprostite, gospod tajnik! Sobo bom zaprla.

Wurm. Kam pa tako naglo?

Luiza. K vojvodi. (Hoče oditi.)

Wurm. Kaj? Kam? (Jo prestrašen zadržuje.)

Luiza. K vojvodi! Ali ne slišite? K ravno tistemu vojvodi, kateri hoče soditi mojega očeta na življenje in smrt. Ne! — ne hoče — mora soditi, ker to zahtevajo nekateri hudobneži; saj vojvoda k vsej pravdi družega ne prida, nego žaljeno svitlost in pa svoj podpis.

Wurm (se glasno zakrohota). K vojvodi!

Luiza. Vem, zakaj se smijete — saj nečem, da bi se me vojvoda usmilil — bog varuj! — A gnjusi naj se mu moja prošnja. Slišala sem, da velikaši tega sveta ne vedo še, kaj je gorjé — nečejo vedeti. Jaz mu hočem povedati, kaj je gorjé — naslikati mu hočem z vsemi strašili grozne smrti, kaj je gorjé — tuliti mu hočem z glasom, da se mu bodo kosti tresle, kaj je gorjé — in ako pri tem popisu strahu trepetati začne, mu bom še na ušesa zakričala, da ob smrtni uri pljuča tudi pozemeljskim bogovom hropsti prično, in da poslednja sodba kralje in berače na enako sito meče. (Hoče iti.)

Wurm (hudobno prijazen). Pojdite, o le pojdite! Kaj pametnejšega ne morete storiti! Za gotovo vam povem, da vas vojvoda usliši.

Luiza (obstoji). Kako pravite? — Vi mi sami svetujete, da naj grem? Nekaj grdega mora biti! (Se urno vrne.) Hm! Kaj hočem storiti, ker mi ta človek svetuje iti? — Odkod veste, da me bo vojvoda uslišal?

Wurm. Ker tega ne bo zastonj naredil.

Luiza. Ne zastonj naredil? Kako ceno mora pri njem imeti človeško ravnanje?

Wurm. Lepa prosilka je plače dovolj!

Luiza (ostrmi, potem zamolklim glasom). O bog!

Wurm. Za očeta, menim, se vam ta cena menda vendar ne bode previsoka zdela?

Luiza (hudo zamišljena hodi sem ter tja). Da, da! Res je! Zavarovani so vaši velikaši, zavarovani zoper resnico z lastnimi pregrehami, kakor z meči nebeških kerubinov. Pomagaj ti, vsega-mogočni! Oča, tvoja hči bi rada umrla zate, a grešiti ne more!

Wurm. To bo pač novica očetu, ubogemu, zapuščenem možu. — „Moja Luiza me je pahnila v nesrečo“ — mi je dejal — „moja Luiza me bode tudi rešila!“ — Jaz hitim, gospica, da mu prinesem to poročilo! (Dela se, kakor bi hotel oditi.)

Luiza (hiti za njim in ga obdrži). Ostanite, ostanite! Potrpite! Kako uren je ta satan, kadar hoče ljudi besne storiti! Jaz sem ga pahnila v nesrečo, jaz mu moram pomagati. Govorite! Svetujte! Kaj morem, kaj moram storiti?

Wurm. Jaz poznam samo en pripomoček!

Luiza. In ta edini pripomoček?

Wurm. Tudi vaš oča želi —

Luiza. Tudi moj oča želi? — Kakšen je ta pripomoček?

Wurm. Lahak za vas.

Luiza. Hujega nij zame, nego sramota.

Wurm. Ako oprostite majorja.

Luiza. Njegove ljubezni? Kaj se norčujete? To prepuščate mojej volji, h čemer sem bila prisiljena?

Wurm. Tako nijsem mislil, draga gospica. Major sam mora najpreje prostovoljno odstopiti.

Luiza. Tega ne bode storil.

Wurm. To vi mislite. Kaj bi iskal pri vas pomoči, ko bi menil, da vi ne morete pomagati?

Luiza. Ali ga morem siliti, da me bo sovražil?

Wurm. Bomo poskusili! Vsedite se!

Luiza (osupnena). Človek! Kaj nameravaš?

Wurm. Vsedite se! Pišite! Tu je pero, papir in črnilo!

Luiza (se vsede jako vznemirjena). Kaj naj pišem? Komu naj pišem?

Wurm. Krvniku vašega očeta.

Luiza. Ha! Ti umeješ izvrstno, človeško dušo napinjati na tezalnico! (Prime pero.)

Wurm (narekuje). „Blagorodni gospod!“ —

Luiza (piše tresočo roko).

Wurm. „Uže trije ko večnost dolgi dnevi so minoli — so minoli — a nijsva se nič videla.“

Luiza (osupne, odloži pero). Komu pišem to pismo?

Wurm. Krvniku vašega očeta.

Luiza. O moj bog!

Wurm. „Tega je kriv — major — major — kateri me kakor Argus ves dan straži.“

Luiza (skoči kvišku.) Gerdobija, kakoršne do sedaj še nij bilo na svetu! Komu pišem to pismo?

Wurm. Krvniku vašega očeta.

Luiza (roke vijoča hodi sem ter tija). Ne, ne, ne! To je tiransko! O, moj bog! Kaznuj ljudi človeško, ako te žalé, a zakaj mene siliš mej dva pekla? Zakaj mi daješ na voljo ali smrt ali sramoto? Zakaj mi tega kri pijočega črta hujskaš na vrat? Storite, kar hočete, jaz ne pišem dalje, na noben način ne!

Wurm (vzame klobuk). Kakor hočete, gospica! Kakor vam je drago!

Luiza. Kakor hočem, pravite? Hočem? Idi, barbar! Obesi nesrečnika nad peklenki prepad, prosi ga kaj in preklinjaj mu boga in prašaj ga, če mu je to drago? — O, ti predobro veš, da vežejo naše srce natorni čuti kakor verige. — Zdaj je vse enako! Narekujte dalje! Ne mislim nič več! Udati se moram zvitemu peklenškemu duhu! (Se zopet vsede.)

Wurm. „Kakor Argus ves dan straži“ — Imate to?

Luiza. Dalje, dalje!

Wurm. „Včeraj je bil prezident pri nas. Lepo je bilo videti, kako se je major potezal za mojo čast.“

Luiza. O lepo, lepo! Izvrstno! — Le dalje!

Wurm. „Morala sem pasti v omotico — omotico, — da se nijsem na glas smijala.“

Luiza. O sveta nebesa!

Wurm. „A ne morem več dolgo časa svoje maske nositi — nositi. — Ko bi se le mogla osvoboditi.“

Luiza (prejenja, vstane ter hodi sem ter tja z povešeno glavo, kakor bi nekaj po tleh iskala; potem se zopet vsede ter piše). „Mogla osvoboditi.“

Wurm. „Jutri je v službi. — Pazite, kedaj pojde od mene in pridite na omenjeni kraj.“ Imate „omenjeni kraj?“

Luiza. Imam vse!

Wurm. „Na omenjeni kraj k vašej prisrčnej
— — — Luizi.“

Luiza. Zdaj samo še naslova manjka!

Wurm. „Gospodu dvornemu maršalu pl.
Kalbu.“

Luiza. O večna previdnost! Ime, tako neznano mojim ušesom, kakor nesramne vrstice mojemu srcu! (Vstane, ogleduje nekoliko časa zamišljena pisanje, potem je da tajniku sè zamolklim glasom.) Vzemite, gospod! Moje pošteno ime — Ferdinand — vse veselje mojega življenja je ta list, ki ga izročim v vaše roke. Zdaj sem beračica!

Wurm. O nikakor ne! Ne obupajte, draga gospica! Meni se prav smilite! Morda — kedo ve? — Jaz bi tudi še lahko marsikaj pregledal in pozabil. — Res! Pri Bogu! — Prav smilite se mi!

Luiza (ga srpo pogleda, kakor bi ga hotela s pogledom prebosti). Ne izgovorite gospod! Nekaj strašnega bi si želeli.

Wurm (jej hoče roko poljubiti). In ko bi si želel to lepo roko — kako, ljuba gospica?

Luiza (strašno). Ker bi te v prvej noči zadržala in potem vesela šla na morišče. (Hoče iti, a kmalu se vrne.) Ali sva gotova, gospod? Sem prosta sedaj?

Wurm. Samo še nekaj malega, gospica. Z manoj morate in na sv. zakrament priseči, da boste proti vsakemu rekli, ka ste to pismo prostovoljno pisali.

Luiza. Bog! Bog! In ti sam posodiš pečat, da se ž njim to peklenko delo zapečati? (Wurm odide in jo vleče saboj.)

v
ČETRTO DEJANJE.

Prvi prizor.

Dvorana pri predsedniku.

Ferdinand (z odprtim pismom v roki, plane skozi ena vrata, skozi druga sluga).

Ferdinand. Nij bilo maršala nič tukaj?

Sluga. Gospod major, gospod predsednik vprašajo po vas.

Ferdinand. Grom in peklo! Jaz vprašam, ali nij bilo maršala nič tukaj?

Sluga. Milostljivi gospod sedé zgoraj pri igri.

Ferdinand. Milostljivi gospod naj v imenu vsega peklja semkaj pride! (Sluga odide.)

Drugi prizor.

Ferdinand (sam, hitro spreletava pismo, včasi ves osupnen, potem dirja zopet ljuto po sobi sem in tija).

To nij mogoče! Nij mogoče! To rajsko bitje ne more skrivati tako hudičevega srca v prsah! — — Pa vendar, vendar! Ko bi vsi angelji prišli iz nebes in pričali za njeno nedolžnost — ko bi se nebo in zemlja, stvarstvo in stvarnik združili in bili porok za njeno nedolžnost — to je pisala njena roka! — Neizmerna, strahovita goljufija, kakoršne človeštvo še nij doživelo! To jo je torej zadrževalo, da se je tako protivila begu! — Zato — o bog! zdaj sem se vzdramil, zdaj mi je vse jasno pred očmi! Zato se je tako pogumno odpovedala mojej ljubezni in skoro — skoro bi bilo to nebeško lepoticje mene samega prevarilo! (Dirja hitreje po sobi, potem ves zamišljen tiho obstoji.) Pa da me je tako poznala! — Vsak smeli čut, vsak bojazljiv trepet mi povračati, vsako ognjeno vzkipeenje potolažiti — mojo dušo pa razumeti po najtanjšej nepopisljivosti komaj slišane glasu — Spoznati me po enej solzi — na vsak strmoglavi vrhunec strasti me spremljati, pred vsakim globokim prepadom zastopati mi pot — O bog! o bog! In to vse nij

bilo nič drugega nego sama prevara? — O, ako se da laž tako izvrstno pobarvati, čudno, čudno, da si še noben hudič nij nebes prilagal!

Ko sem jej odkril nevarnost, ki preti najinej ljubezni, s kako prepričevalno prevaro je obleдела hinavka, s kako zmagovalnim ponosom je uničila predrzno zasmehovanje mojega očeta, in ravno v tem trenutku se je vendar čutila krivo — kaj? Ali nij prestala celo ognjeno poskušnjo v dokaz resnice — hinavka je omedlela. Kako se hočeš sedaj izraziti, čut? Tudi kokete omedlé. S čem se hočeš ti opravičiti, nedolžnost? — Tudi vlačuge omedlé!

Ona vé, kaj je naredila iz mene. Videla je na dno mojej duši. Moje srce je priplavalo pri prvem zarudelem poljubku na moje oči — in ona nij občutila nič? Občutila morda le zmago svoje zvijače? — Ko sem v svojej srečnej blaznosti menil, da obsegam vsa nebesa, ko je utihnilo moje najdivjše poželenje! V mojem duhu vstajala nij druga misel, nego večnost in ljubljeno dekle — o bog, in ona nij tedaj nič občutila, nič? Nič drugega, nego da se jej je posrečil njen naklep? Da se je njenej lepoti dobro zdelo? Grom in peklo! Nič drugega, nego da sem prevarjen?

Tretji prizor.

Dvorni maršal. Ferdinand.

Dvorni maršal (v sobo prikobaclja). Vi ste želeli, moj dragi!

Ferdinand (sam soboj mrmra). Lumpu zaviti vrat! (Glasno.) Maršal, to pismo vam je moralo pri paradi iz žepa pasti — in jaz (s porednim posmehom) sem je k sreči še našel.

Dvorni maršal. Vi?

Ferdinand. In na prav vesel slučaj. Poravnajte se z bogom!

Dvorni maršal. Vi vidite, kako sem se ustrašil, baron!

Ferdinand. Berite, berite! (Stopi proč od njega.) Ako sem za ljubovnika preslab, morebiti bodem za zvodnika boljši! (Med tem, ko maršal bere pismo, stopi k steni in sname dve pištoli.)

Dvorni maršal (vrže pismo na mizo in se hoče odpraviti). Prokleta!

Ferdinand (ga pripelje za roko nazaj). Stojte, ljubi maršal! Te novice se mi zdé prijetne! Jaz hočem imeti malo nagrado, da sem zgubljeno pismo našel! (Tu mu pokaže pištoli.)

Dvorni maršal (skoči osupnen nazaj). Menim, da bodete pametni, dobri moj!

Ferdinand (z močnim, strašnim glasom). O, še preveč, da bodem tacega potepuha, kakor si ti, spravil na oni svet! (Mu vsili eno pištolo, ob enem izvleče robec.) Vzemite! Ta robec tu primite! Dobil sem ga od vlačuge!

Dvorni maršal. Robec? Ali ste zbesneli? Kaj mislite?

Ferdinand. Primi za ta konec, pravim! Če ne boš mimo vstrelil, beba! — Kako se trese, ta beba! Boga zahvali strahopetec, da bodeš prvikrat dobil kaj v črepinjo! (Dvorni maršal se spravi na noge.) Počasi! To te prosim. (Ga prehititi in zatakne duri.)

Dvorni maršal. V sobi, baron?

Ferdinand. Kakor bi bilo vredno iti s taboj pred osip? Ljubček, tu bode huje počilo, in to bo menda tudi prvi hrušč, ki ga ti napraviš na svetu. — Napni!

Dvorni maršal (si obriše čelo). In vi hočete svoje drago življenje postaviti v tako nevarnost, mladi, nádejpolni mož?

Ferdinand. Napni, pravim! Jaz nemam nič več posla na tem svetu.

Dvorni maršal. A jaz tem več, predragi moj!

Ferdinand. Ti, dečak? Kaj, ti? — Da te porabijo v sili ondi, gder ljudij pogrešajo?

Da se v enem trenotku sedemkrat skrčiš in potegneš, kakor metulj na igli! Da pišeš zapisnik o driskavici svojega gospodarja in da si najeto kljusè za njegove šale? Vse eno, vzamem te soboj kot čudna redko mermljačo. Kakor krotka opica bodeš plesal, kakor ti bodo hudiči godli, stregel in poklanjal se jim in sè svojimi dvorskimi umetnostimi razveseljeval večno proklete duše.

Dvorni maršal. Kar le ukažete, gospod! Kakor se vam ljubi — samo pištrole odložite!

Ferdinand. Kako stoji tukaj, ta mučenik! Stoji, stvarniku v sramoto šestega dneva njegovega stvarjenja! Kakor bi ga bil ponatisnil po stvarniku kak tiskar-skaza! Škoda samo — škoda za lot možjan, ki dajo tako slabe obresti v tvojej črepinji! Ta sami lot spremenil bi pavijana uže v človeka, a pri tebi sramotí samo pamet — in da bi si to srce ona bila izvolila? — Pošast! Neodpustljivo! — — Srce potepuha, ki vzbuja več gnjusa pred sladskim grehom nego vabi vanj!

Dvorni maršal. O, hvala bogu! Zdaj se je šaliti začel!

Ferdinand. Bodi! Poterpežljivosti, katero imamo z gosenico, bodi tudi ta deležen. Kadar ga bode kedo srečal, bo mignil z rameni, in čudil se umnemu gospodarstvu božjemu, ki tudi

z otrobi in obrezki pita svoje stvari; ki gavranom na vešalih in dvornikom v kaluži njihovih majestet mizo pokriva. — Nazadnje se pa čudi velikej policiji previdnosti, ki tudi v duhovišču najema slepce in tarantule, da izvažajo strup. — Toda (razsrdi se vnovič) okrog moje cvetlice naj mi ta mrčes ne lazi, če ne ga bodem (zgrabi maršala in ga neprijetno stresa) tako in tako in zopet tako premečkal.

Dvorni maršal (sam soboj zdihovaje). O moj bog! Ko bi bil človek od tod; sto milj od tod v ameriskih divjinah, le ne pri tem človeku!

Ferdinand. Falôt! Če uže nij več nedolžna, čista! Falôt! Če si uže užival tam, gder sem jaz molil! (Srditejši.) V razkošji užival ondi, gder sem jaz menil, da sem bog. (Naenkrat obmolči, potem ves divji.) Bolje bi ti bilo potém, falôt, da pobegneš v peklo, nego da me v mojej jezi srečaš v nebesih! Kako daleč si prišel s dekletom? Govori!

Dvorni maršal. Izpustite me! Vse vam hočem odkriti.

Ferdinand. O, prijetniše mora biti s to deklico uživati, ko z družimi še tako ne beško sanjariti. Ko bi ona hotela biti razuzdana, ko bi hotela, duša bi imela manjšo vrednost, i čednost bi lahko z razkošjem nadomestila.

(Nastavi maršalu pištolo na prsi.) Kako daleč si prišel ž njo? Povej, če ne, sprožim!

Dvorni maršal. Saj nij nič — saj nij čisto nič! Potrpite le eno minuto! Vi ste prevarjeni! —

Ferdinand. In tega me še opominjaš, zločinec? — Kako daleč si prišel ž njo? Umorim te, ako ne poveš!

Dvorni maršal. Mon Dieu! Moj bog! Saj bom povedal — samo poslušajte. — Oča — pravi, lastni oča —

Ferdinand (srditejši). Jo je tebi spečal! In kako daleč si prišel ž njo? Umorim te, ako ne poveš!

Dvorni maršal. Vi divjate! Saj me ne poslušate. Še videl je nijsem nikoli. Še ne poznam je ne. Prav nič ne vem o njej. —

Ferdinand (stopi malo nazaj). Ti je še nikoli videl nijsi? Je ne poznaš? Ne veš ničesar o njej? — Luiza je zgubljena zarad tebe; v enem dušku si jo trikrat zatajil? Poberi se, potepuh! (Udari ga s pištolo in sune iz sobe.) Za ljudi tvoje bire se še nij iznašel smodnik!

Četrty prizor.

Ferdinand (po dolgem molčanju, mej katerim se mu vidi na obrazu, da snuje strašne misli).

Zgubljena! Da, nesrečnica! — Jaz sem zgubljen. Pa ti si tudi. Da, pri velikem bogu! Ako sem jaz zgubljen, si ti tudi! — Sodnik sveta! Nikari je ne tirjaj od mene! Deklica je moja. Ves tvoj svet sem pustil v nemar zavoljo dekleta, odpovedal se vsej tvojej lepej stvaritvi. Pusti mi dekleta! — Sodnik sveta! Glej tamo na milijone duš cvili in sili za teboj — Tijakaj — obrni oko svojega vsmiljenja — mene pa pusti samega delati! Sodnik sveta! (Sklene strašno roki.) Je-li mogoče, da bogati mogočni stvarnik z eno dušo skopari, ki je poleg tega še najslabše delo njegove stvaritve? — Deklica je moja! Jaz, nekedar njen bog, sem sedaj njen hudič! — (Pogleda grozovito v kot.) Zvezana bodeva naj celo večnost skupaj na eno kolo prokletstva! — pa stojva si nasproti z oči v oči — in groze nama naj stoje lasje po konci — tudi najino zamolklo ječanje naj se druží — in tedaj naj jej ponovim svojo ljubezen in jej še enkrat zapojem svoje prisege — Bog! Bog! Tak zakon je strašan — a večén! (Hoče urno oditi. — Predsednik stopi v sobo.)

Peti prizor.

Predsednik. Ferdinand.

Ferdinand (odskoči nazaj.) O! — Dragi oča!

Predsednik. Dobro, da sva se dobila, sin. Prišel sem, da ti nekaj prijetnega naznanim, nekaj, dragi sin, kar te bo prav gotovo iznenadilo. Usediva se!

Ferdinand (ga gleda dolgo časa.) Oča!
(Stopi zelo ginen k njemu, ter ga prime za roko.) Oča!
(Mu poljubi roko in pade pred njega na kolena.) O, dragi oča!

Predsednik. Kaj ti je, ljubi sin? Vstani! Tvoja roka je vroča in se trese.

Ferdinand (z divjim, ognjenim občutkom). Odpustite mi mojo nehvaležnost, oča! Jaz sem malo-priden človek! Nijsem izpoznal vaše dobrotljivosti! — Vi ste ravnali z manoj tako očetovski! — O! Vi ste bili polni preroškega duha — a zdaj je prepozno. — Odpustite! Odpustite! Blagoslovite me, dragi oča!

Predsednik (se hlini z nedolžnim obrazom). Vstani, ljubi sin! Ne umejem te, kar govoriš!

Ferdinand. Ta Millerica, ljubi oča! — O, vi poznate ljudi! Vaš srd je bil takrat tako opravičen, tako blag in po očetovsko skrben —

samo ta očetovska iskrenost je zgrešila pravi pot — ta Millerica!

Predsednik. Ne terpinči me, dragi sin! — Preklinjam svojo ostrost! Prišel sem, da bi te prosil zamere!

Ferdinand. Vi prosite mene za zamero! Proklinjajte me — vaše neodobrenje je bilo opravičeno! Vaša ostrost je bila nebeška blagost — — ta Millerjeva hči, oča —

Predsednik. Je blaga, ljuba deklica! — Preklicujem svoje prenagljeno sumničenje. Zdaj jo spoštujem!

Ferdinand (skoči prestrašen kvišku). Kaj? Tudi vi? — Oča, tudi vi? — In kaj ne, dragi oča, bitje, kakor sama nedolžnost? — In tako človeško je, ljubiti tega dekleta.

Predsednik. Reci raje tako: hudobija je, ne ljubiti te deklice!

Ferdinand. Nemogoče! Strašno! In vi vendar vsakemu tako pregledate obisti! In zraven še z očmi sovražnikovimi! — Potuha, da jej nij primere! — Ta Millerica, oča!

Predsednik. Je vredna biti moja hči! Njeno čednost čislam više, nego pradede in njeno lepoto više, nego zlato. Moja načela se umaknejo tvojej ljubezni — Millerica bodi tvoja!

Ferdinand (plane besno iz sobe). Še tega se je manjkalo! — Z bogom, dragi oča! (Odide.)

Predsednik (za njim). Ostani, ostani! Kamo tako urno? (Odide.)

Šesti prizor.

(Krasna dvorana pri lady Milford.)

Lady in Sofija (vstopite).

Lady. Tedaj — ti si jo videla? Ali bo prišla?

Sofija. Vsak trenotek. Bila je še v domačej obleki, in hotela se je samo preobleči.

Lady. Ne pravi mi nič o njej! — Tiho! — Kakor hudodelka se tresem, da bom videla to nesrečnico, ki z mojim srcem tako harmonično čuti. — In kako se je vêla, ko si jo povabila?

Sofija. Zdela se mi je osupnena, potem pomisli malo, me debelo pogleda, se mi začudi in obmolči. Bila sem uže pripravljena na njene izgovore, ko mi kar nenadejema odgovori: Vaša dama mi ukazuje, za kar sem jo jutri hotela sama prositi.

Lady (zelo nemirna). Pusti me, Sofija! Obžaluj me! Orudela bodem, ako je samo navadna ženska — obupala — ako je več.

Sofija. Pa, milady — to nij baš volja, v katerej se sprejme nasprotnica v ljubezni! Pomislite, kedo ste vi! — Pokličite svoje rojstvo, svoje plemstvo in svojo moč na pomoč. Pono-siteje srce mora vzvišati ponosna krasota vašega pogleda!

Lady (raztresena.) Kaj bledeš neumnica?

Sofija (nagajivo). Ali je morda le slučaj, da se baš danes blišče tako dragi briljanti na vašej obleki? Slučaj, da vas ravno danes kinča najdraža oprava — da vaša antichambre mergoli slug in hajdukov, in da boste sprejeli priprosto meščansko dekle v knežjej dvorani naše palače?

Lady (hodi gori in doli razdražena). Nestrp-ljivo, neprenesljivo, da ravno ženske tako riso-vimi očmi pregledajo ženske slabosti! Pa kako globoko, kako globoko sem mogla uže zagaziti, da me je celo taka kreatura tako premerila!

Sluga (nastopi). Gospica Millerjeva —

Lady (Sofiji). Proč, ti, pojdi! (Žugaje, ker se Sofija še ustavlja.) Pojdi! Jaz ti ukažem! (Sofija odide, Lady gre enkrat gori in doli po dvorani.) Dobro! Prav dobro, da sem tako v ognji! Zdaj sem, kakor sem si želela biti! (Slugi.) Gospica naj vstopi. (Sluga odide. Lady sede na zofo in se namesti ponosito - leno.)

Sedmi prizor.

Luiza (boječe stopi v dvorano in obstoji precéj daleč od lady). **Lady** (jej kaže herbet, ter jo opazuje v nasproti stoječem zrcalu. — Premor.)

Luiza. Milostljiva gospa, čakam vašega povelja!

Lady (se obrne proti Luizi in jej migne z glavo, tuje in mrzlo). Aha! Ali si tukaj? Brez dvoma gospica — neka — kako se imenuješ?

Luiza (malo občutljivo). Miller se imenuje moj oča, in vaša milost ste poslali po njegovo hčer!

Lady. Pravo, pravo! Zdaj se spomnim — uboga godčeva hči — od katere se je zadnjič govorilo. (Po prenehljaju sama soboj.) Zelo interesantna, a vendar nič krasna. — (Glasno Luizi.) Stopi bliže, dete! (Zopet sama soboj.) Oči, ki so se vadile joku — kako jih ljubim, te oči! (Zopet glasno.) Le bliže — prav blizo — dobro dete, zdiš se mi, da se me bojiš!

Luiza (vzvisheno, z odločnim glasom). Ne, milady! Jaz zaničujem sodbo vsakdanjih ljudi!

Lady (zase). Glej! — In te trme navadila se je od njega. (Glasno.) Priporočili so mi vas gospica, češ, da ste se kaj učili in se tudi sploh znate obnašati. — No — verjamem, pa tudi za

zmedete obojnih izreke. — Kaj me pa tako zijate?

Luiza. Oprostite, milostiva gospa! Objektivati sem hotela ta svitli rubin, ki pač ne vé, s kakim veseljem pridiguje njegova gospa zoper nečimernost.

Lady (se zarudi). Le ne vhačajte mi v stran! — Ako ni vrednost vašega života, kaj družega neki vas more zadrževati, izvoliti si stan, edini stan, gder se učite gosposkega vedenja in spoznavate svet, edini stan, v katerem se znebite svojih meščanskih predsodkov?

Luiza. Tudi svoje meščanske nedolžnosti, Milady?

Lady. Nespameten ugovor! Najporednejši pobalin se ne upa o nas kaj sramotnega misliti, ako mu same naproti ne pridemo. Kažite, kedo ste! Dajte si čast in dostojnost, in porok sem vaše mladosti za vse skušnjave.

Luiza. Oprostite milostiva gospa, da se predrznem o tem dvomiti! V palače nekaterih gospij se zateka mnogokrat najsramotnejše veselje. Kedo bi verjel, da je ubozega godca hči tako srčna, da se zapodi v sredo kuge, pa vendar trepeče pred ostrupenjem? Komu bi se le sanjalo, da je lady Milford večnega škorpijona najela za svojo vest, da izdaja velike svote le

za to, da jej je mogoče v vsakem trenutku sramote zarudeti se? Odkritosrčna sem, milostiva gospa! — Ali bi vas veselil moj pogled, kadar bi šli na kako veselico? — Ali bi se ne ogibali mojim očem, kadar bi se vrnili? — — O boljše, boljše, da naju ločijo hribi i doline — da se morja raztekajo mej nama! — Pazite se, milady; oglasiti bi se mogli trenotki treznosti, trenotki prenasičenja — napasti bi mogli gadje kesanja vaše nedrije — in kakšna muka bi bila za vas, ko bi na obrazu svoje služabnice brali jasen mir, s kakoršnim plačuje nedolžnost čisto srcé! — (Stopi korak nazaj.) Še enkrat, milostiva gospa! Prosim, oprostite!

Lady (hodi globoko ganena in jako vznemirjena sem in tijà). Nij prebiti, da meni to pravi! — Nij prebiti, da ima prav! — (Stopi k njej, pa jo pogleda srpo v oči.) Deklè, ne bodeš me prekanila! — Samo do zdevanje ne govori tako jasno. — Za temi izrečenimi nazori preži gorak interes, ki ti mojo službo slika posebno ostudno, in ki ti je razgrel tvojo besedo, in temu interesu moram (žugaje) priti na sled.

Luiza (mirno in dostojno). In ko bi mu prišli? In ko bi vaš zaničevalni udar vzbudil razžaljenega črva, kateremu je dal njegov stvarnik še eno želo zoper mučenje? — Vašega

maščevanja se ne bojim, lady! Uboga grešnica v krvnikovih rokah se smije, ko se podira svet. Moje gorjé prirastlo je tako visoko, da ga ne stori večega niti odkritosrčnost. (Po kratkem molku zelo resno.) Otrebiti me hočete prahu mojega stanu. — Nečem je pretipavati, te sumljive mi-losti. — Pa vprašati vas hočem vendar le, milady, kaj vas je napotilo, da ste menili, ka se neumnica sramujem svojega stanu? — Kaj vam je dalo povod, ponujati se mi za stvariteljico moje sreče, predno ste še vedeli, ali jo bodem hotela sprejeti iz vaših rok? — Raztrgala sem pravice, ki sem jih imela uživati na svetu. — Odpustila sem sreči, da se je pri meni prenaglila. Zakaj me vnovič tega opominjate? Če celo bog skriva svoje žarke očem ustvarjenih bitij, da ne bi ostrmel njegov najviši Seraf, vidé, kako so otemnela, zakaj hoté ljudje tako grozovitno usmiljeni biti? Kako je to, da vaša hvaljena sreča tako rada berači pri nesreči, za občudovanje in nevošljivost? — Ali je toliko potrebna vaša radost obupanja, da se z njim zakriva? — O, privoščite mi še slepoto, ki me edina more sprijazniti z mojo barbarično osodo! — Saj se čuti še mrčes v vodeni kaplji tako srečnega, kakor da je v nebesih, — tako srečnega, tako veselega, dokler se mu ne pové o morju, po katerem se zibljejo

ladije in morski somi! — Pa videli bi me radi srečno? (Po kratkem molku stopi urno k milady ter jo nenadejema vpraša.) Ali ste pa srečni vi, milady? — (Lady jo zapusti urno in osupnena. Luiza stopi za njo ter jej drži roko pred prsi.) — Ali se pa to srce tudi lahko tako smeji, kakor sreča vašega stanu? — In ko bi morali sedaj menjati srce sè srcem, osodo z osodo, in ko bi vprašala z otroško nedolžnostjo — vas vprašala, kakor svojo mater, ali bi mi svetovali, da naj menjam z vami?

Lady (se zelo vznemirjena vrže na zofo). Grozno! Nerazumljivo! Ne, deklè! Ne! Te visokosti nijsi prinesla soboj na svet, in da bi te je bil naučil tvoj oča, za to je premladostna. Ne taji mi! — Druzega učenika čujem iz tebe govoriti.

Luiza (jej ostro v oči gledaje). Pač bi se mi čudno zdelo, milady, ko bi stoprv sedaj spomnili se tega učenika, ko ste yendar uže prej zame službe iskali!

Ladi (plane kvišku). Tega ne prebijem! — Da, da torej! — ker ti ne morem uiti! Poznam ga, vem vse, vem več, nego bi rada vedela! (Na enkrat utihne, potem z burnostjo, ki se sčasoma skoro v blaznost spremeni.) A predrzni se, nesrečnica, predrzni se še zdaj njega ljubiti, ali od njega ljubljena biti! — Kaj pravim? — Predrzni se misliti nanj, ali biti ena njegovih mislij! —

Mogočna sem, nesrečnica, pa grozovitna! Kakor gotovo je bog v nebesih, zgubljena si!

Luiza (krepko). Brez rešitve zgubljena takoj, ko ga bode te silili, da bi vas ljubil!

Lady. Umejem te, a nečem, da bi mene ljubil! Premagati hočem to sramotno strast, zazatreti svoje srce, a semleti hočem tudi tvoje! Skale in brezna bodem mej vaju navalila in kakor furija divjala po vajinih nebesih; vajine poljube razprši moje ime, kakor zločince ponočni duhovi; tvoj cvetoči život zvéni v njegovem objemu ter se sesedi kakor mumija — Jaz ne morem biti srečna z njim, — a tudi ti ne bodi! — Zapomni si, nesrečnica! Nebesa razdirati so tudi nebesa!

Luiza. Nebesa, ob katera so vas uže drugi pripravili, milady! — Ne proklinjajte lastnega srcá! — Kar hudega name kličete, vi niste sposobni izvršiti; vi niste v stani trpinčiti človeka, ki vam nij nič žalega storil, nego samo, da je čutil, kakor vi. — Le zavoljo te ognjene čuti vas ljubim, milady!

Lady (se je zopet osrčila). Gde sem? Gde sem bila? Kaj sem izdala? Komu sem izdala? — O Luiza, plemenita, veličastna, rajska duša! — Odpusti meni, zblazneli! Niti lasu ti ne bom skrivila, ljubo dete! Tirjaj! Poželi! — Na rokah te bodem nosila, prijateljica, sestra ti hočem

biti. Ti si revna! — Glej! (Vzame nekoliko briljantov.) Prodati hočem to lepotino, prodati svojo garderobo — voz, konje — tvoje bodi vse, a odpovej se njemu!

Luiza (stopi nazaj začudena). Ali zasramuje mene obupnico, ali pa morda v resnici nij imela nobenega deleža pri tem barbaričnem činu? — Potem bi se pokazala lahko sedaj na videz še junaško, ter bi si svojo nemoč olepšala v zaslugu. (Stoji nekoliko časa zamišljena, potem stopi bliže k lady, jo prime za roko ter jo pomenljivo gleda.) Vzemite ga tedaj vi, milady! Prostovoljno vam odstopim moža, ki so ga z peklenškimi kleščami trgali od mojega krvavečega srca. — Morda sami ne veste, milady, pa le vi ste razrušili nebesa dveh ljubečih, raztrgali ste dvoje src, ki ji je zvezal bog; uničili ste stvar, ki mu je bila toliko vredna, kakor vi — ki jo je ustvaril za veselje, kakor vas, ki ga je enako vam slavila, a sedaj ga več slavila ne bode, lady! — Na uho vsevednega boga udarja tudi poslednji krik pojemajočega črva — ne bode mu vse eno, če se mu moré duše v njegovih rokah! — Zdaj je vaš! — Zdaj, milady, ga vi vzemite! — Tecite v njegov naročaj! — Peljite ga k oltarju — a samo tega ne pozabite, da se bo vrgel mej vaš nevestin poljub duh samomorilke — —

Bog mi bode milostljiv! — Jaz ne morem drugače! — (Plane ven.)

Osmi prizor.

Lady (sama, stoji osupnena in prestrašena, oči upira v vrata, skozi katera je odšla Luiza. Napósled se vzbudi iz omotice).

Kaj je bilo to? Kako se mi je prigodilo? — Kaj je dejala nesrečnica? — Še, o nebesa, še mi trgajo uho, strašne, mene proklinjajoče besede: Vzemite ga vi! — Koga? Nesrečnica! Darilo tvojega mrtvaškega vzdihá, grozno zapuščino tvojega obupanja? — — Bog! Bog! — — Sem se tako globoko pogreznila, da lačna prežim, kaj mi bode veledušna beračica v zadnjih pojemih pomolila v roke? Vzemite ga vi! in to je dejala s takim glasom, in spremila s takim pogledom — Ha! Emilija! ali si zato prestopila meje svojega stanu? Ali si morda zato v ljubezni se vlekla za častno ime angleške ženske, da se posuje ponosno poslopje tvoje časti poleg veličastneje čednosti zapuščenega meščanskega dekleta? — Ne, ponosna nesrečnica! Ne! — — Osramotiti se Emilija Milford dá — toda onečastiti nikoli ne! — Tudi jaz se čutim

dovolj močno, da se odpovem! (Stopa majestetično gori in doli.) Zalezi se zdaj nežna, trpeča ženska! Zgubite se, sladke, zlate podobe ljubezni — — Veledušje edino bodi sedaj moj vodnik! — — Ta ljubeči par je zgubljen, ali pa naj Milford uniči svoje pravice ter ugasne v knezovem srcu! (Po kratkem molku, živo.) Dovršeno je! — Odstranjena je grozna zapreka, potrgane so vezi mej manoj in mej knezom, populjena je iz mojega srca ta divja ljubezen! — K tebi se zatečem, krepost! Sprejmi jo, svojo skesano hčer Emilijo! — — Ha, kako mi to dobro dé! Kako sem na enkrat laža, čutim se tako oživljeno! Veličastna, kakor zahajajoče solnce, stopila bodem danes z vrhunca svoje visokosti, moje veličanstvo umri z mojo ljubeznijo — in edino moje srce me spremi v mojo samoto! (Gre odločno k pisalni mizi.) In takoj sedaj se mora zgoditi, sedaj, pri tej priči, predno še ponovi krasota ljubega mladeniča mojega srca krvavi boj. (Vsede se, pa jame urno pisati.)

Deveti prizor.

Lady. Sofija, za temi dvorni maršal, naposled sluge.

Strežaj. Gospod maršal stoji v prvi sobi. Prinesel je naročilo od kneza.

Lady (v naglici pisaje). Zabliskalo se bode pred očmi tej kneževski marijoneti! Pa saj tak dogodjaj je pa tudi pripraven, da razžene tako prevzvišeno glavo! — Dvornikom bode plesalo pred očmi. — Po vsej deželi bode zavrelo.

Strežaj in Sofija. Maršal, Milady!

Lady (se obrne). Kedo? Kaj? — Tem boljše! Te bire ljudje niso za družega na svetu, nego da bi nosili težke vreče. Dobro mi došel!

Sofija (plašno se bližaje). Milady, predrznost bi bila, ko bi se ne morala bati! (Lady piše urno dalje.) Razburjena je planila Millerjeva skozi sprednjo sobano — vi ste razgreti — sami soboj govorite! (Lady piše vedno dalje.) Jaz se tresem — Kaj se je pač zgodilo?

Dvorni maršal (vstopi, priklone se stokrat lady-inemu hrbtu; ker ga ne opazi, stopi bliže, vstopi se za stol, poišče rob njene obleke ter ga poljubi, plaho šepetaje). Serenisimus!

Lady (vsipaje pesek na papir in prebiraje, kar je napisala). Dolžil me bo velike nehvaležnosti — Bila sem zapuščena reva! — On me je potegnil iz gorjá. — Iz gorjá? — Nesramna sprememba! — Raztrgaj svoj račun, zapeljivec! — Z obilnimi obrestmi ti ga je poplačala moja — sramota!

Dvorni maršal (ko je zastonj od vseh stranij hotel k milady). Zdi se mi, da je milady malo

distrain. — — Dovoliti si bom moral pač sam to predrznost. (Zelo glasno.) Serenisimus so me poslali, milady, naj vas poprašam, ali naj se igra danes nemška komedija ali bo Vauxhall francozki?

Lady (vstane, smijaje se). Kar hočete, angelj moj! Pa mej tem oddajte še vojvodi to karto za dessert. (Sofiji.) Sofija, ti pa reci, naj se mi vpreže, in skličič v to sobano vso mojo družino.

Sofija (odide osupnena). O, za boga! Kaj se mi dozdeva? Kaj bode iz tega?

Dvorni maršal. Razgreti ste, moja milostljiva!

Lady. Toliko manj sem se torej tu resnice ogibala. — Hura, gospod maršal! Izpraznilo se bode eno mesto. In zvodniki bodo imeli dober zaslužek! (Ker maršal dvomljivo listek gleda.) Le berite, berite! Moja volja je, da zadržaj te karte ne ostane skrivnost samo meni in gospodu knezu!

Dvorni maršal (bere, mej tem se zbirajo lady-ini služni zadaj).

„Milostljivi gospod!

„Pogodba, ki ste jo tako lahkomiseljno prelomili, ne more me dalje vezati. Srečno stanje „vaše dežele je bil pogoj moje ljubezni. Tri leta „je trajala goljufija. Obveza mi je pala izpred „očij. Studijo se mi darila, od katerih kapljajo „solze vaših podložnih. Sè svojo ljubeznijo, katere

„vam jaz ne morem več povračati, oklenite se
 „zdihujoče dežele, in učite se od angleške
 „knežinje usmiljenja do svojih podložnikov.
 „V enej uri bodem čez mejo.

Ivana Norfolk.“

Sluge (se osupnjeni začudijo). Čez mejo?

Dvorni maršal (dene prestrašen list na mizo).
 Bog me obvaruj, moja draga, milostljiva gospa!
 Izročitelj tega pisma bi zašel v enako smrtno
 nevarnost, kakor pisateljica.

Lady. To bodi tvoja skrb, zlati možiček!
 Žalibog, da vem, ka bi tebe in tvoje vrstnike
 zadušilo, ako bi moral to z besedami ponoviti,
 kar so drugi storili! — Jaz bi svetovala, da
 se ta listič zapeče v pogačo, in gospod vojvoda
 naj bi ga našel sam na svojem krožniku.

Dvorni maršal. Moj bog! Ta predrznost!
 Pomislite vsaj, preračunite vsaj, kako sovraštvo
 bi si nakopali na glavo s tem listom!

Lady (se obrne proti poslom in govori ginena
 sledeče besede). Osupnjeni ste, ljudje, in plašni pričakujete, kako se bode rešila ta zastavica? Stopite bliže, dragi moji! Služili ste mi pošteno in zvesto, in večkrat ste me gledali na oči, nego na moj denar. Ubogali ste me strastno, moja milost — vam je bila ponos! — Da je moral biti spomin vaše zvestobe tudi spomin mojega ponižanja!

Žalostna osoda! Moji najtemnejši dnevi so bili vam najlepši! (Sè solzami v očeh.) Odpustim vas, otroci moji! — — Lady Milfordove nij več, in Ivana Norfolk je prerevna, da bi plačala dolg! — Moj blagajnik izprazni mojo šatulo mej vas — Ta palača pa ostane knježeva. — Najrevnejši izmed vas bode šel od tod bogateji, nego njegova zapovedovalka. (Pomoli jim svoje roke, kate-
tere jej vsi strastno poljublajo.) Umejem vas, ljubi moji — Z bogom! Z bogom za vselej! — Voz čujem se je pripeljal. (Iztrga se poslom, hoté ven, a maršal jej zastavi pot.) Ali stojiš še vedno tu, milovanja vredni mož?

Dvorni maršal (ki je ves čas bedasto zrl v list). In ta listek naj izročim kneževeji svitlosti v samolastne roke?

Lady. Ubogi mož, v njegove samolastne roke, in povej njegovim samolastnim ušesom, da, ker ne morem bosa romati v Loretto, bodem delala za dnino, da se očistim sramote, ka sem čez njega enkrat gospodovala. (Urno odide. Vsi drugi razidó se žalostni.)

PETO DEJANJE.

Večerni mrak. V sobi pri godčevih.

Prvi prizor.

Luiza (sedi nema, ne da bi se genila, v temnem kotu; glavo podpira z roko). Po dolgem premoru nastopi **Miller** (sè svetilno, sveti boječe po sobi, a ne zapazi Luize. Potem dene klobuk na mizo ter postavi svetilno na tla.)

Miller. Tu je tudi nij! Tu zopet ne. — Po vseh ulicah sem hodil, pri vseh znancih povpraševal, pri vsakih vratih sem poizvedoval — a mojega otroka nij videl nihče! (Po kratkem molku.) Potrpi, ubogi oča! Čakaj, da se zazori. Morda ti priplava po tem tvoja edina hčer na breg. — Bog! Bog! Ako sem preveč ljubil to hčer? — T a kazen je ostra. Nebeški oče, ostra! Mrmrati nočem, nebeški bog, a kazen je ostra! (Tužen se vsede na stol.)

Luiza (govori iz kota). Prav tako, ubogi stari mož! Uči se zgubljeni, predno pride čas.

Miller (plane kvišku). Ali si ti, dete moje? Ali si ti? Pa zakaj tako sama in brez luči?

Luiza. Zato pa nijsem sama. Ko se ravno prav stemni, sprejemam svoje najboljše obiskalce.

Miller. Bog te varuj! Le črv, ki ujeda vest, se vzbudi sè sovo. Grehi in hudi duhovi se boje luči.

Luiza. Tudi večnost, oča, ki govori z dušo brez tolmača!

Miller. Otrok, otrok, kaj naj pomeni tako govorjenje?

Luiza (vstane ter stopi bolj naprej). Borila sem hud boj! On ve to, oča, bog mi je dal moči! Boj je dognan! Oča, navadili so se naš spol imenovati nežen in slaboten! Ne verjemite tega več! Pred pajkom se stresamo, toda črno pošast trohlobo oklepamo sè svojimi rokami, pa se šalimo! To vam bodi povedano, oča! Vaša Luiza je vesela!

Miller. Čuj, hči! Rajši bi imel, da bi tulila. Bolje bi mi dopâla.

Luiza. Glej, kako ga bom prevarila! Kako ga bom ogoljufala trinoga! Ljubav je zvitejša, nego hudobija, in predrzniša, — tega ni vedel, mož sè žalostno zvezdo. — O, zviti so, dokler imajo opraviti le z glavó; a kadar se lotijo srca, se preobrnejo v hudobnike i neumnike. — S prisego je hotel svojo goljufijo zapečatiti! — Prisega, oča, vežejo samo žive, a po smrti staja se tudi

zakramentov železna vez! Ferdinand bo poznal svojo Luizo! — Ali hočete biti tako dobri, oča, pa nesti mu ta biljet? Ali hočete pač biti tako dobri?

Miller. Komu ljuba hči?

Luiza. Čudno vprašanje! Neskončnost in moje srce nemata skupaj dovolj prostora samo za eno misel nanj. — Komu družemu naj bi pač pisala?

Miller (nemiren). Čuj, Luiza! To pismo bom odprl!

Luiza. Kakor se vam poljubi oča, a mnogo ne bodete izvedeli iz njega. Črke leže druga pri drugej, kakor mrlič, živé pa samo očem ljubezni.

Miller (bere). „Izdan si, Ferdinand! — Gerdobija brez vse primere je raztrgala vez najinih src, a strašna prisega mi je zavezala moje besede, in tvoj oče je razstavil povsod svoje zalezovalce. — Toda, ako imaš kaj poguma, preljubi! — Jaz vem za tretji kraj, gder ne veže nobena prisega, in kamor ne more noben zalezovalec.“ (Miller neha, ter jej resno gleda v obraz.)

Luiza. Zakaj me pa tako gledate? Le preberite vse, oča!

Miller. „Pa dovolj poguma moraš imeti, za popotovanje po temnem potu, gder ti nič ne sveti, nego bog in tvoja Luiza. Same ljubezni

poln moraš priti ter doma popustiti vse svoje upanje in vse svoje burne želje. — Samo srce prinesi soboj! Ako ti je drago — odrini, ko ura udari dvanajstokrat na karmelitanskem zvoniku. Ako se pa bojiš — potem prečrtaj besedo močen pred svojim spolom, ker osramotilo te je šibko dekle.“ (Miller dene list iz rok, gleda dolgo pred se, tužen in ostrmel, slednjič se obrne k njej ter reče s tihim glasom.) In ta tretji kraj, ljuba hči?

Luiza. Ali ga ne poznate? Ali ga res ne poznate, oča? — Čudno! Saj je tako živo naslikan, da se ne more zgrešiti. Ferdinand, ga bode našel.

Miller. Hem! Govori jasneje!

Luiza. Zdaj ravno ne vem nobenega ljubeznivega imena zanj. Ne smete se vstrašiti oča, ako vam povem grdo ime. Ta kraj — O zakaj nij ljubezen dajala imena! Najlepše imé bi bila dala temu. Ta tretji kraj, dobri oča, pa pustite me, da izgovorim — ta tretji kraj je grob.

Miller (omahuje proti stolu). O moj bog!

Luiza (gre k njemu ter ga drži). Vendar ne, moj oča! To so le strašila, ki se rinejo okrog te besede! — Proč z njimi, in tu stoji nevestina postelj, nad katero razpinja jutro svoje zlato pregrinjalo in pomlad razsipa svoje pisane guirlande. Le tuleč grešnik mogel je smrt psovati

koščenjaka. Cvetočica lepa devica je, tiha ljubeznjiva služabnica, ki poda utrujenjej romarici duši roko čez časni prekop, ki odklene čarobni grad večnega veličanstva, prijazno pokima, pa zgine.

Miller. Kaj si sklenila, draga hči? Sama si hočeš vzeti življenje?

Luiza. Ne imenujte tega tako, dragi oča! Umakniti se hočem družini, ki me ne more prebiti, — preskočiti hočem na kraj, brez katerega ne morem strpeti, — ali je to greh?

Miller. Samomor je najostudnejši greh, ljubo dete moje! — Edini, ki se ne more obžalovati, ker smrt in hudodelstvo se ob enem izvršita!

Luiza (ostrmi). Grozno! — Pa tako naglo pač ne bode šlo. — V vodo bom skočila, oča, in potaplja se, prosila bom vsemogočnega boga usmiljenja!

Miller. To se pravi, hotela boš obžalovati tatvino, takoj, ko si bila spravila ukradeno blago v zavetje! — Hči, hči! Pazi, da ne bodeš zasmehovala boga tedaj, ko ga bodeš najbolje potrebovala! — O, daleč, daleč si zabrêla! — Pozabila si na molitev in neskončno usmiljeni bog ti je odtegnil svojo roko!

Luiza. Ali je ljubiti greh, oča?

Miller. Ako ljubiš boga, ljubila ne bodeš nikdar tako zelo, da bi iz ljubezni greh nastal.

— — — Globoko si me upognila, ljuba moja edina hči! Globoko, globoko, morda do groba. — Toda nečem ti še težiti tvojega srca. — Hči, dejal sem prej nekaj. Menil sem, da sem sam! Ti si me slišala, in čemu bi ti še dalje prikrival? Ti si mi bila moj bog! Čuj, Luiza, ako si še kaj prostora ohranila v svojem srcu za to, kar čuti tvoj oča — Ti si mi bila vse! Zdaj ne zapravljáš več svoje lastnine. Tudi jaz bi vse zgubil! Glej, moji lasje se belijo! Oglašá se úže čas, ko se nam očetom povrača glavnica, ki smo jo naložili v srca svojih otrok. — Ali me hočeš zanjo prevariti, hči? Ali hočeš ubegniti z lastnino svojega očeta?

Luiza (poljublja njegovo roko z najiskrenejo ginenostjo). Ne, oča moj! Šla bodem sè sveta ko tvoja velika dolžnica, a v večnosti ti bodem vrnila dolg z dragimi obresti.

Miller. Pazi, da ti račun ne unese, dete moje! (Zelo resno in slovesno.) Ali se pa bodeva tam zopet našla? — — — Glej! kako blediš! — Luiza vé sama, da je ne bom dohitel na onem svetu, ker ne hitim tako naglo tija, kakor ona. (Luiza se mu prestrašena v naróčaj vrže. Miller jo stisne iskreno na svoje prsi ter nadaljuje, roteč jo.) O, hči, hči! Nesrečna, morda úže zgubljená hči! Poslušaj resno besedo svojega očeta! Jaz ne

morem čuvati nad taboj. Vzamem ti lahko nože, a ti se usmrtiš z iglami. Pred strupom te zamorem obvarovati, a zadušiš se lahko z bisernim trakom. — Luiza — Luiza — le svariti te še morem! — Ali se upaš stopiti pred prestol vsevednega boga z lažjo: Zaradi tebe stvarnik, sem tukaj! — ko bodo tvoje kazni vredne oči iskale svoje umrljivo truplo? — In ko se bo zvijal ta šibki bog tvojih možgan, zdaj še črv, kakor ti, pred nogami svojega sodnika, ko ti bode tvojo brezbožno predrznost v onem trenutku kazal, da te je prevarila, in ko bode kazal tvojemu prevarjenemu upanju, naj se obrne k večnemu usmiljenju, katero bode sebi komaj izprosil, kaj potem? (Z povdarkom glasneje.) Kaj potem, nesrečnica? (Drži jo trdneje, gleda jo živo in prebodljivo, potem jo urno pusti.) Zdaj ne vem več, (z dvigneno desnico) nissem ti več porok, bog in sodnik, za to dušo! Stori, kar hočeš! Daruj tvojemu vitkemu mladeniču dar, da bodo ukali tvoji hudiči, in se jokali tvoji dobri angelji. — Idi! Naloži vse svoje grehe, naloži si tudi ta zadnji, najgroznejši greh, in če ti je breme še prelahko, potem ti moje prokletstvo pomnoži težo! — Tu je nož, — prebodi svoje srce in (hoče, glasno jokaje, ven hiteti) očetovo srce!

Luiza (plane kvišku, ter hiti za njim). Stojte, stojte! O dragi oča! — Da ta ljubezen še grozneje sili, nego trinogova besnost! — Kaj čem storiti? Jaz ne morem! — Kaj naj storim?

Miller. Ako so poljubi tvojega majorja gorkejši, nego solzé tvojega očeta — umri!

Luiza (po mučilnem boju nekoliko krepkeje). Oča! Tu je moja roka! — Jaz hočem — Bog! Bog! Kaj delam? Kaj hočem? Oča, prisegam — gorjé mi, gorjé! — Hudodelnica, kamor se nagnem! — Oča, bodi! — Ferdinand — Bog gleda doli! — Tako uničim zadnji spomin nanj. (Raztrga pismo.)

Miller (se je oklene veselja pijan). Ta je moja hči! Pogledi kvišku! — Zgubila si ljubega, a zato si osrečila očeta. (Oklene se je jokaje in smijaje.) Dete, dete! Res nissem bil vreden svojega življenja! Bog vedi, kako sem dobil, jaz nevreden mož, tega angelja! — Moja Luiza, moja nebesa! O bog, malo umem o ljubezni, a da je velika bolečina, ako se mora nehati ljubiti — to pa še umem!

Luiza. Toda proč od tod, oča! — Proč iz mesta, gder se mi posmehujejo moje vrstnice, in gder je uničeno moje dobro ime. — Proč, proč, daleč proč iz tega kraja, gder me ogovarja toliko sledij izgubljenega raja. Proč, ako je mogoče! —

Miller. Kamor le hočeš, ljubo dete! Saj kruh našega boga raste povsod, in poskrbel bo tudi ušes mojim goslim. Da, pozabi vse! — Zložil bom pesen o zgodovini tvojega gorjá, pa pel o hčeri, ki je, spoštovaje očeta, raztrgala svoje srcé; prosili bomo s to balado od hiše do hiše, in miloščina nam pojde v slast iz rok jokajočih poslušalcev.

Drugi prizor.

Ferdinand. Prejšnja.

Luiza (ga prva ugleda in se glasno jokaje vrže očetu v naročaj). Bog! Tu je! Zgubljena sem!

Miller. Gde? Kedo?

Luiza (pokaže majorja, od njega proč obrnena, in se krepkeje očeta oklene). On, on sam! Le ozrite se, oča! — Prišel me je morit!

Miller (ga ugleda ter se prestraši). Kaj? Vi ste tu, baron?

Ferdinand (se počasi bliža, se ustavi Luizi nasproti, ter jo srpo opazuje. Po kratkem molku). Hvala ti bodi, zasačena vest! Tvoja izpoved je strašna, pa nagla in gotova, ter mi prihrani mučenje! — Dober večer, Miller!

Miller. Pa za božjo voljo! Kaj hočete, gospod baron? Kaj vas je prignalo sem? Kaj hoče ta napad?

Ferdinand. Spominjam se časa, ko ste dan v sekunde delili, ko se je hrepenenje po meni obešalo na prelahko težo na vašej uri, in ko ste pazili, kedaj se ura izproži in se vam jaz pokažem. — Kako pa, da ste se me sedaj ustrašili?

Miller. Idite, idite, baron! Ako je ostala samo iskra človeškega čutja v vašem srcu, ako nečete umoriti one, o katerej pravite, da jo ljubite, bežite ter se ne mudite niti eden trenotek! Iz moje hiše je izginil blagoslov, ko ste vi prvi-krat vanjo stopili. Vi ste sklicali nesrečo pod mojo streho, pod katero je bilo prej samo veselje doma. Ali še niste zadovoljni? Ali hočete še vrtati po rani, katero je edinemu mojemu otroku vsekalo nesrečno znanje z vami?

Ferdinand. Čudni oča! Saj sem prišel tvojej hčeri povedati nekaj veselega!

Miller. Nov up najbrže k novemu obupu! Pojdi, oznanjevalec nesreče! Tvoj obraz kazi uže tvoje blago.

Ferdinand. Naposled se je le pokazal cilj mojega upanja in pričakovanja! Lady Milford, najgroznejša zapreka najine ljubezni, je ta trenotek

pobegnila iz dežele. Mojemu očetu je moja ljubezen po volji. Osoda nehuje naji preganjati. Vzhajajo nama srečnejše zvezde. Prišel sem, da izpolnim obljubo, in popeljem nevesto k altarju.

Miller. Ali ga čuješ, hči? Ali ga čuješ, kako se posmehuje tvojej prevarjenedj sreči? O, res, baron! Zločincu se lepo poda, ko se iz svoje hudobije še norca dela!

Ferdinand. Meniš li, da se šalim? Moja čast, da ne! Kar sem rekel, je resnica, kakor je resnična ljubezen moje Luize, in sveta mi bodi, kakor je njej sveta njena prisega. — Kaj svetjega ne poznam. Ali še dvomiš? Ali ne zagori še nobena vesela rudečica na licih moje lepe žene? Čudno! Pri vas mora pač laž trdno veljavo imeti, da se resnici tako nerado verjame. — Vi ne zaupate mojim besedam? — Torej verjemite tej pisanej priči. (Vrže Luizi maršalovo pismo.)

Luiza (je razgrne, ter se zgrudi, bleđa ko mrlič).

Miller (je ne opazi, baronu). Kaj naj to pomeni? Jaz vas ne umejem!

Ferdinand (ga pelje k Luizi). Toliko bolje me je ta razumela!

Miller (se zgrudi poleg nje). O bog! Moja hči!

Ferdinand. Bleđa ko smrt! — Zdaj še le mi dopade tvoja hči! Tako lepa še nij bila

nikoli, tvoja pobožna, poštena hči — Ta mrtvaški obraz — Dih večne sodbe, ki izlušči vsako laž iz lupine, odpihnil je šminko, s katero je goljufala sleparica tudi nebeške angelje. — Ta obraz je njen najlepši obraz! — Prvikrat mi je sedaj pokazala svoj pravi obraz! Daj, da ga poljubim. (Hoče k njej.)

Miller. Nazaj! Proč! Dečak, ne dotikaj se očetovega srca! Obvarovati je nijsem mogel pred tvojim dobrikanjem, a braniti jo hočem pred tvojo silo.

Ferdinand. Kaj hočeš, sivec? S toboj nemam ničesa opraviti. Ne mešaj se v igro, ki je uže čisto zgubljena — ali si pa morda res pametnejši, nego sem ti zaupal? Ali si modrost, svojih šestdesetih let posodil nesramnosti svoje hčere, in si onečastil te sive lase z rokodelstvom brezvestnega zvodnika? O, če nij tako, stari nesrečni mož, potem se vlezi pa umri. — Še je čas! Še zamoreš zaspati v sladkejši misli: bil sem srečen oča! — Še en trenotek čakaj, in zagnal boš strupenega gada v njegovo peklenko domačijo, preklinjal bodeš darilo in darilnika, in vlegel se bodeš v jamo s kletvijo na jeziku! (Luizi.) Govori, nesrečnica! Ali si pisala to pismo?

Miller (svaré Luizo). Za boga svetega, hči! Ne pozabi! Ne pozabi!

Luiza. O, to pismo, oča!

Ferdinand. Kaj ne, zakaj je prišlo v neprave roke? — Hvalo bodem vedel naključju; bolje se je obneslo, nego premišljujoči razum, in laže bode prebilo oni dan, nego modrost vseh modrijanov. Naključje, pravim? — O, previdnost je celó tam, gder poginjajo vrabei — zakaj tudi ne ondi, gder se hudiču slači našemljena obleka? — Odgovor zahtevam! — Ali si pisala to pismo?

Miller (jo na tihem roti). Stanovitna, stanovitna bodi, hči! Reci edino besedo da, in vse je dobljeno!

Ferdinand. Dobro, dobro! Tudi oča je prevarjen! Vsi smo prevarjeni! Zdaj gledi, kako ti tukaj stoji hudodelnica, celó njen jezik se jej ne uda v zadnjo laž! Prisezi, pri bogu grozno resničnem! Ali si pisala to pismo?

Luiza (po mučilnem boju, v katerem je s pogledi z očetom govorila, krepko in odločno). Da, jaz sem je pisala!

Ferdinand (prestrašen obstane). Luiza! — Ne! — Kakor gotovo živi moja duša, ti lažeš! — Tudi nedolžnost se na natezalnici uda za krivico, katere nikoli storila nij! Vprašal sem preburno — Kaj ne da, Luiza? — Obstala si le, ker sem preburno vprašal?

Luiza. Obstala sem, kar je res!

Ferdinand. Nij res, pravim! Nij res, nij res! — To nij tvoja roka, in ko bi tudi bila, ali bi bilo teže ponarediti pisavo, nego ugonobiti srcé? Govori mi resnico, Luiza! — Ali ne, ne, ne stori tega, mogla bi reči da, in jaz bi bil zgubljen! — Laži, Luiza! O laži! — O, ko bi zdaj znala kako laž, ko bi mi jo izrekla z angelskim obličjem, pregovorila le moje uho, le moje oči, in ko bi to srce še tako nesramno prevarila, o Luiza, vsa resnica bi tedaj zbežala s tem vzdihom sè sveta, in vsa pravica in resnica upognila bi svoj ponosni vrat, in od zdaj dalje bi služila dvorskemu dobrikanju! (Z boječim trepečočim glasom.) Ali si pisala to pismo?

Luiza. Pri bogu, grozno resničnem! Jaz sem je pisala! —

Ferdinand (po kratkem molku z globoko bolečino). Ženska, ženska! — Ta obraz, s katerim stojiš zdaj tukaj pred manoj! S tem obrazom prodajaj nebesa, in celó v peklu se ti ne bode približal noben kupec! Ali si vedela, kaj si mi bila ti, Luiza? Nemogoče! Ne! Ti nijsi vedela, da si mi bila vse! Vse! Majhna, zaničevana beseda, a večnost bi se utrudila, predno bi jo obhodila; svetovi se sučejo v njej! Vse, in tako brezbožno si se s tem igrala! — O, to je grozno!

Luiza. Slišali ste, da sem obstala resnico, gospod Walter! Zaklela sem samo sebe! Pojdite tedaj! Zapustite hišo, v kateri ste bili tako nesrečni!

Ferdinand. Dobro, dobro! — O, saj sem miren! Miren, pravijo je tudi trepetajoči kos zemlje, čez katerega se kuga plazi. — Saj sem miren. — (Po kratkem molku.) Še eno prošnjo, Luiza — zadnjo! — Glava mi je tako vroča! — Ohladil bi se rad. — Ali mi hočeš pripraviti kupico limonade? (Luiza odide.)

Tretji prizor.

Ferdinand. Miller.

(Oba hodita nekaj časa molčé na nasprotnih straneh sobe gori in doli.)

Miller (napósled obstoji ter žalostno gleda majorja). Ljubi baron, morda vam bo olajšalo vašo žalost, ako vam povem, da vas srčno milujem?

Ferdinand. Pustite to, Miller! (Naredi zopet nekoliko korakov.) Miller, komaj še vem, kako sem prišel v to hišo. — Pri kateri priložnosti je uže bilo?

Miller. Kako, gospod baron? Hoteli ste se pri meni naučiti piskati na piščal. Ali tega nič več ne veste?

Ferdinand (naglo). Videl sem tvojo hčer! (Zopet premor.) Prijatelj, nijsi bil mož beseda! Zmenila sva se za mir o mojih samotnih urah. Ti pa si me prevaril ter si mi prodal škorpionov. (Ko vidi, da je Miller nemiren.) Le nikar se ne straši, stari mož! (Ginen se okléne njegovega vratu.) Ti nijsi kriv!

Miller (si otrinja solze). To ve bog vsemogočni, da ne!

Ferdinand (iz nova hodi sem in tija, globoko zamišljen). Čudno, o nerazumljivo čudno bog z nami igra! Na tankih, komaj vidnih vrvicah visi včasih strašna teža! Ko bi človek vedel, da bode v tem jabelku jedel smrt! — Hum! Ko bi to vedel? (Hodi nemirneje sem in tija, potem grozno nemiren prime Millerja za roko.) Mož, tvoj kratek poduk v muziki sem ti predrago plačal — in ti pa še dobička ne boš imel, — tudi ti morda zgubiš vse! (Gre potr od njega.) Nesrečna muzika, da bi se je nikdar ne bil domislil!

Miller (izkuša skriti, da je ginen). Z limonado pa tudi dolgo nij nič! Skoro bi šel pogledat, ako oprostite?

Ferdinand. Ne mudí se, ljubi Miller! (Sam soboj mrmraje.) Posebno očetu ne — le počakajte — kaj sem uže hotel vprašati? — Res! Ali je Luiza tvoja edina hči? Druzih otrok nemaš?

Miller (gorko). Nobenega družega nemam, gospod baron, pa si ga tudi ne želim. — Deklè je nekako ravno prav, da zavzima celo očetovo srce, — kar sem imel ljubezni, oddal sem uže vso svojej hčeri.

Ferdinand (jako močno ginen). Ha! Pojdite pogledat po limonadi, ljubi Miller! (Miller odide.)

Četrty prizor.

Ferdinand (sam).

Edini otrok! Ali čutiš to, morilec? Edini — morilec! Ali čuješ, edini? — In mož nema na vsem božjem svetu nič družega, nego svoje gosli in edinega tega otroka! In ti mu ga hočeš upleniti?

Upleniti? Upleniti beraču zadnji vinar? — Kruljevemu pod noge vreči zlomljeno palico? Kako? — Ali imam pa tudi srcé za to? — — In ko bo tekel domov, in ne bode mogel pričakati, da se napije veselja z obličja te hčere, in ko bode stopil v sobo, pa bode tukaj ležala, roža — zvenena — mrtva — pohojena — brezsrčno umorjena — zadnji, edini brezkraini up! — Ha! in ko bo stal pred njo, in stal, in se vsa natura ne bode upala sopsti, in ko bo kameniti pogled

prešinjaj zastonj izmrlo neskončnost, in ko bode iskal boga, in boga več najti ne mogel, ter se prazen in zapuščen povrnil! — — O bog, bog! A tudi moj oča ima tega edinega sina — edinega sina, a ne edino bogastvo! — (Premor.) Toda? Kaj pa zgubi? Deklica, katerej so bili ljubezni najsvetejši čuti otročja igrača, ali bode mogla očeta osrečiti? — Ne bode ga, in ga ne bode! Nego še hvaležen mi bode, da sem strl gada, predno je pičil še očeta.

Peti prizor.

Miller (vrnivši se) in Ferdinand.

Miller. Takoj se vam bode postreglo, baron! — Zunaj sedi revše, ter si hoče kar oči izjokati. Z limonado vam bode dala piti tudi solza.

Ferdinand. In prav, ko bi bile samo solze! — Ker sva prej govorila o muziki, Miller! — (Pomoli mu mošnjo.) — Jaz sem še tvoj dolžnik.

Miller. Kako? Kaj? Pojdite, gospod baron! Kedo pa menite, da sem? Saj nij zgubljeno! Le nikar me tako ne sramotite, in če bog da, nijsva zadnjič skupaj!

Ferdinand. Kedo vé? Le vzemi! Misli si, kakor bi se ločila za vselej, za žive in mrtve.

Miller (smijaje se). No, kar se pa tega tiče, se pri vas uže lahko zanesem!

Ferdinand. In res — Ali še nijsi slišal, da so pali mladeniči — dekleta in mladeniči, otroci upanja, gradovi, ki so jih zidali v oblake prevarjeni očetje? Kar črv in starost ne zmoreta, zmore mnogokrat strela. — Tudi tvoja Luiza nij ueumrjoča.

Miller. Dal mi jo je bog.

Ferdinand. Čuj! — Jaz ti pravim, da nij ueumrjoča. Tvoja hči ti je, kakor bunčica v očesu. Z dušo in srcem si se je oklenil. Pazi se, Miller! — Samo obupan igralec stavi vse svoje imetje samo na eno številko! — Predrznega neumnika imenujemo kupca, ki naloži vse svoje premoženje na eno ladijo. — Čuj, pomisli to svarilo! — Pa zakaj ne vzameš svojega denarja?

Miller. Kaj, gospod? Célo vsemogočno mošnjo? Kaj pa mislite, gospod baron?

Ferdinand. Kar je moja dolžnost. — Tu! — (Vrže mošnjo na mizo, da zlati padajo iz nje.) Celovečnost ne morem teh smetij tako držati!

Miller (osupnen). Za boga svetega! To nij zažvenketalo kot srebro! (Stopi k mizi ter prestrašen vsklikne.) Kako, sveta nebesa, baron? Baron! Gde ste? Kaj počnete, baron? — Vi ste razmišljeni! (Sè sklenjenima rokama.) Tu leži pač — ali

sem pa začaran, ali — bog me potipaj! Tu čutim trdo, rumeno, čisto zlato božje! — — Ne, Satanas! Ne boš me dobil v kremplje!

Ferdinand. Katerega si pa pil danes, letošnjega ali lanskega?

Miller (osorno). Grom in strela! Pogledite vendar semkaj! — Zlato!

Ferdinand. In kaj je po tem?

Miller. Tri sto medvedov — pravim — prosim vas v imenu Kriščevem — zlato!

Ferdinand. Se ve da, to je čudno!

Miller (po malem prestanku stopi k njemu, žaljen). Milostljivi gospod! Jaz sem priprost, pošten človek, če me hočete morda vpreči v kako hudobijo — kajti toliko denarja se ne more pošteno prislužiti. Bog vé, da ne!

Ferdinand (ginen). Potolaži se, ljubi Miller! Denar si uže iz davna zaslužil, in bog varuj, da bi te hotel plačati s tvojo dobro vestjo!

Miller (na pol znorel skače kvišku). Moj denar torej! Moj! Po volji dobrega boga, moj! (Teček vratom, kliče.) Žena! Hči! Viktorija! Le sem! (Se vrne.) Pa ljubi moj bog, kako sem pa prišel na enkrat do tega neusmiljenega bogastva? Kako sem si ga prislužil? Kako naj ga vrnem?

Ferdinand. S tem ne, da bi muzike učil, Miller! S tem denarjem sem ti plačal — (preneha,

strese ga mraz) plačal sem ti (po malem prestanku žalosten) tri mesece trajajoče nesrečne sanje o tvojej hčeri.

Miller (ga prime za roko, ter jo trdo stisne). Milostljivi gospod! Ako bi bili slab, priprost meščan — (urno) in moja dekle bi vas ne ljubila — prebodel bi jo, — to dekle! (Zopet pri dénarju, potem potr.) Pa zdaj imam jaz vse in vi nič, in vse veselje pojde po vodi? He?

Ferdinand. Le ne skrbi za to, prijatelj! Jaz odpotujem, in v deželi, gder se ustavim, nema kovína nobene veljave.

Miller (gleda mej tem neprestano v denar zamaknen, jako vesel). Torej ostane meni? Ostane? — Pa žal mi je, da boste odrinili. — Le stojte, kako bom zdaj stopal! Kako bom ponosno hodil! (Pokrije se s klobukom, hodi urno po sobi.) In na trgu bom godbo učil pa kadil bom samo turški tabak, in kadar se bom zopet poprijel tistega smrdljivega in slabega, pa naj me vrag pobere!

Ferdinand. Ostani! Molči in pospravi denar! (S poudarkom.) Le še ta večer molči, in odzdaj naprej ne uči, meni na ljubo, nič več muzike.

Miller (še gorkeje in držeč ga za telovnik, vesel). In gospod, moja hči! (Ga zopet izpusti.) Denar še

ne dela moža — denar ne. — Naj jem krompir ali pa divjo kokoš; kadar sem sit sem sit, in ta suknja je tako dolgo dobra, dokler ne posije skoz rokav ljubo solnce božje. — Za me so to smeti! — A dekletu bodi to v blagoslov! Kar jej bom le iz oči brati mogel, da želi, jej bom kupil.

Ferdinand (mu urno seže v besedo). Tiho, o tiho —

Miller (vedno gorkeje). In učila naj se bode francozkega prav iz fundamenta, in plesu, in petja, da se bode bralo po časopisih od nje; in klobuk naj bode nosila, kakor grofovske hčere, in o godčevem dekletu naj se bode govorilo štiri milje daleč na okrog.

Ferdinand (ga zgrabi za roko z najgroznejšim nemirom). Ne dalje! Ne dalje! Za božjo voljo, molči! Le danes še molči! To je edina hvala, ki jo zahtevam od tebe.

Šesti prizor.

Luiza (z limonado). **Prejšnja.**

Luiza (objokanimi očmi in tresočim glasom pri-
nese baronu kupico na krožniku). Ukažite, ako nij
dovolj močna.

Ferdinand (vzame kupico, jo postavi doli in se urno obrne k Millerju). O, kmalu bi bil to pozabil! Ali vas smem nekaj poprositi, ljubi Miller? Ali bi mi hoteli malo prijaznost storiti?

Miller. Tisočkrat mesto enkrat! Kaj ukažete? — —

Ferdinand. Čakali me bodo pri obedu. K vsej nesreči sem danes zelo slabe volje. Nemogoče mi je danes iti mej ljudi. — Ali bi hoteli stopiti k mojemu očetu, ter me oprostiti?

Luiza (se prestraši in seže urno v besedo). Saj bi jaz lahko tijá stopila.

Miller. K predsedniku?

Ferdinand. K njemu samemu ne. Naročilo oddaste v prvi sobi strežaju. Da vam bodo verjeli — tu je moja ura. — Kadar se vrnete, me najdete še tukaj. Počakite odgovora.

Luiza (zelo v strahu). Ali bi vsega tega ne mogla jaz oskrbeti?

Ferdinand (Millerju, ki hoče ravno oditi). Stojte, še nekaj! Tu je še pismo za mojega očeta, ki se je, v mojem zavito, poslalo meni. Morda nujni opravki. Vse lahko ob enem opravite. —

Miller. Uže dobro, baron!

Luiza (se ga oprime v najgroznejšej plahoti). Pa, oča moj, vse to bi lahko tudi jaz opravila!

Miller. Ti si sama, in zunaj je trda noč, ljuba hči! (Odide.)

Ferdinand. Posveti očetu, Luiza! (Ko sveti Luiza očetu, stopi k mizi, in vsuje strupa v limonado.) Da, mora umreti, mora! Nebeške moči mi strašilno odobravajo moje dejanje, nebeško maščevanje je podpisalo njeno smrt, njen angelj varuh jo je zapustil.

Sedmi prizor.

Ferdinand. Luiza.

(Luiza se počasi vrne z lučjo, jo postavi na mizo, ter se vstopi baronu na nasprotno stran, gleda v tla in le včasih se ozre plaho in skrivaje po majorju, ki stoji na nasprotni strani in srpo préd-se gleda.)

(Velik premor, s katerim se mora začeti ta prizor.)

Luiza. Ako me hočete spremljati, gospod Walter, zaigram malo na klavirju. (Odprê klavir.)
(Ferdinand molči. — Premor.)

Dolžni ste mi tudi še revanče na šahu. Ali narediva eno partijo, gospod Walter?

(Nov premor.)

Gospod Walter, listnico, katero sem vam ón dan obljubila vezti, sem uže pričela. Ali nečete pogledati dess ina?

(Zopet premor.)

O, jaz sem strašno bedna!

Ferdinand (ostane kakor do sedaj). To bi utegnilo res biti!

Luiza. Jaz nijsem kriva, gospod Walter, da se tako slabo zabavljate!

Ferdinand (se šaljivo smeji). Kajti, kaj moreš ti za mojo neumno pohlevnost?

Luiza. O saj sem vedela, da zdaj nič več ne greva skupaj! Tudi sem se takoj prestrašila, kar povem vam, ko ste očeta proč poslali. Gospod Walter, dozdeva se mi, da bodeva ta trenotek oba težko prebila. — Ako mi dovolite, pojdem naprosit nekoliko svojih znancev, naj pridejo sem.

Ferdinand. Da, le pojdi! Jaz hočem tudi iti, in svojih naprositi.

Luiza (ga osupnena pogleda). Gospod Walter?

Ferdinand (zelo zasmehljivo). Pri mojej veri, najpametnejša misel, ki jo človek v takem položaju imeti more. Iz tega dolgočasnega dueta si napraviva veselico, in s pomočjo nekaterih galantnostij se maščujeva za vse hudomušnosti, ki nama jih je pripravila ljubezen.

Luiza. Vi ste dobre volje, gospod Walter!

Ferdinand. O, pa še kako! Da bi šel kar dečke pojat po trgu! — Ne! Prav res, Luiza! Tvoj vzgled me je spreobrnil, ti bodi moja učiteljica! Bedaki so, ki govoré o večnej ljubezni! Človek se naveliča vedno enacega, prememba

samo je veselja sol! Uže velja, Luiza! Jaz sem na tvojej strani! Skakajva od romana do romana, valiva se iz blata v blato! Ti sem, jaz tija, mogoče, da svoj zgubljeni mir zopet najdem v kakem bordelu — Mogoče, da se po tem veselem krogokrožji zopet enkrat snideva nenadejema, čudeča se drug družemu, in vesela — dva koščenjaka, ter se po splošnjem družinskem znamenji, katerega ne zataji noben sin te matere, kakor v komedijah zopet izpoznavava; mogoče, da se po tem združita gnjus in sramota v harmonijo, ki je bila nežnej ljubezni nemogoča.

Luiza. O, mladenič, mladenič! Nesrečen si uže; ali hočeš nesrečo tudi res zaslužiti?

Ferdinand (razsrjen, skozi zobe). Nesrečen sem jaz? — Kedo ti je to povedal? Ženska, ti si prehudobna, da bi sama čutila, kako moreš potem pretehtovati tuje čuti? — Nesrečen, je dejala? — Ha, ta beseda bi mogla mojo togoto iz groba izklicati! Moral sem postati nesrečen, to je vedela. Smrt in prokletstvo! vedela je to, a vendar me je izdala! Glej, kača! to je bilo edino, zarad česar bi ti bil mogel odpustiti! — A tvoj izrek ti zavije vrat! Dosedaj sem izgovarjal tvoje zločinstvo s tvojo priprostostijo; ker sem te zaničeval, si ušla skoraj mojemu maščevanju. (Naglo zgrabi kozarec.) Lahkomišeljna

torej nijsi bila — neumna nijsi bila — ampak sam hudič si bila! (Pije.) Limonada je pelhka, kakor tvoja duša. — Pokusi!

Luiza. O bog! Nijsem se zastonj bala tega prizora!

Ferdinand (zapovedovalno). Pokusi!

Luiza (vzame nerada kozarec, ter pije).

Ferdinand (se obrne proč, ko Luiza nastavi kozarec na ustna, ter nagloma obledé zbeži v najzadnji kot sobe).

Luiza. Limonada je dobra.

Ferdinand (se ne ozre, groza ga trese). Bog ti jo blagoslovi!

Luiza (postavi sklenico na mizo). O ko bi vi vedeli, Walter, kako neusmiljeno žalite mojo dušo!

Ferdinand. Hum!

Luiza. Prišel bode čas, Walter! —

Ferdinand (pride bliže). Kar se časa tiče, s tem sva pri kraju!

Luiza. Ko se bode nocojšnji večer težko vlegel na vaše srcé —

Ferdinand (jame krepkeje hoditi in se vznemirjati, odpaše si šerpo in meč, ter jo vrže od sebe). Lahko noč, gospodska služba!

Luiza. Moj bog! Kaj vam je?

Ferdinand. Vročé in tesno — narediti si hočem laže!

Luiza. Pijte! Pijte! Limonada vas bode ohladila!

Ferdinand. Da, prav gotovo me bode! — Vlačuga ima še dobro srce, — pa saj je imajo vse!

Luiza (mu hiti z vso ljubeznijo v naročaj). Tako praviš svojej Luizi, Ferdinand?

Ferdinand (jo od sebe potisne). Proč! Proč! Proč s temi krotkimi ljubeznjivimi očmi! Sicer omagam. Bližaj se mi z vso svojo strašno grozovitostjo, kača! Zaženi se na me, črv! Vij se pred manoj tako ostudno, kakor si se kedaj kazala peklu! Samo ne kaži se mi kakor angelj! Le sedaj nič več ne kakor angelj. — — Prepozno je! — Moram te streti kakor gada, ali pa obupati. — Usmili se!

Luiza. Da je moralo tako daleč priti!

Ferdinand (jo gleda od strani). To lepo delo nebeškega stvarnika! — Kedo bi mogel to verjeti? — Kedo bi mogel to verjeti? — (Prime jo za roko ter jo drži kvišku.) — Nečem te na odgovor klicati, da bi se mi opravičeval, bog in stvarnik! — A zakaj hraniš strup v tacih posodah? — Ali more hudobija prebiti v tem lepem telesu? — O to je čudno!

Luiza. Da moram to poslušati, a — molčati!

Ferdinand. In ta sladki, melodični glas! — Kako more priti toliko lepoglasja iz potrغانih strun? — (Gleda jo dolgo žarnim očesom.) — Vse tako lepo, tako krasno, — tako divno popolno! — Povesod se vidi, da je imel stvarnik dopadajenje nad tem delom! — Kakor bi bil nastal svet le za to, da bi si bil pridobil stvarnika, ki naj ustvari to prelepo delo! — — In samo z dušo bi se bil bog zmotil? — Ali je mogoče, da je zagledala svet ta hudoba brez najmanjše napake? (Zapusti jo urno.) Ali pa je videl, da bode vstal izpod njegovega dleta angelj, in je poravnal napako s tem, da mu je dal toliko hudobnejše srcé?

Luiza. O hudobna trmoglavost! Rajši preklinja nebesa, nego bi izpoznal, da se je prenaglil.

Ferdinand (se močno jokaje oklene njenega vratu). Še enkrat, Luiza! Še enkrat, kakor na prvega poljuba dan, ko si prvič izgovorila Ferdinand, in se je beseda ti prvokrat na tvoja pekoča ustna prikradla! — Zdelo se mi je, kakor bi ležala cela žetev neskončnega, neizrekljivega veselja v kali skrita. Večnost se je razgrinjala kakor lep dan pomladanskega majnika pred najinimi očmi; zlata stoletja so se kakor vesele neveste vrstile mimo najinega duha. — Takrat sem bil srečen! — O Luiza! Luiza! Luiza! Zakaj si mi to storila?

Luiza. Jokajte se, jokajte, Walter! Vaša žalost mi bode pravičnejša, nego mi je vaša togota.

Ferdinand. Motiš se! Te solze niso tista gorka razkošna rosa, ki se balzamično steka v ranjeno dušo, in čutja zastalo kolo zopet požene. Posamezne — mrzle kaplje so, — grozno, večno slovo moje ljubezni. (Strašno slovesno položi roko na njeno glavo.) Solzé za tvojo dušo, Luiza! — Solzé za boga, ki se je pri tebi sè svojo dobroto zmotil, in tako skazil eno svojih najkrasnejših del! — Zdi se mi, kakor bi se moralo vse stvarjenje obleči v žalosti črno obleko, in se jokati nad tem dogodjajem, ki se v njegovej sredi vrši! — Kaj navadnega je, da ljudje padajo in se raji zgublajo, a kadar kuga mej angelji razsaja, tedaj žaluj vsa narava!

Luiza. Ne silite me do skrajne meje, Walter! — Duša mi je pač tako močna, kakor katerej si bodi ženski — a skušnjava mora biti človeška! — Walter, še eno besedo, in potem sva ločena! — — Grozna osoda je zmedla harmonijo najinih src. Ko bi smela govoriti, Walter, odkriti bi ti mogla stvari — mogla bi — pa ostra osoda mi je oklenila besede in mojo ljubezen, in trpeti moram, ako me tudi, kakor priprosto navadno vlačugo zaničuješ in trpinčiš.

Ferdinand. Ali se čutiš zdravo, Luiza?

Luiza. Čemu to vprašate?

Ferdinand. Ker bi mi bilo žal, ko bi morala s to lažjo iti sè sveta.

Luiza. Zarotim vas, Walter!

Ferdinand (mej groznim notranjim bojem). Ne, ne! Presatansko bi bilo to maščevanje! Ne, bog me varuj! — Na oni svet nečem segati. — Luiza! Ali si ljubila maršala? Iz te sobe ne pojdeš nikoli več.

Luiza. Vprašajte, kar hočete! Jaz vam nič več odgovarjala ne bodem. (Se vsede.)

Ferdinand (resneje). Skrbi za svojo nemrjočo dušo, Luiza! — Ali si ljubila maršala? — Iz te sobe ne pojdeš nikoli več.

Luiza. Nič več vam ne odgovarjam.

Ferdinand (pade strašno vznemirjen pred njo). Luiza! Ali si ljubila maršala? Predno ta luč zgori — stala bodeš — pred bogom!

Luiza (prestrašena kvišku plane). Jezus! Kaj je to? — — — Tako slabo mi prihaja. (Pade nazaj na stol.)

Ferdinand. Uže? — Ve ženske in pa večna zastavica! Vaši nežni živci redé grehe, ki razjedajo človeštvu korenine; slab gran arzenike jih uniči!

Luiza. Strup! Strup! O sveti nebeški bog!

Ferdinand. Bojim se, da je res! Tvojo limonado ti je peklo osladilo! Smrt si pila ž njo.

Luiza. Umreti moram! Umreti! O bog! Vsevsmiljeni bog! Strup v limonadi, in umreti! O moje duše se vsmili, vsmiljeni bog!

Ferdinand. To je glavna stvar. Jaz ga tudi tega prosim!

Luiza. In moja mati — moj oča — Izve-ličar sveta! Moj ubogi, zgubljeni oča! — Ali je nij več rešitve? — Moje mlado življenje — in nobene rešitve! In uže zdaj moram na oni svet?

Ferdinand. Nobene rešitve, zdaj uže moraš — pa bodi mirna! — Popotovala bodeva skupaj!

Luiza. Ferdinand, tudi ti! Strup! Ferdinand! In ostrupil si me ti? O bog, odpusti mu! — Bog milostljivi, odvzemi mu ta greh!

Ferdinand. Skrbi za svojo vest! Zdi se mi, da je ž njo na slabem!

Luiza. Ferdinand! Ferdinand! — O! — Zdaj ne morem več molčati! — Smrt — smrt uniči vse prisege. — Ferdinand! — Nebo in zemlja nema nesrečnejšega človeka, nego si ti! — Jaz umrjem nedolžna, Ferdinand!

Ferdinand (se ustraši). Kaj pravi? Saj vendar nij navada z lažjo nastopati tak pot?

Luiza. Jaz se ne lažem — ne lažem — vse svoje življenje sem se lagala samo enkrat — Hu, kako mrzlo mi gre po žilah — ko sem pisala maršalu pismo —

Ferdinand. Ha, to pismo! Hvala bogu! Zopet sem zbral vso svojo moč.

Luiza (jezik jej biva vedno težji, prsti počno utripati). To pismo — pripravi se, čul boš grozno besedo! — — Moja roka je pisala, kar je moje srcé proklinjalo — narekoval mi ga je tvoj oča.

Ferdinand (kakor bi okamenel, po dolgem premoru napósled omahne na tla, kakor bi ga bila strela zadela).

Luiza. O nesrečna zmotnjava! — Ferdinand! — Silili so me — odpusti — tvoja Luiza bi si bila izvolila rajši smrt — toda moj oča — nevarnost — in tako zvito so me prekanili —

Ferdinand (se strašno zažene). Hvala bogu, še ne čutim strupa! (Izdere meč.)

Luiza (omedleva). Gorjé! Kaj počenjaš! Saj je tvoj oča!

Ferdinand (v najhujšem srdcu). Morilec, in oča morilcu! Z nama mora, da se bode večni sodnik nad pravim zločincem razljutil. (Hoče ven.)

Luiza. Umiraje odpustil je moj izveličar — blagoslôvi tudi tebe in njega! (Umrje.)

Ferdinand (se naglo obrne, opazi njeno zadnjo mrtvaško gibanje, ter se zgrudi, v hudih bolečinah omamljen, poleg nje). Stoj! Stoj! — Ne vhačaj mi, angelj nebeški! (Prime jo za roko, pa jo urno izpusti.) Mrzla, mrzla in mokra! Njena duša se je ločila! (Plane zopet kvišku.) Bog moje Luize! Milost, milost najgrozovitnejšemu morilcu! To je bila njena zadnja molitev! — — Kako rajska in lepa še ko mrlič! — — Ginena smrt prizanesla je tem prijaznim licem. — Ta krotkost nij bila izposojena, tudi smrti se je uprla. (Po malem pre-stanku.) Pa kako? Zakaj ne čutim jaz ničesa? Ali me hoče rešiti moja mladostna moč? Nehvalen trud! Jaz nijsem te misli. (Poseže po kozarci.)

Zadnji prizor.

Ferdinand. Predsednik. Wurm in sluge (prihite vsi prestrašeni v sobo), potem Miller z ljudstvom in biriči (ki se zadaj zbirajo).

Predsednik (s pismom v roci). Sin, kaj je to? — Nikakor ne morem verjeti —

Ferdinand (mu vrže kozarec pod noge). Torej pogledi, morilec!

Predsednik (omahuje). Vsi ostrme. Strašen premor). Sin, zakaj si mi to naredil?

Luiza. Čemu to vprašate?

Ferdinand. Ker bi mi bilo žal, ko bi morala s to lažjo iti sè sveta.

Luiza. Zarotim vas, Walter!

Ferdinand (mej groznim notranjim bojem). Ne, ne! Presatansko bi bilo to maščevanje! Ne, bog me varuj! — Na oni svet nečem segati. — Luiza! Ali si ljubila maršala? Iz te sobe ne pojdeš nikoli več.

Luiza. Vprašajte, kar hočete! Jaz vam nič več odgovarjala ne bodem. (Se vsede.)

Ferdinand (resneje). Skrbi za svojo neumrjočo dušo, Luiza! — Ali si ljubila maršala? — Iz te sobe ne pojdeš nikoli več.

Luiza. Nič več vam ne odgovarjam.

Ferdinand (pade strašno vznemirjen pred njo). Luiza! Ali si ljubila maršala? Predno ta luč zgori — stala bodeš — pred bogom!

Luiza (prestrašena kvišku plane). Jezus! Kaj je to? — — Tako slabo mi prihaja. (Pade nazaj na stol.)

Ferdinand. Uže? — Ve ženske in pa večna zastavica! Vaši nežni živci redé grehe, ki razjedajo človeštvu korenine; slab gran arzenike jih uniči!

Luiza. Strup! Strup! O sveti nebeški bog!

Ferdinand. Bojim se, da je res! Tvojo limonado ti je peklo osladilo! Smrt si pila ž njo.

Luiza. Umreti moram! Umreti! O bog! Vsevsmiljeni bog! Strup v limonadi, in umreti! O moje duše se vsmili, vsmiljeni bog!

Ferdinand. To je glavna stvar. Jaz ga tudi tega prosim!

Luiza. In moja mati — moj oča — Izveščar sveta! Moj ubogi, zgubljeni oča! — Ali je nij več rešitve? — Moje mlado življenje — in nobene rešitve! In uže zdaj moram na oni svet?

Ferdinand. Nobene rešitve, zdaj uže moraš — pa bodi mirna! — Popotovala bodeva skupaj!

Luiza. Ferdinand, tudi ti! Strup! Ferdinand! In ostrupil si me ti? O bog, odpusti mu! — Bog milostljivi, odvzemi mu ta greh!

Ferdinand. Skrbi za svojo vest! Zdi se mi, da je ž njo na slabem!

Luiza. Ferdinand! Ferdinand! — O! — Zdaj ne morem več molčati! — Smrt — smrt uniči vse prisege. — Ferdinand! — Nebo in zemlja nema nesrečnejšega človeka, nego si ti! — Jaz umrjem nedolžna, Ferdinand!

Ferdinand (se ustraši). Kaj pravi? Saj vendar nij navada z lažjo nastopati tak pot?

Luiza. Jaz se ne lažem — ne lažem — vse svoje življenje sem se lagala samo enkrat — Hu, kako mrzlo mi gre po žilah — ko sem pisala maršalu pismo —

Ferdinand. Ha, to pismo! Hvala bogu! Zopet sem zbral vso svojo moč.

Luiza (jezik jej biva vedno težji, prsti počno utripati). To pismo — pripravi se, čul boš grozno besedo! — — Moja roka je pisala, kar je moje srcé proklinjalo — narekoval mi ga je tvoj oča.

Ferdinand (kakor bi okamenel, po dolgem premoru napósled omahne na tla, kakor bi ga bila strela zadela).

Luiza. O nesrečna zmotnjava! — Ferdinand! — Silili so me — odpusti — tvoja Luiza bi si bila izvolila rajši smrt — toda moj oča — nevarnost — in tako zvito so me prekanili —

Ferdinand (se strašno zažene). Hvala bogu, še ne čutim strupa! (Izdere meč.)

Luiza (omedleva). Gorjé! Kaj počenjaš! Saj je tvoj oča!

Ferdinand (v najhujšem srdcu). Morilec, in oča morilcu! Z n a m a mora, da se bode večni sodnik nad pravim zločincem razljutil. (Hoče ven.)

Luiza. Umiraje odpustil je moj izveličar — blagoslôvi tudi tebe in njega! (Umrje.)

Ferdinand (se naglo obrne, opazi njeno zadnjo mrtvaško gibanje, ter se zgrudi, v hudih bolečinah omamljen, poleg nje). Stoj! Stoj! — Ne vhačaj mi, angelj nebeški! (Prime jo za roko, pa jo urno izpusti.) Mrzla, mrzla in mokra! Njena duša se je ločila! (Plane zopet kvišku.) Bog moje Luize! Milost, milost najgrozovitnejšemu morilcu! To je bila njena zadnja molitev! — — Kako rajska in lepa še ko mrlič! — — Ginenina smrt prizanesla je tem prijaznim licem. — Ta krotkost nij bila izposojena, tudi smrti se je uprla. (Po malem prestopku.) Pa kako? Zakaj ne čutim jaz ničesa? Ali me hoče rešiti moja mladostna moč? Nehvaležen trud! Jaz nijsem te misli. (Poseže po kozarci.)

Zadnji prizor.

Ferdinand. **Predsednik.** **Wurm** in sluge (prihite vsi prestrašeni v sobo), potem **Miller** z ljudstvom in biriči (ki se zadaj zbirajo).

Predsednik (s pismom v roci). Sin, kaj je to? — Nikakor ne morem verjeti —

Ferdinand (mu vrže kozarec pod noge). Torej pogledi, morilec!

Predsednik (omahuje). Vsi ostrme. Strašen premor). Sin, zakaj si mi to naredil?

Ferdinand (ga ne pogleda). O se ve da! Povprašal naj bi bil še poprej državnika, če mu moja smrt tudi v prilog hodi? — Zvito in občudovanja vredno ste se lotili, da z ljubosumnostjo razvežete vez najinih src. — Načrt je mojster izdelal, le škoda, da ti žaljena lju b e z e n nij hotela tako pokorna biti, kakor lesena igrača. —

Predsednik (se ozira okoli). Ali nij nobenega tukaj, ki bi jokal z nesrečnim očetom?

Miller (zadaj). Pustite me notri! Za boga svetega, pustite me!

Ferdinand. Dekle je svetnica, za njo se bode nekedo drugi potegnil. (Odpre Millerju vrata, ki pridere z ljudstvom in biriči.)

Miller (grozno prestrašen). Ljubo dete! Ljubo dete! — Strup! — Strup! — Ljudje vpijejo, da se je zavdala. — Hči moja! Gde si?

Ferdinand (ga pelje med predsednika in mrtvo Luizo). Jaz sem nedolžen. Temu se zahvali!

Miller (pade na tla poleg nje). O Jezus!

Ferdinand. Zmalo besedami, oča! — Počenjajo mi biti drage. — Okradli ste me po tatinsko mojega življenja. — Tresem se, kako bom obstal pred bogom — toda zločinec nijsem bil nikoli! — Obrni se moja osoda kakor se hoti, vas ne zadeni! — Kriv sem umora — (z grozno vzvišenim glasom) umora, katerega sam ne morem nesti na

oni svet! Slovesno tukaj večjo ostudnejšo polovico položim na tvoja ramena. — Kako se je znebiš, glej sam! (Pelje ga k Luizi.) Tukaj pogledi barbar, in se napasi najgroznejega čina tvojih možjan; na to obličje je zapisano tvoje ostudno ime, in morilni angelji je bodo brali! — Podoba, kakor je ta, odgrni zagrinjalo pri tvojej postelji, kadar boš spal in ti podaj svojo ledeno roko. — Podoba, kakor ta, se vstopi pred tvojo dušo, kadar boš umiral, in preženi tvojo zadnjo molitev od tebe! Podoba, kakor je ta, se vstopi na tvoj grob, ko bodeš od smrti vstajal in te spremi pred boga, ko te bode sodil! (Omedleva, strežaji ga držé.)

Predsednik (grozno stegne roko proti nebu). Od mene ne tirjaj, sodnik sveta, od mene ne te duše, ampak od tega! (Gre proti Wurm.)

Wurm (razsrjen). Od mene?

Predsednik. Prokleti, od tebe! Od tebe, satan! Ti, ti si mi dal ta peklenski svet! — Ti se zagovarjaj! Jaz sem nedolžen!

Wurm. Jaz naj se zagovarjam? (Jame se strašno smijati.) Dobro, veselo! — Pa vsaj vem, kako hvalo si dajo hudiči drug družemu! — Jaz naj se zagovarjam, bedak in zločinec! Ali je bil moj sin? — Ali sem bil jaz tvoj gospodar? Jaz naj se zagovarjam! Ha, pri tem pogledu, ki mi ledení moj mozeg po mojih kostéh! Jaz naj se

odgovarjam! — Zdaj me bodi konec, tudi tebe bodi z mano vred! — Razvpite to morijo po cestah! Vzdromite sodnike! Sodnijski hlapci, zvezite me! — Razkril bom skrivnosti, da bo mrzel pot polil vsakega, ki jih bode čul. (Hoče oditi.)

Predsednik (ga drži). Blazen, pa vsaj ne bodeš? —

Wurm (poterka ga na ramena). Bodem, prijatelj, bodem! Zblaznel sem, to je res, — to je tvoje delo — pa sedaj se hočem tudi obnašati, kakor blazen. — Drug poleg družega pojdeva na morilni oder! Drug pri drugem v peklo! — Veselilo naj me bode, grdin, da bodem zavržen s tobom vred! (Odpeljejo ga.)

Miller (ki je ves čas držal glavo v Luizinem naročaju, v tiho žalost vtopljen, vstane urno, ter vrže majorju mošnjo k nogam). Morilec! Obdrži svoj prokleti denar! — Ali si mi hotel ž njim odkupiti moje dete? (Plane iz sobe.)

Ferdinand (glas ga zapušča). Hitite za njim! Obupal bode! Vsaj ta denar mu rešite! — To je moja strašna dolžnost! — Luiza, Luiza! — Odhajam za tobom! — — Z bogom, pustite me umreti pri tem oltarju!

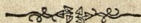
Predsednik (zavedaje se zopet iz omamljenosti, sinu). Sin, Ferdinand! Ali se ne bode upri

noben pogled več v potrtega očeta? (Majorja položé poleg Luize na tla.)

Ferdinand. Bogu usmiljenemu velja zadnji!

Predsednik (pade zraven njega v strašnih mukah). Stvar in stvarnik me zapuščata. — — Nobenega pogleda več v mojo zadnjo tolažbo? (Ferdinand mu poda, umirajoč, roko. Predsednik vstane urno.) Odpustil mi je! (K drugim.) Zdaj sem vaš ujetnik! (Odide. Sodnijski hlapci za njim.)

(Zagrinjalo pade.)

Opomemba.

Ker je šla korektura skozi več rok in ker je predstavljavec nij sam opravljal, zatorej č. čitatelj nekatere pravopisne nedoslednosti blagovoljno oprôsti!
